

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Institutionen för socialvetenskap
Magisterutbildningen i socialt arbete, 60 hp

Barn på annons

Spänningar och möjligheter i socialtjänstens webbannonser avseende barn som ska placeras i familjehem

Carolina Lindberg

Examensarbete i socialt arbete på avancerad nivå, 15 hp

Kurs: SMU10, VT 2021, Magisterexamen

Handledare: Johan Vamstad

Examinator: Maria Eriksson

Advertised children

Tensions and opportunities in the social services' web advertisements regarding children who are to be placed in foster care

Abstract

In an analysis of 300 advertisements on an open website where the social services are looking for foster homes for specific children, four different themes were communicated regarding the foster home assignment. The first theme, which concerned the family's characteristics, appeared in 80 percent of the advertisements, and the second theme, which concerned expectations of the execution of the assignment and the foster homes competence, was described in 98 percent of the advertisements. The third theme concerned descriptions of the child, her experiences and characteristics and appeared in just over 82 percent of the advertisements. Regarding the fourth theme - what the foster home could expect in the form of education, support and compensation, it was described in just over 35 percent of the advertisements. The content of the ads can be understood from a perspective of institutional logics about family, execution, the market and solidarity. Simultaneously occurring logics can offer opportunities as well as conflicts and tensions. Marketing children through ads can contribute to the social services being able to meet the need for foster homes, which they are obliged to do from the Swedish government (SOSFS: 2012: 11). Potential foster homes receive information at an early stage about both the child and the expectations of the assignment, and how the social services relate to give support and compensation for the foster families. The procedure with advertisements on open websites can thus be considered rational and efficient in the execution of the foster home assignment. The most important contribution of the study is that conflicts could arise in the meeting between a high expectation of execution, knowledge and experience on the one hand and a high expectation of taking care of children in need for solidarity reasons on the other. The low focus on support and compensation for the foster family could contribute to difficulties in recruiting and maintaining foster homes. Tensions could also arise in the meeting between the social services' history of a bureaucratic logic where the authority usually does not make information about clients accessible for the public, and a market logic where specific children's characteristics are marketed (anonymously) on open websites. The meeting between seeing foster homes as an ordinary family and having a high focus on execution could also involve a conflict that might affect the possibility of recruiting foster homes.

Keywords

Adverts, foster care, social services, marketing, foster children, institutional logics

Acknowledgements

For different types of help, but with an experience of respect and confidence in my ability, I want to thank my supervisor Johan Vamstad, my writing friends Christina Ohlsson and Eva Björklind, my examiner Maria Eriksson and my home crew Johan, Hedvig and Ture

Sammanfattning

I en analys av 300 annonser på en öppen webbplats där socialtjänsten söker efter familjehem till specifika barn kommunicerades fyra olika teman avseende familjehemsuppdraget. Det första temat som avsåg familjens egenskaper förekom i 80 procent av annonserna och det andra temat som gällde förväntningar på uppdragets utförande och familjehemmets kompetens beskrevs i 98 procent av annonserna. Det tredje temat berörde beskrivningar av barnet, hens erfarenheter och egenskaper och förekom i drygt 82 procent av annonserna. När det gällde det fjärde temat- vad familjehemmet kunde förvänta sig i form av utbildning, stöd och ersättning beskrevs det i drygt 35 procent av annonserna. Innehållet i annonserna kan förstås utifrån institutionella logiker om familj, utförande, marknad och solidaritet. Samtidigt förekommande logiker kan erbjuda möjligheter såväl som konflikter och spänningar. Att marknadsföra barn på annons kan bidra till att socialtjänsten kan tillgodose behovet av familjehem, vilket de är ålagda att göra (SOSFS 2012:11). Potentiella familjehem får i tidigt skede information om såväl barnet som förväntningarna på uppdraget och hur socialtjänsten förhåller sig till eventuellt stöd och ersättning. Förfarandet med annonser och dess innehåll kan därmed betraktas som rationellt och effektivt när det gäller utförande av familjehemsuppdraget. Studiens viktigaste bidrag är att konflikter skulle kunna uppstå i mötet mellan en å ena sidan hög förväntan på utförande, kunskap och erfarenhet och å andra sidan en hög förväntan om att ta emot barn av solidariska skäl. Att fokus på stöd och ersättning till familjehemmet är låg, skulle kunna bidra till svårigheter att rekrytera och behålla familjehem. Spänningar skulle också kunna uppstå i mötet mellan socialtjänstens historia av en byråkratisk logik där myndigheten vanligtvis inte delat information om klienter med allmänheten och en marknadslogik där specifika barns egenskaper marknadsförs (anonymt) på öppna webbplatser. Även mötet mellan att se familjehem som en vanlig familj och att ha högt fokus på utförande skulle kunna innebära en konflikt som kan påverka möjligheten att rekrytera familjehem.

Sökord

Annonser, familjehem, socialtjänst, marknadsföring, familjehemsplacerade barn, institutionella logiker

Tack

För olika typer av hjälp men med en upplevelse av respekt och tilltro till min förmåga vill jag tacka min handledare Johan Vamstad, mina skrivkompisar Christina Ohlsson och Eva Björklind, min examinator Maria Eriksson och mitt hemmacrew Johan, Hedvig och Ture.

Inledning	7
Problemområde	7
Syfte	8
Forskningsfråga	8
Frågeställningar	8
Begrepp	8
Familjehem	8
Sammanbrott/oplanerat avbrott	9
Bakgrund och kunskapsläge	10
Familjehemsuppdraget i lagtexten då och nu	10
Familjehemsuppdraget historiskt	11
Socialtjänstens stöd till familjehem	12
Familjehem och ersättning	13
Omkostnad	14
Arvode	14
Barn på annons	15
Familjehemsuppdraget i dagens välfärdssamhälle	16
Barnen som placeras	16
Motiv till att bli familjehem	17
Förväntningar på och utredning av familjehem idag	17
Kritik mot socialtjänsten	18
Institutioner i socialtjänsten och för placerade barn	18
Familj	18
Marknad	20
Byråkrati	21
Profession	21
Solidaritet	22
Moral	23
Teoretiskt ramverk	24
Institutioner och institutionalism	24
Institutionell logik	25
Användning av institutionell teori i studien	25
Metod och material	27
Översikt forskningsprocessen	27
Forskningsstrategi	27
Sociala konstruktioner	27

Abduktion	28
Metodpluralism	29
Pålitlighet och trovärdighet	30
Urval av annonser	30
Fri text	30
Tidsperiod	31
Specifika kriterier i urvalet	31
Urval av litteratur	32
Avgränsning av forskningsfrågan	32
Bearbetning av empiri	33
Innehållsanalys som verktyg	33
Användning av innehållsanalys i studien	33
Etiska ställningstaganden	37
Förförståelse	38
Resultat och analys	40
Kön, ålder och kommun	40
Översikt över teman i annonserna	42
Tema familjen	43
Analys av förekomst	44
Tema barnet	44
Analys av förekomst	46
Tema utförandet	47
Analys av förekomst	48
Tema stöd och ersättning	49
Analys av förekomst	50
Sammanfattning av teman och dess förekomst	51
Temans kopplingar till logiker	52
Familjetema-familjelogik	52
Barnet -marknadslogik	53
Utförandet-utförandelogik	55
Stöd och ersättning- solidaritetslogik	57
Sammanfattning av teman och logiker	58
Analys av spänningar och möjligheter mellan samtida logiker	58
Familj möter utförande	59
Familj möter marknad	60
Familj möter solidaritet	61

Utförande möter marknad	61
Utförande möter solidaritet	61
Marknad möter solidaritet	62
Analys av möjlig påverkan på möjligheterna att utföra familjehemsuppdraget	62
Slutsatser	65
Diskussion och vidare forskning	67
Referenser	69

Inledning

Socialtjänstens individ-och familjeomsorg hanterar komplexa arbetsuppgifter och har under de senaste decennierna gått igenom stora förändringar till följd av ett mer marknadsorienterat tankesätt inom välfärden (Wiklund, 2011). Den digitaliserade tid vi lever i tillför också nya arbetssätt och valmöjligheter som socialtjänsten behöver förhålla sig till (Reamer, 2013).

En uppgift som socialtjänsten ansvarar för är att hitta familjehem till barn som inte kan bo hos sina föräldrar. Vad som ligger till grund för om en familj är lämplig som familjehem har skiftat genom åren, liksom vilka barn som placeras (Bergman, 2016). Socialstyrelsen (2020c) menar att det vid placering är viktigt med kunskap om såväl omständigheter kring familjehemmet som att familjehemmet får kunskap om barnet som ska placeras. Socialstyrelsen (2020b) uttrycker att egenskaper som är viktiga för ett familjehem är känslomässig mognad, psykisk stabilitet, kunskap och förmåga att möta barnet samt samarbetsförmåga. Skola, hälso-och sjukvård, samverkan med biologfamilj och inställning till att ha kontakt med barnet efter avslutad placering tas också upp som betydelsefulla faktorer (Socialstyrelsen, 2020b).

Under 2019 var 20 400 barn placerade i familjehem (Socialstyrelsen, 2020d). 20-40 procent av alla familjehemsplaceringar i Sverige slutar med oplanerade avbrott (Khoo & Skoog, 2014). I Socialstyrelsens undersökning av oplanerade avbrott från 2012 konstateras att stöd till såväl familjehem som placerat barn behöver bli bättre för att förebygga sammanbrott i placeringen (Socialstyrelsen, 2012). I en svensk intervjustudie med familjehemsföräldrar konstateras att det finns höga förväntningar på familjehemmet avseende hur uppdraget ska utföras, medan det ofta finns för lite tillgång till stöd från de sociala myndigheterna (Khoo & Skoog, 2014).

För att få mer kunskap om socialtjänstens förväntningar på familjehem undersöks vad socialtjänsten kommunicerar om familjehemsuppdraget i annonser på webben. I annonserna eftersöker myndigheterna familjehem till specifika barn.

Större kunskap om vad myndigheten kommunicerar om familjehemsuppdraget, och konsekvenser av möjligheter och eventuella konflikter i mötet mellan förväntningar, skulle kunna bidra till en ökad förståelse för och klarhet kring familjehemmens utmaningar i att leva upp till uppdragets och socialtjänstens förväntningar.

Problemområde

Forskning om oplanerade avbrott i familjehemsvården visar att det ofta finns signaler om att ett sammanbrott är på gång och att familjehem beskriver oplanerade avbrott som en process snarare än som en enskild händelse (Khoo & Skoog, 2014). Delar av förklaringen till de oplanerade avbrotten skulle kunna finnas i diskrepansen mellan socialtjänstens förväntningar på uppdraget och förutsättningarna för familjehemmet att utföra uppdraget (Khoo & Skoog, 2014). Sådan forskning ger indikationer om komplexiteten som präglar familjehemsuppdraget.

För att tillgodose behovet av familjehem använder en del svenska kommuner annonsering på öppna webbsidor. I annonserna eftersöks familjehem till specifika barn.

I föreliggande studie undersöks hur socialtjänsten eftersöker familjehem och hur myndigheten kommunicerar om familjehemsuppdraget. På ett konkret plan skulle studien kunna ge specifik kunskap om socialtjänstens annonsering på öppna webbplatser. I ett större perspektiv kan kunskap om familjehemsuppdragets komplexitet främja stabilitet och bidra till att undvika oplanerade avbrott i familjehemsvården.

Syfte

Genom att undersöka hur myndigheter uttrycker sig om familjehemsuppdraget är syftet med studien att bidra till att identifiera olika förväntningar och omständigheter som återfinns i socialtjänstens syn på familjehemsvården. Studien syftar till att klargöra och undersöka olika förväntningar och omständigheter som kommuniceras i annonser på webben. I nästa led syftar uppsatsen till att ge kunskap om hur kommunicerade förväntningar och omständigheter i annonserna, enskilt och i mötet med varandra kan påverka möjligheterna att utföra familjehemsuppdraget. Sådan kunskap skulle kunna ha en påverkan på framtida annonsering, vilket i ett större perspektiv kan bidra till att fler barn matchas med för dem anpassade familjehem och till ökad hållbarhet i familjehemsvården.

Forskningsfråga

Vad kommuniceras om familjehemsuppdraget i socialtjänstens webbannonser och hur kan det som kommuniceras påverka möjligheterna att utföra uppdraget?

Frågeställningar

- Vilka omständigheter och förväntningar på familjehemsuppdraget kommuniceras i annonstexter på webben, där socialtjänsten söker familjehem till specifika barn?
- Hur kan de omständigheter och förväntningar som kommuniceras avseende familjehemsuppdraget förstås?
- Hur kan identifierade omständigheter och förväntningar påverka möjligheten att utföra familjehemsuppdraget?

Begrepp

Här definieras några av de generella begrepp som är återkommande genom studien. Resonemang kring teoretiska begrepp återfinns under rubrik ”Teori”.

Familjehem

Fram till 1982 kallades familjehem för fosterhem. Användningen av begreppet familjehem i föreliggande studie avser en familj som på uppdrag av socialtjänsten tar emot barn och unga som av olika skäl inte kan bo med sina föräldrar. Placering i familjehem kan ske som en frivillig placering via *Socialtjänstlagen* (SoL, 2001:453) eller som ett tvångsomhändertagande via *Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga*, (LVU, 1990:52). Begreppet fosterhem används också i studien, och då med samma innebörd som familjehem men i samband med beskrivningar av förhållanden före 1982.

Sammanbrott/oplanerat avbrott

Ett sammanbrott i vården kallas också för ett oplanerat avbrott. Ett sådant avbrott sker på ett sätt som inte var planerat och innebär ofta att barnet flyttar till ett jourhem, ett HVB (hem för vård eller boende) eller ett annat familjehem. Oplanerade avbrott skiljer sig från planerade hemflyttningar där familjehemsvården upphör av skäl som att barnets föräldrar av socialtjänst eller förvaltningsrätt bedöms kunna ge barnet tillräcklig omsorg eller att barnet utvecklats på ett sådant sätt att det är rimligt att barnet flyttar hem till sina föräldrar igen.

Bakgrund och kunskapsläge

Inledningsvis presenteras under ”Bakgrund och kunskapsläge” en genomgång av familjehemsuppdraget historiskt i Sverige följt av en beskrivning av familjehemsuppdraget i dagens välfärdssamhälle. Därefter följer ett avsnitt om forskning som berör institutionella logiker inom socialtjänsten.

Familjehemsuppdraget i lagtexten då och nu

Sedan 1982 reglerar *Socialtjänstlagen* (SoL, 1980:620) det sociala stöd som välfärdssamhället erbjuder sina medborgare. Den åtföljs av 1980:621 *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga* (allmänt kallad LVU), som omarbetades 1990 till en lag med samma namn (1990:52). Det är SoL, (numera 2001:453) och LVU (1990:52) som tillsammans reglerar omhändertagna barns rättigheter. En annan viktig lagstiftning som har betydelse för placerade barn är *Föräldrabalk* (1949:381). Numera är också *Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter* (2018:1197, allmänt kallad Barnkonventionen) en viktig lag i sammanhanget.

I *Socialtjänstlagen* formuleras att vården bör utformas på ett sätt så att kontakt mellan barn och föräldrar möjliggörs (SoL, 2001:453, 6 kap. 1§). Anhörigplacering ska övervägas i första hand (SoL 2001:453, 6 kap. 5§). Familjehem ska få den utbildning (SoL, 2001:453, 6 kap. 6 c §) samt råd, stöd eller annan hjälp (SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§) som de är i behov av. När barnet varit placerat familjehemmet i tre år ska vårdnadsöverflyttning övervägas¹ (SoL, 2001:453, 6 kap. 8§).

I *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende* (SOSFS 2012:11) anges bland annat att socialnämnden ska vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla behovet av familjehem (SOSFS 2012:11, 3 kap. 1§) och att nämnden ska ta del av barns, föräldrars och familjehemsföräldrars upplevelse av socialnämndens råd och stöd (SOSFS 2012:11, 3 kap. 3§). En utredning av ett familjehem ska enligt SOSFS 2012:11 innehålla uppgifter om familjen, boende, närmiljö, familjehemmets egenskaper, omsorgsförmåga (SOSFS 2012:11, 4 kap. 3§) och inställning (SOSFS 2012:11, 4 kap. 4§). Om utredning görs när ett specifikt barn är i åtanke ska nämnden också göra en bedömning av familjehemmets kapacitet att ta sig an uppdraget (SOSFS 2012:11, 4 kap. 1§). Som allmänna råd anges att det ska tas i beaktande hur familjehemmet har det med tid, engagemang, social situation, relationer i familjen och omgivande nätverk (SOSFS 2012:11). När barnet är placerat bör nämnden se till att familjehemmet får anpassad handledning och fortbildning (SOSFS 2012:11, 6 kap.). Det anges också i SOSFS 2012:11, 7 kap. att genomförandeplanen för barnet bör upprättas i nära samarbete med familjehemmet.

¹ Under 2021 har det blivit mer fokus på vårdnadsöverflyttningar vid familjehemsplaceringar (Socialstyrelsen, 2021b). Detta i samband med Lex Lilla Hjärtat (Socialdepartementet, 2020).

Familjehemsuppdraget historiskt

Ann-Sofie Bergman undersöker i artikeln *In a proper home* (2016) genom analys av dokument, vad som av myndigheter ansetts som lämplighet hos fosterhem och familjehem under 1900-talet. Artikeln tar upp vilka förväntningar som funnits på fosterhemmet, hur placerade barn skulle tas omhand av fosterhemmet och vad som ansågs vara ett gott föräldraskap för placerade barn (Bergman, 2016).

Under 1900-talet skiftade barns välbefinnande från att vara en angelägenhet för familjen till att bli en angelägenhet för staten (Bergman, 2016). Bergman (2016) beskriver att lagstiftningen som kom till under tidigt 1900-tal gjorde det för att skydda barn i fosterhem från sådant som fosterbarnsvården blivit kritiserat för. Kritiken kunde till exempel avse att fosterfamiljer tog emot många placerade barn för att tjäna pengar, att barnen hamnade hos den person som tog minst betalt i stället för hos den som erbjöd bäst omsorg eller att fosterhem försummade placerade barn (Bergman, 2016). Man började använda termer som handlade om att hitta *lämpliga* fosterhem, vilket är en term som enligt Bergman (2016) fortfarande används, även om den nu, liksom då, gett utrymme för tolkning.

Under 1900-talets första hälft var kärnfamiljen grunden för ett lämpligt hem. Helst skulle de bestå av ett barnlöst par, boende i ett rent och luftigt hem på landet, med en kvinna som var hemma på heltid och en yrkesarbetande man. Paret skulle vara ordningsamma, hårt arbetande och nyktra. Mörka, fattiga eller trångbodda hem dömdes ut, liksom hem med många barn. Idealet var ett placerat barn i varje hem (Bergman, 2016).

Barnets behov var inte särskilt framträdande i den dokumentation Bergman (2016) tagit del av, då alla barn antogs ha samma behov. Vid dåtidens hembesök kontrollerades barnens kläder, deras hygien- och kroppsstatus. Under åren mot mitten av 1900-talet var det viktigt att alla barn som var placerade i fosterhem skulle ha en egen säng, med rena sängkläder, att sova i. Under första halvan av 1900-talet var det fokus på att placerade barn skulle fostras och bli omhändertagna. De skulle bete sig trevligt och gå i skolan. Flickorna skulle gärna lära sig hushållsarbete och pojkarna hur man skötte ett lantbruk (Bergman, 2016). Historiskt har det funnits en bild av att flickors sociala problem setts som moraliska överträdelser, medan pojkars sociala problem setts som juridiska överträdelser (Hamreby, 2004).

Forskning på sent 1800-tal och tidigt 1900-tal som berör motiven för att ta emot fosterbarn i Sverige och internationellt visar främst på ekonomiska orsaker fram till första världskriget (Sköld, 2006). Exempel på känslomässiga orsaker till att ta emot fosterbarn kan vara plikt gentemot släktingar, barnlöshet eller behov av sällskap (Sköld, 2006).

Från 1900-talets mitt blev det accepterat med fler fosterhem i städerna. Fosterhemmen skulle nu inte vara belägna i alltför isolerat läge, och med fördel befinna sig i närheten av en skola. Barnen skulle gärna vara lite knubbiga och inspektörerna månade om att barnen skulle se friska ut och ha god hälsa. Även fosterföräldrarnas, och då framför allt fostermammans, hälsa var intressant. Fortfarande kunde ett barn inte placeras i en familj utan en fostermamma. Barnens psykiska status blev av intresse och inspektörerna dokumenterade eventuella nervösa beteenden hos barnen (Bergman, 2016).

Under 1960-70-talen blev det viktigt med fräscha, ombonade och välplanerade hem. De skulle dock inte vara alltför perfektionistiska. Man började efterfråga ett eget rum, eller i alla fall möjlighet till att få vara för sig själv (Bergman, 2016). Erfarenhet av barn och kunskap om barns utveckling ansågs viktigt, och man övergick under 1970-talet till att också efterfråga expertis eller kvalificerade familjehem (Bergman, 2016). Barnets individuella utveckling värnades och barnets röst blev intressant (Bergman, 2016). Fritiden skulle fyllas av meningsfulla aktiviteter och umgänge med rätt sorts barn som bidrog till normalitet (Bergman, 2016).

I och med att psykoanalytiska teorier fick genomslag inom socialtjänsten började man också lägga stor vikt vid fosterföräldrarnas barndom och även deras föräldrars uppväxtvillkor (Bergman, 2016). Släktingplaceringar var under 1970-80-talet något som skulle undvikas eftersom barnet då inte gavs möjlighet att separeras från sitt sociala arv (Denvall, 2013). Under den här perioden skulle fosterföräldrarnas ålder inte skilja sig alltför mycket från barnens biologiska föräldrars ålder. Om fosterföräldrarna skiljde sig kunde barnen omplaceras och kärnfamiljskonstellationen ansågs fortsatt viktig. Fosterföräldrarnas relation till varandra var i blickfånget, och det skulle inte vara för många konflikter, varken dem emellan eller i fosterföräldrarnas nätverk (Bergman, 2016). Svensk forskning från 1970-talet beskriver motiv så som viljan att ge kärlek, att anta en utmaning och att få möjligheten att hjälpa (Stymne och Sandberg, 1976). Från samma tid kommer forskning från Börjeson (1976) som menar att beslutet att ta emot fosterbarn kan grundas i ett hos fosterföräldrarna omedvetet behov av att få uttrycka känslor de inte hade ord för och att fosterbarnet fungerade som en terapeutisk mellanhand i kommunikationen (Börjeson, 1976). Vinterhed forskning från 1985 visar att emotionella skäl, liksom ekonomiska, kunde vara motiv för att bli familjehem. Med ekonomiska skäl menas i detta fall ett sätt att kunna försörja sig utan att arbeta utanför hemmet (Vinterhed 1985).

Socialtjänstens stöd till familjehem

Khoo och Skoog (2014) beskriver i en studie baserad på djupintervjuer med åtta familjehemsföräldrar att vägen till ett oplanerat avbrott i familjehemsuppdraget snarare är att betrakta som en process än en enskild händelse. Studien (Khoo & Skoog, 2014) visar att det finns höga förväntningar på att familjehem ska erbjuda ett kärleksfullt hem med omsorg till ett barn som varit med om svåra utmaningar och som kan ha problematiska beteenden. Samtidigt beskriver familjehemmen avsaknad av kunskap om barnets behov, om placeringsprocessen samt svårigheter i relationen till handläggaren. Familjehemmen beskriver också avsaknad av individuellt stöd vid relevant tillfälle (Khoo och Skoog, 2014).

I en rapport från *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering* (SBU, 2017a) konstateras att "I stort saknas studier om hur barn och familjehemsföräldrar upplever socialtjänstens insatser" (SBU, 2017a, s. 101). Såväl placerade barn och de vuxna som finns omkring dem efterfrågar mer stöd (SBU, 2017a). SBU (2017a) konstaterar att det är problematiskt att det saknas kunskap om hur stöd till familjehem fungerar.

Tre av fyra responderande kommuner i SBU:s rapport (2017a) anger att de erbjuder utbildning till familjehem innan barnet placeras och att den vanligaste utbildningen är Socialstyrelsens *Ett hem att växa i* (2017). I samband med ovan nämnda rapport (SBU, 2017a) undersökte SBU genom *Familjevårdens Centralorganisation* (FaCO) vad familjehem önskade från socialtjänsten. Resultatet från undersökningen visade att familjehem önskade mer tillgänglighet, uppbackning, tillit och förtroende från socialtjänsten (SBU, 2017a). FaCO angav också i undersökningen att det var önskvärt med mer kunskap, utbildning och kvalificerad handledning (SBU, 2017a).

I *Placerade barn och unga- Handbok för socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2020c) påtalas vikten av stöd till familjehem då dessa saknar kollegialt stöd. I handboken (Socialstyrelsen, 2020c) betonas också vikten av ömsesidig respekt mellan familjehem och socialtjänst och att båda parter ges utrymme att formulera sina förväntningar på varandra. Socialtjänsten behöver ge familjehemmet möjlighet till det stöd och den handledning som behövs för att kunna utföra uppdraget. Familjehemmet ska även erbjudas utbildning (Socialstyrelsen, 2020c).

I en kvalitativ studie från Storbritannien undersöks stöd till familjehem (Onions, 2018). Onions (2018) kommer fram till att möjligheten till att reflektera om uppdraget och dela erfarenheter med andra är av stor betydelse för att familjehemmet ska bibehålla hållbarhet och stabilitet i placeringen. Vikten av möjlighet att träffa andra familjehem bekräftas även i Socialstyrelsens handbok (2020c).

Familjehem och ersättning

Under 1800-talet var det vanligt att det fosterhem som tog minst betalt var det hem som fattiga barn fick flytta till. När barnet blev äldre sänktes den så kallade fosterlegan, det vi nu kallar arvode, till fosterhemmet, eftersom barnet då antogs kunna bidra med arbetskraft. Om barnet hade särskilda utmaningar i form av sjukdom, sängvätning eller annat kunde arvodet vara högre. Man fick också en högre fosterlega för pojkar än för flickor (Bergman, 2016). Under decennierna runt 1900-talet fanns en samhällelig tveksamhet till att betala för högt arvode för att ta emot fosterbarn. Detta kan dels ha berott på att det ansågs moraliskt tveksamt att tjäna pengar på fosterbarn, dels på att fattiga människor inte betroddes med att kunna hantera kontanter samt att ersättningen betalades ut till kvinnor, som inte skulle ha för mycket egna pengar (Sköld, 2006). I en amerikansk kontext kan man se att i och med att barn behövdes allt mindre som arbetskraft blev det också vanligare att trycka på emotionella skäl än ekonomiska, för att ta emot fosterbarn. Denna trend är inte lika synlig i svenska förhållanden under samma tid (Sköld, 2006).

Höjer² (2001) beskriver i sin avhandling *Fosterfamiljens inre liv* som bygger på 366 enkätsvar och 34 intervjuer med fosterföräldrar, att fosterhemsvård är djupt förknippat med välgörenhet, ideellt uppdrag och kärlek. Höjer (2001) beskriver att det finns flera orsaker till att inte ersätta fosterföräldraskap som ett yrke, och att en av anledningarna är den orättvisa det skulle innebära mot

² Höjer (2001) använder begreppet fosterhem och fosterfamilj, varför detta begrepp också används i relation till Höjers resultat, trots att man 2001 börjat använda begreppet familjehem i andra sammanhang.

barnets föräldrar som kan leva under knappa förhållanden. Andra möjliga orsaker är att det samhällsmässigt skulle bli dyrt att ersätta fosterhem med en lön motsvarande andra yrken och att det finns tveksamheter i att betrakta traditionellt kvinnliga uppgifter som har med hus och hem att göra som något värt att betala för (Höjer, 2001). Höjer (2001) konstaterar att utbudet av forskning gällande fosterbarnsvård och ekonomisk ersättning är smalt, särskilt i Sverige, och ställer sig frågan om detta beror på att ämnet är mer eller mindre tabubelagt (Höjer, 2001 s. 23). Enkätsvaren visar att endast 8,8 procent av fostermödrarna och 9,4 procent av de responderande fosterfäderna anger ekonomisk ersättning som ett motiv för att bli fosterhem (Höjer, 2001, s. 95). I intervjuvaren framkommer att den ekonomiska ersättningen kan ha betydelse för familjens inkomst, att den kan ses som ett erkännande för det engagemang familjen lägger ner och att det kan upplevas pinsamt eller tabu att prata om ersättningen med sin handläggare. Det framkommer också att fosterhemmen kan behöva freda sig från kommentarer om ekonomiska motiv från omgivningen (Höjer, 2001).

Andersson (2001) har intervjuat 21 familjehem och ser i sina resultat att det kan finnas ekonomiska incitament i form av att en familjehemsmamma vill vara hemma, med de biologiska barnen och de placerade barnen, hellre än att arbeta med okvalificerade uppgifter på arbetsmarknaden. Ett annat skäl kan vara att de egna barnen flyttat ut och man vill fylla en tomhet som uppstod samtidigt som man bedriver en verksamhet från hemmet eller dess närhet (Andersson, 2001).

I Socialstyrelsens handbok (2020c) uttrycks att familjehemsvård inte ska vara yrkesmässig, vilket utvecklas med att vården inte kontinuerligt ska bedrivas i förvärvssyfte (Socialstyrelsen, 2020c).

Idag betalas ett arvode och ett omkostnadsbelopp ut månadsvis till familjehem. Omkostnadsdelen är skattefri medan arvodet är skattepliktigt. Uppdraget som familjehem är inte semestergrundande men arvodet är sjukpennings- och pensionsgrundande. Dock inte tjänstepensionsgrundande.

Familjehemsuppdraget ger inte heller rätt till A-kassa (Mattsson-Flink, Sveriges kommuner och regioner [SKR], 2021). SKR (Mattsson-Flink, 2021) ger rekommendationer om storleken på omkostnad och arvode. Rekommendationerna är uppdelade i åldersgrupperna 0-12 och 13-19 år.

Omkostnad

Omkostnaden ska täcka de faktiska kostnader som familjen får när de tar emot ett placerat barn. Grundomkostnaden är 4 363 kronor (yngre barn) respektive 4 958 kronor (äldre barn). Denna kan utökas om det finns särskilda skäl och hamnar då på max 6 148 kronor respektive 6 942 kronor (Mattsson Flink, SKR, 2021).

Arvode

SKR (Mattsson-Flink 2021) rekommenderar ett grundarvode på 6 503 kronor (yngre barn) respektive 8 436 kronor (äldre barn). Detta kan minskas eller ökas. För barn med särskilda utmaningar så som starkt utagerande beteende, starkt hämmat beteende, svår skolproblematik, missbruk, funktionsnedsättning, sjukdom eller omfattande kontakter med sjukvård eller nätverk rekommenderas ett högre arvode, medan avlastning utanför familjehemmet kan vara skäl för ett lägre arvode (Mattsson-Flink, SKR, 2021). Som exempel på förhöjt arvode inklusive grundarvode för

åldersgruppen 0-12 år anges summorna 10 374 kronor, 12 326 kronor och 14 592 kronor. För den äldre åldersgruppen anges exempelsummorna 10 374 kronor, 12 326 kronor och 14 592 kronor. Arvodet ska enligt SKR (Mattsson-Flink, 2021) anpassas till den arbetsinsats som krävs. SKR anger att rekommendationerna om arvode bygger på ”löneläget för vissa yrkesgrupper inom vårdsektorn” (Mattsson-Flink, SKR, 2021, s. 22). Arvodet höjs årligen med samma procentsatser som till exempel vårdare, barnskötare, behandlingsassistenter och vårdbiträden³.

Barn på annons

Socialt arbete i en digitaliserad tillvaro innebär nya och andra utmaningar än traditionellt socialt arbete där valmöjligheterna för mötesformer och kommunikation var färre (Reamer, 2013). Fang, et al. (2014) konstaterar till exempel att det kan bli komplicerat för den enskilda socialarbetaren att skilja mellan den privata och den professionella rollen och att kunskap om sociala medier behövs i utbildningen till socialarbetare. Även en norsk studie (Zhu & Andersen, 2021) konstaterar behovet av socialarbetares digitala kompetens.

Under tidigt 1900-tal gick det att hitta annonser från privata familjer som ville ta emot barn mot betalning, liksom det fanns annonser från föräldrar som sökte privata fosterhem till sina (ibland ännu ofödda) barn (Henschen & Friman, 1979; Sköld & Söderlind, 2014).

I USA är fenomenet att annonsera på öppna webbplatser efter adoptiv- eller fosterföräldrar till specifika barn väl etablerat. På till exempel den statligt finansierade sidan AdoptUSKids.gov kan man som intresserad foster- eller adoptivförälder under fliken ”Meet the children” bocka i sina önskemål om kön, ras, ålder och antal barn. Man väljer också om man vill ta del av annonser med enbart foto eller om man vill se annonser med videohälsningar. När man klickar på ”Search” rullas en fotolista med barn fram, där man kan välja ”View profile” för de barn man blir intresserad av.

Dreyton is five years old. Dreyton is a fun loving, energetic young boy. He loves to show off how fast he can run, and his push-up and jumping jack skills! Dreyton is a food lover who will try just about anything, as long as it's not spicy. Dreyton's favorite [sic] things are playing, snuggling, and reading books. He is eager to learn and enjoys playing games. Dreyton thrives when he's around people, especially those he is comfortable with.

(Typannon från www.adoptUSKids.gov)

Föreliggande studie hämtar annonserna från en svensk öppen webbplats med annonser som vem som helst kan läsa utan inloggning. Det finns idag i Sverige några olika sådana webbplatser, med liknande villkor för annonsörerna. Webbplatserna har också Facebooksidor som en del av kommunerna använder för att presentera barn som behöver familjehem. Till skillnad från i USA återfinns inte barnets namn och bild i de svenska annonserna.

³ Enligt tidningen Kommunalarbetaren hade en vårdare år 2018 en månadslön på 25 119kr, en barnskötare tjänade 24 381 och ett vårdbiträde 23 090 (Kommunalarbetaren, 2018). En behandlingsassistent hade år 2020 en genomsnittlig lön på 35 000kr (Vision, 2020).

Det finns ett flertal studier inom välgörenhetsmarknadsföring som studerar effekter av positiva respektive negativa budskap när det gäller såväl inställning till givande som till att ta sig an mer krävande uppdrag. Det finns också relativt gott om marknadsföringsforskning på hur bilder på behövande människor kan påverka givande. I en studie från Australien (Randle et al., 2016) avseende marknadsföringsstrategier för att locka personer att bli familjehem, konstateras att positiva budskap i annonserna ger bättre resultat än negativa budskap. Med negativa budskap menas till exempel att fästa uppmärksamheten vid att barnet behöver hjälp eller att man visar en genrebild av ett barn med blåmärken. Studien (Randle et al., 2016) avser dock inte annonser där man söker familjehem för specifika barn.

I en brittisk studie (Stringfellow et al., 2019) gällande rekrytering av familjehem via Facebook framkommer att de icke-vinstdrivande organisationer som använder sociala medier för att rekrytera familjehem ofta saknar en strategi för sociala medier. Organisationerna verkar också behöva mer kunskap om potentialen i användande av Facebook eller andra plattformar (Stringfellow et al., 2019). Även i studie från Australien (Randle et al., 2014) kommer man fram till att det behövs mer forskning och kunskap om hur marknadsföringen av annonser för att rekrytera familjehem ska utvecklas.

Jag har inte hittat forskning som behandlar den svenska socialtjänstens webbkommunikation om familjehemsuppdraget. Detta gör att föreliggande studie kan utgöra ett bidrag till ny kunskap på området.

Familjehemsuppdraget i dagens välfärdssamhälle

Wiklund (2011) beskriver att individ- och familjeomsorgen skiljer sig från många välfärdsområden då den riktar sig till de medborgare där inte det generella välfärdssystemet räckt till. Individ- och familjeomsorgen omfattas också av mer komplex behovsprövning än annan välfärd (Wiklund, 2011).

Barnen som placeras

Statistik om barn i familjehem ger uppgifter om att år 2019 var 20 400 barn placerade i familjehem och av dessa var ungefär 60 procent pojkar (Socialstyrelsen, 2020d). I Socialstyrelsens (2020a) tabell över vilka och hur många barn som hade insatser den 1 november 2019 så uppgår antalet till 9 507 barn. Efter att ha tagit bort barn som var placerade i jourhem och barn och nätverkshem (vilka inte är aktuella i föreliggande studie) uppgår antalet till 6 952 barn. Efter borttagande av åldersgruppen 18-20 år, som inte heller är aktuell för studien återstår 5 027 barn. Fördelning mellan kön och ålder, samt procent, återfinns i tabell 1.

Tabell 1. Barn i familjehem 1 november 2019 byggd på statistik från Socialstyrelsen (2020a)

	Pojkar	Flickor	Total
0-6 år	398 (7,9%)	372 (7,4%)	770 (15,3%)
7-12 år	725 (14,4%)	559 (11,1%)	1284 (25,5%)
13-17 år	1842 (36,6%)	1131 (22,5%)	2973 (59,1%)
Totalt	2965 (59,0%)	2062 (41,0%)	5 027

Motiv till att bli familjehem

Höjer (2001) ser i sin avhandling flera möjliga motiv till att bli fosterhem. Höjer (2001) beskriver att det passar in i familjens livsstilsval, där man ofta värdesätter omsorg om familjen mer än till exempel materiella fritidsaktiviteter, och där fosterhemsuppdraget kan bli ett sätt för kvinnan i familjen att utöva sitt goda moderskap, kanske även efter att eventuella biologiska barn blivit vuxna (Höjer 2001). Höjer (2001) beskriver också att fosterföräldraskapet kan vara ett sätt att dela med sig av det man upplever att livet givit, även om det inte är rikedom i form av materiella ting utan snarare goda relationer och stabilitet. Vidare beskrivs att i fosterfamiljer som bor lantligt är det vanligt att fostermamman är hemma på heltid eller kombinerar uppdraget som fostermamma med deltidsarbete (Höjer, 2001.) Andersson (2001) kommer efter intervjuer med 21 familjehem fram till fyra huvudsakliga motiv för att ta emot barn för placering. Skälen berör tidigare två nämnda ekonomiska motiv samt motiv som har att göra med ansvarskänsla (vid släktingplacering) samt par som ville ha men inte kunde få biologiska barn. Gällande de ekonomiska motiven var dessa inte enbart ekonomiska, de innefattade också att familjehemsmamman tyckte om att umgås med både sina egna och de placerade barnen, och att de par där de biologiska barnen flyttat ut uttryckte att huset kändes tomt och att det var naturligt att ha barn och ungdomar omkring sig (Andersson, 2001).

Förväntningar på och utredning av familjehem idag

I Socialstyrelsens *Placerade barn och unga- handbok för socialtjänsten (2020c)* anges i punktform vad som enligt gällande lagstiftning och rekommendationer kan förväntas av familjehemmet.

- bygga upp en trygg och utvecklande relation till barnet eller den unge,
- samarbeta med barnets föräldrar och ge stöd i kontakten mellan barn och föräldrar,
- samarbeta med socialsekreterare och andra professionella för att tillgodose barnets behov,
- samarbeta kring upprättande, uppföljning och revidering av genomförandeplanen,
- stödja barnet i skolarbetet och kontinuerligt informera sig om hens studiesituation,
- bidra till att barnets behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodoses,
- vara beredda att söka och ta emot stöd i olika former samt
- vara beredda att ha fortsatt kontakt med barnet eller den unge även sedan placeringen har upphört.

(Socialstyrelsen, 2020c, s. 229)

Enligt Familjehemsvinjetter (Socialstyrelsen, 2020b) sammanfattas förväntningarna på familjehemsuppdraget i liknande termer. Dessutom formuleras att familjehemsföräldern ska vara mogen, känslomässigt tillgänglig, ha hälsa, psykisk stabilitet och uthållighet. Hen ska också ha kunskap, erfarenhet och omsorgsförmåga samt kunna erbjuda vägledning.

I Sverige har vi inte hittat någon metod att intervjua och rekrytera familjehem som har stöd i forskningen, även om Socialstyrelsen, med inspiration från USA under de senaste åren tagit fram ett standardiserat material för en inledande bedömning (BRA-Fam, Socialstyrelsen, 2014) och för en djupare analys (Familjehemsvinjetter, Socialstyrelsen, 2020b) som Socialstyrelsen i sin handbok förordar kommunerna att använda (Socialstyrelsen, 2020c, s. 151). Socialstyrelsen uttrycker en förhoppning om ökad stabilitet i placeringarna i och med BRA-Fam (Socialstyrelsen, 2012, s. 21).

2017 använde 76 procent av 80 responderande kommuner i SBU:s undersökning Kälvestens intervjumaterial för utredning av familjehem (SBU, 2017a). Kälvestensintervjun ägs av två privata företag (Socialstyrelsen, 2021c) och saknar stöd i forskning (SBU, 2017b).

När barnet är placerat i familjehem ska en genomförandeplan upprättas. Den kan innehålla mål för barnets utveckling avseende hälsa, känslor och beteende, utbildning och sociala relationer. Målen grundas på sådant som framkommit i utredningen av barnets behov av att placeras i familjehem (Socialstyrelsen, *Barns behov i centrum*, BBIC, 2018b). Måluppfyllelse utvärderas återkommande på ett sådant sätt som bedöms rimligt i respektive fall (Socialstyrelsen, 2018a, s. 107).

Kritik mot socialtjänsten

Under de senaste åren har barnvården kritiserats på flera olika plan (Lundström et al., 2021). Kritiken har förstärkts av det genomslag tilltron till evidensbaserad praktik fått på det sociala fältet, med starkt statligt stöd (Lundström, et al., 2021). Kritiken gäller enligt Lundström et al. (2021) tre specifika områden. Det första kritiserade området berör hur man avväger barnets bästa i relation till föräldrars rättigheter. Det andra området som fått kritik gäller huruvida omhändertaganden av barn leder till en mer positiv livsutveckling eller om den faktiskt bidrar till sämre levnadsförhållanden. Som ett tredje kritiserat område anges (Lundström et al., 2021) myndighetens ansvar för barn i vård utanför hemmet när vården tillhandahålls av privata utförare.

Svensk barnvård skiljer sig från till exempel brittisk, genom att vara mer familjeorienterad (Höjer & Forkby, 2010). Medan man i Storbritannien fokuserat på att skydda barnet har svensk barnvård gått längre i att försöka hitta lösningar som inneburit stöd till familjen hellre än att flytta barnet till familjehem eller institution. Detta har bidragit till kritik i form av att föräldrars intressen gått före barnets bästa (Höjer & Forkby, 2010). Från 1970-talet och framåt har man inte längre sett familjehemmet som en ersättning till barnets föräldrar, utan mer som ett komplement (Höjer, 2001). I Storbritannien illustreras detta genom att man slutat prata om ”foster mothers” och ”foster fathers” och ersatt det med ”foster carers”. Sverige har inte följt samma språkliga utveckling men den centrala skillnaden, med att barnets föräldrar är viktiga personer i barnets nätverk, som kompletteras av familjehemsföräldrarna, syns även i Sverige i såväl forskning (Höjer, 2001, s. 17) som i statliga dokument (Socialstyrelsen, 2020c).

Institutioner i socialtjänsten och för placerade barn

Filip Wollter (2020) beskriver i sin avhandling om beslutsfattande i socialtjänsten en verksamhet där utförarna befinner sig inom såväl flertalet logiker som omges av aktörer från närliggande professioner, brukare och ledning. Under påverkan från logiker avseende marknad, byråkrati, profession, familj, moral och solidaritet manövrerar socialarbetare i sitt beslutsfattande (Wollter, 2020).

Nedan presenteras forskning om institutionella logiker inom socialtjänsten.

Familj

Historiskt finns en tradition av att institutionsvård för barn endast ska vara aktuell om det inte finns möjlighet för barnet att placeras i en familj (Höjer, 2001). Andelen placerade barn inom

institutionsvård respektive familjehem har skiftat under 1900-talet, och vid åren runt millennieskiftet sågs en uppgång på institutionsvård och en motsvarande minskning för familjehemsplaceringar (Höjer, 2001).

Höjer (2001) beskriver att placering i fosterhem både ska kompensera för de brister barnet upplevt tidigare i livet och dessutom gynna barnets utveckling. Att omges av en välfungerande familj förutsätts vara en insats i sig själv (Höjer, 2001). I *Placerade barn och unga- Handbok för socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2020c) uttrycks under rubriken ”Val av vård” följande gällande placering i familjehem:

I olika förarbeten har familjehem lyfts fram som den mest naturliga och lämpliga vårdformen för barn och unga när de inte kan bo med sina föräldrar. Vård i familjehem anses i flertalet fall vara bättre än vård i HVB eller stödboende eftersom denna vårdform ger möjlighet till en nära anknytning till vuxna med en föräldraroll i en naturlig familjemiljö. En sådan relation är oftast en förutsättning för barnets utveckling till en trygg, harmonisk och väl fungerande människa. (Socialstyrelsen, 2020c, s. 138).

I handboken uttrycks att familjehemsplacering är det lämpliga valet när omsorgsbrister i hemmiljön är den huvudsakliga orsaken till att barnet ska placeras (Socialstyrelsen, 2020c).

Under 1980-1990-talet var de flesta HVB i Sverige uttryckligen familjeorienterade (Lundström et al., 2020). Verksamheterna drevs ofta av familjer och det dagliga familjelivet var den insats som gavs till placerade barn och ungdomar. Det som tidigare varit fosterhem blev under 1980-talet omdefinierat till HVB om familjerna hade flera placerade ungdomar. Utbildningsnivån på HVB-verksamheten var mycket låg och det dagliga livet skulle i så hög grad som möjligt vara ett vanligt familjeliv (Lundström et al., 2020).

Höjer beskriver att fosterhemsuppdraget kräver en ”särskild sorts familj med speciella förutsättningar” (Höjer, 2001, s. 10) och hänvisar till ett uppdrag som omgärdas av tillfällighet och osäkerhet. Höjer (2001) sammanfattar det speciella med fosterhemsrollen i ”...uppdraget som fosterförälder innebär att vårda och ha ansvar för någon annans barn, mot betalning, utan att ha någon laglig bestämmanderätt över barnet” (Höjer, 2001, s. 10).

I svensk kontext ses barnets biologföräldrar som viktiga vuxna och familjehemmet ska vara en kompletterande familj (Höjer, 2001). Svenskt socialt arbete vilar på en psykosocial tradition och ser hellre till vad familjen behöver för en fungerande tillvaro med barnet än att fokusera på risker till skillnad från till exempel Storbritannien. (Lundström et al., 2021)⁴. Att balansera skydd för barnet med familjens behov är en komplex utmaning för personal i socialtjänsten (Gümüscü et al., 2018).

⁴ Dock har Sverige fått upprepade gånger kritik (till exempel 2009 och 2015) för att skilja alltför många barn från sina föräldrar när Barnrättskommittén som utgår från Barnkonventionen (2018:1197) utfärdar rekommendationer till Sverige (Committee on the Rights of the Child, 2009; Committee on the Rights of the Child, 2015)

Marknad

En betydande förändring som skett under de senaste decennierna är införandet av marknadsorientering inom välfärden (Hartman, 2011). Hartman (2011) beskriver en övergång från välfärdsstat till välfärdssamhälle där välfärdstjänster fortfarande ska vara tillgängliga oavsett individens ekonomiska förutsättningar, men med en skillnad i att införandet ofta sker av privata utförare som genom skattefinansierade medel tillhandahåller välfärdstjänsten (Hartman 2011). Införandet av New Public Management (NPM) i välfärden skedde med en idé om att tillföra ett alternativ till rådande tunga byråkrati, som ansågs oflexibel, rigid och som i många fall gjorde människors arbete svårare (Höjer & Forkby 2010).

Övergången från en verksamhet styrd av regler till en verksamhet som i stället styrs av mätbara resultat ska enligt de som förespråkar NPM ge kostnadseffektivare organisationer (Höjer & Forkby, 2010; Johansson, 2013). Wiklund (2011) beskriver problematiken med att i en marknadsanda uttrycka sig om efterfrågan på tjänster inom barn-och ungdomsvården, då det är oklart vem som efterfrågar tjänsten när den faller inom myndighetsutövning. Av den anledningen förekommer sällan begreppet valfrihet eller kund som en argumentation för privatisering av insatser inom barn och ungdomsvården (Wiklund, 2011). Wiklund (2011) drar slutsatsen att det är större risk med privatisering av välfärdstjänster inom individ-och familjeomsorg än till exempel skola eller äldreomsorg. ”Valfrihetsargumentet har mindre bärighet och dessutom kan ekonomiska incitament hos privata utförare inverka menligt för de brukare som berörs” (Wiklund, 2011, s. 140). Fotaki (2007) pekar på att förväntningarna på marknadsideologi, och då framför allt kundval, inom vården är så pass tungt vägande att oavsett om det visar sig vara effektivt eller inte så förmår inte myndigheter och policyutvecklare att ändra sin idealiserade bild.

Höjer och Forkby (2010) undersöker i en enkätstudie, kombinerad med dokumentstudier och intervjuer, vilka principer som har betydelse vid beslut om placering av barn och ungdomar på institutioner. Marknadslogik, och då framför allt priset, kan ha hög betydelse vid upphandlingar, men när det kommer till det praktiska införandet har marknad och NPM litet genomslag i att följa den faktiska grundtanken med NPM även om de faktiska verktygen och mallarna används i det dagliga arbetet (Höjer & Forkby, 2010). En professionell logik och en byråkratisk logik verkar enligt Höjer och Forkby (2010), samexistera och få mer utrymme än det marknadslogiska i det praktiska införandet av socialt arbete med utsatta barn.

Lundström et al. (2020) konstaterar i sin studie av förändringar i HVB-verksamheter att marknadslogik gör avtryck inom behandlingsområdet, genom ägarstrukturen som genomsyras av stora företag och de behandlingsmetoder de erbjuder. Dessa företag marknadsför sig genom att framhålla sina många olika, och gärna evidensbaserade, insatser (Lundström et al., 2020).

Tanken om familjehem och marknadslogik är inte ny. Johanna Skölds (2006) avhandling *Fosterbarnsindustri eller människokärlek – Barn, familjer och utackorderingsbyrå i Stockholm 1890-1935* tar upp temat om marknad i relation till fosterbarn. Avhandlingen (Sköld, 2006) visar på såväl

marknadsorsaker som känslomässiga skäl till att ta emot fosterbarn historiskt och att det inte är vattentäta skott mellan de olika skälen, som också kan förändras över tid.

Byråkrati

När Höjer och Forkby (2010) uttrycker sig om byråkratisk logik gör de det främst genom hänvisningar till den byråkratiska idealtypslogik som bygger på regler och föreskrifter. Höjer och Forkby (2010) menar att de utredningar de tar del av i sin dokumentstudie främst speglar en byråkratisk eller administrativ logik som skulle kunna underlätta beslut som har att göra med placeringar. Dock ser Höjer och Forkby (2010) samtidigt att det som uttrycks i barnutredningarna mer handlar om att myndighetspersonen agerar utifrån sin uppgift att utföra sitt arbete, snarare än att göra rationella val grundade på NPM. Sådana val skulle kunna vara att lyssna på klienten eller beskriva dennes behov och utifrån detta, tillsammans med jämförelse av olika alternativ, välja vårdgivare.

Höjer och Forkby (2010) beskriver hur socialarbetaren befinner sig i en utmanande situation där uppdraget att följa regler och föreskrifter krockar med de mycket komplexa problem som de är satta att lösa. Människors akuta problem ska hanteras samtidigt som utrymmet för att handla befinner sig inom en byråkratisk kontext.

När ett fält har brister i legitimitet och förtroendet för fältet är lågt, vilket kan konstateras om den svenska barnvården, är det vanligt att man från tillit går till mer kontroll (Lundström et al., 2021). Lundström et al. (2020) menar att genom införandet av vinstintresse i HVB-verksamheterna, liksom de vårdskandaler som uppkommit de senaste åren, har det också uppstått ökade krav på kontroll och föreskrifter.

Profession

Liljegren (2012) beskriver i en artikel där han undersöker hur två grupper av socionomer konstruerar sig själva och sitt arbete, två olika typer av professionalism. Liljegren (2012) beskriver dem som yrkesprofessionalism och organisationsprofessionalism. Yrkesprofessionalismen innebär att tillit och legitimitet bygger på utbildning och etisk kompass för yrkesgruppen (Liljegren, 2012). Fokus för yrkesprofessionalismen ligger på klienten (Liljegren, 2012). Liljegren (2012) beskriver att yrkesprofessionalismen bygger mer på process, att det alltid finns ett å andra sidan och å tredje sidan och att yrkesprofessionalismen därmed kan upplevas som mer flexibel (Liljegren, 2012).

Organisationsprofessionalismen vilar i stället på regler, kontroll och rutiner som yrkesutövarna fokuserar på att följa (Liljegren, 2012). Kunskap om, och hantering av de byråkratiska strukturerna blir centralt i organisationsprofessionalismen (Liljegren, 2012). Organisationsprofessionalismen ser regelns varande som tillräcklig och behöver därför inte tillsätta fler perspektiv. Av den anledningen kan organisationsprofessionalismen bli mer förutsägbar (Liljegren, 2012).

Liljegren (2012) beskriver också i sina slutsatser pragmatisk professionalism, vilket innebär att även om aktören i de flesta fall vilar i yrkesprofessionalism eller organisationsprofessionalism så kan hen vid vissa tillfällen växla mellan de olika logikerna. Liljegren (2012) menar att båda logikerna behövs i en arbetsgrupp och att de kan tjäna olika syften vid olika tillfällen.

Ponnert och Svensson (2011) undersöker i en artikel det organisatoriska fält som ansvarar för ungdomars rehabilitering (där socialtjänst och behandlingshem innefattas). Ponnert och Svensson (2011) beskriver hur organisationerna under en legitimitetskris som berodde på stark kritik avseende kunskapsbrist, fokuserat på att införa evidensbaserad praktik i sina verksamheter. I fallet som studeras plockades ett känt utbildningsprogram in i verksamheten, utan att egentligen reflektera över programmets möjligheter att lyckas nå resultat i verksamhetens kontext. Ponnert (2013) uttrycker också ”Strävan efter säkerhet behöver inte vara fel. Men tvärsäkra socialarbetare är inte möjligt eller ens önskvärt, och säkra lösningar i socialt arbete är, till syvende och sist, faktiskt bara en myt även om myten är snyggt förpackad” (Ponnert, 2013, s. 55).

Lundström et al. (2020) ser i sin forskning över förändringar i HVB för ungdomar en tydlig övergång från tidigare familjeorienterade små enheter med miljöterapeutisk grund till nutidens stora företag, drivna av en professionslogik och med fokus på evidensbaserade insatser. Under slutet av 1990-talet kunde knappt varannan HVB-verksamhet benämna en specifik behandlingsmetod som de använde sig av eller orienterade sina insatser efter, trots att det även då benämndes som behandling (Lundström et al., 2020). Idag marknadsför sig HVB med ett flertal olika metoder och modeller för behandling, dock finns det liten kunskap om hur dessa metoder faktiskt hjälper barn och unga. Lundström et al. (2020) uttrycker att socialarbetarnas arbete är utmanande när det gäller att hantera och förhålla sig till utvecklingen med olika behandlingsmodeller, höga vinster och svårigheten att överblicka utbudet.

För att skydda sig mot den utmaning som det sociala arbetet innebär, där snabba beslut och förväntan om att agera ofta trumfar de genomtänkta syften eller välarbetade mål man har med insatserna, kan arbetsgruppen bli ett viktigt skydd. Vid felaktiga beslut eller kritik går det då att lägga ansvaret på systemet i stället för på individuella medarbetare (Höjer & Forkby, 2011).

Solidaritet

Levin (2017) beskriver att lagstiftningen avseende barnvård bygger på principer om solidaritet. Med detta avses att grunden utgörs av antaganden om ömsesidighet och en idé om en välfärd som bygger på lagar, etiska ställningstaganden och normer om en välfärd för alla. I det praktiska utförande innebär en solidaritetslogik att man utför en handling för att en annan människa behöver handlingen. Bedömningar om huruvida den andra personen är värd ens handling ingår inte i en solidarisk logik (Levin, 2017). Levin (2017) beskriver att den solidaritetslogik som präglar *Socialtjänstlagen* (SoL, 2001:453) sällan får komma till uttryck då den konkurrerar med andra logiker när det gäller utförandet. I en solidarisk logik ingår att medmänniskor, oavsett position och yrkesroll, allierar sig med den som är utsatt och riktar uppmärksamhet mot de krafter som skapar och upprätthåller ojämlika strukturer. Syftet med vår riktade uppmärksamhet ska vara att förändra de ojämlika villkoren, och det ska göras med medvetenhet, kritisk blick och kollektivt (Levin, 2017).

Levin menar att den solidariska yta som socialtjänsten visar upp för att uppnå legitimitet, i form av akademiska samtal, kunskap och evidens med jämlik agenda är en myt och att den egentliga

legitimiteten återfinns i det praktiska ärendearbetet som inte vilar på solidaritet utan på moraliska värderingar om vem som ska släppas in i gemenskapen samhället och vem som inte hör dit (Levin, 2017, s. 62).

Moral

När en moralisk logik får utrymme handlar det enligt Levin (2017) om att ”bedöma, reglera och upprätthålla samhällets moraliska gränser” Levin, 2017, s. 48). En moralisk logik utförs ofta i det dolda, men är enligt Levin ett verktyg som förekommer i hög grad för att bibehålla samhällsordningen. Moralisk logik speglar vad samhället eller gruppen anser är det rätta att göra (Levin, 2017).

Levin beskriver moral som ett uttryck för tillhörighet i en grupp som skapar trygghet, och att det kan vara lättare att göra det som arbetsgruppen anser är rätt, än att utföra solidariska handlingar gentemot den människa man har uppdrag att hjälpa. Levin (2017) beskriver hur arbetsgruppens moraliska överenskommelser styr synen på hur världen är beskaffad, liksom hur man som personal handlar för att få tillgång till den sammanhållning och trygghet som arbetsgruppen erbjuder. Den förmedlar också den politiskt rådande synen och de samhälleliga värderingarna. Levin (2017) tar också upp problematiken med att barnavården befinner sig mitt emellan barnskydd och samhällsskydd.

Dellgran (2015) beskriver att moraliska inslag är tydliga i utövandet av det sociala arbetet. De samhälleliga normerna som omger det sociala arbetet upprätthålls och utförs av utförarna som beskrivs som ”moraliska agenter” (Dellgran, 2015, s. 173).

Teoretiskt ramverk

Under denna rubrik presenteras först det teoretiska ramverk som utgör grund för studien. Därefter presenteras de specifika teoretiska ställningstaganden som utgör reflektionsbas för analysen.

Institutioner och institutionalism

”Den centrala tanken inom institutionell teori är att institutioner växer fram när människor konstruerar deras sociala verklighet” (Eriksson-Zetterquist, 2009, s. 7). Linde och Svensson (2013) beskriver att institution ytterst handlar om beständighet över tid. DiMaggio och Powell (1991) uttrycker att institutioner inte enbart berör organisationer utan också kan avse fenomen. I föreliggande studie är det familjehemsuppdraget som studeras som fenomen, och som då betraktas som en institution.

Levin (2017) beskriver, med inspiration från Sven-Erik Liedman, att solidaritet bildas ur institutioner. Institutioner är skapade av människan, och därmed föränderliga, men dock är detta ett trögt arbete som endast kan ske genom kritisk medvetenhet (Levin, 2017).

Institutioner uppstår inte ur tomma intet, utan har sin grund i sin egen historia som inte går att ignorera (Berger & Luckman, 1979). Orsaker till att institutioner uppstår har av Berger och Luckman (1979) beskrivits som ett resultat av människors behov av att kunna vila i att göra som vi brukar. Dels handlar det enligt Berger och Luckman (1979) om habituering. Vanor och rutiner ger oss trygghet i en ibland oförutsägbar värld och hjälper oss att spara energi genom att vi inte aktivt behöver tänka efter, värdera och förhålla oss till det vi gör i det vardagliga när vi följer våra rutiner. Det handlar också enligt Berger och Luckman (1979) om typifiering som innebär att vi människor, med liknande syfte som habituering, generaliserar våra förväntningar på aktörer, organisationer eller funktioner i stället för att ständigt behöva möta varje aktör, organisation eller funktion som helt unik, vilket skulle kräva betydligt mer tankearbete av oss. När många människor förväntar sig ungefär samma sak av ett fenomen har institutionalisering uppstått och i detta finns en kontrollerande funktion där det finns regler och förväntningar att förhålla sig till (Berger & Luckman, 1979).

DiMaggio och Powells artikel *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields* (1983/1991) ses som en föregångare inom nyinstitutionalism. I artikeln behandlas begreppet organisatoriska fält. Ett fält utgörs av de aktörer som befinner sig inom området och som samverkar eller inte samverkar med varandra. Det är alltså inte enbart aktörer som gör samma sak eller producerar samma vara eller tjänst, utan även aktörer som till exempel sätter regler, som utför lobbying eller organiserar professionella. Dessa aktörer strävar efter att likna andra, inom fältet hierarkiskt höga, aktörer och därmed uppstår isomorfism (DiMaggio & Powell, 1983/1991). Isomorfism kan delas in i tvingande, imiterande och normativa förväntningar. Tvingande isomorfism innebär de regler och krav som kommer från till exempel statlig byråkrati (DiMaggio & Powell, 1983/1991). Imiterande isomorfism beskriver hur en organisation väljer att imitera andra, även om det inte är ändamålsenligt, när den är osäker på vad som förväntas för att uppnå legitimitet (DiMaggio & Powell, 1983/1991). Normativ isomorfism handlar om det som byggs upp som norm inom professioner eller hur aktörer socialiseras i en grupp till att handla och tänka så som förväntas.

Institutionell logik

Inom begreppet institutionella logiker ryms såväl uttalade sociala konstruktioner om förväntningar på exempelvis ett organisatoriskt fält, liksom de regelverk som styr fältet. Friedland och Alford (1991) beskriver att institutionella logiker handlar om organiserade principer av såväl hur vi förväntas och brukar göra, som hur vi förväntas och brukar tänka.

Scott (2014, s. 67) menar att studier av institutionella logiker vilar på tre pelare. Den första utgör det regelverk som aktörerna inom fältet har att förhålla sig till. Den andra pelaren beskriver de normer som finns inom fältet. Att bryta mot dessa normer kan uppfattas nästan som skamfyllt och bidrar i högsta grad till att organisationen förlorar legitimitet (Scott, 2014). Den tredje pelaren, av Scott (2014) benämnd som kulturellt-kognitiva förgivettaganden, utgör sådant som i det vardagliga anses så självklart att det knappast är möjligt att uppmärksamma och ifrågasätta. Friedland och Alford (1991) beskriver att individer betraktar dessa förgivettaganden som naturlagar, och agerar som om de är det.

Linde (2013) beskriver att alla organisationer existerar i anslutning till andra, och att det inte är ovanligt att såväl enskilda aktörer som hela organisationer kan låna logik från angränsande organisationer. Detta kan bidra till att det är svårt att veta vilken logik som för tillfället råder. Eriksson-Zetterquist (2009) uttrycker att när det är tydligt vilken logik som påverkar ett fält är fältet relativt stabilt, men att det i ett skifte till en ny dominerande logik kommer att uppstå motstånd.

Förändringar i logiker förklaras av individers och organisationers tillgång till andra institutioners logiker (Friedland & Alford, 1991). Genom tillgången till andra logiker kan personer och organisationer växla mellan olika logiker som tjänar deras syfte. Genom att på detta sätt att glida mellan olika logiker skapas nya överenskommelser om logiker i olika institutionella sammanhang, vilka med tiden uppfattas som nya sanningar eller förgivettaganden som visar sig i såväl utförande som symbolik (Friedland & Alford, 1991). Flera logiker samexisterar för det mesta utan att det märks att organisationen har tillgång till olika logiker. Först när det uppstår krockar, eller spänningar mellan logiker blir det tydligt att olika logiker existerar. Människor och organisationer som befinner sig i en krock mellan institutionella logiker kan antingen göra motstånd och försöka behålla det gamla vanliga, eller aktivt försöka förändra (Friedland & Alford, 1991).

Schildt och Perkmann (2017) menar att hanteringen av flera samtidigt pågående logiker är rutin snarare än undantag för de flesta organisationer, och att detta inte innebär något exceptionellt i sig. Det är framför allt när en ny logik som tar stort utrymme ska läggas till i organisationen, som det kan uppstå utmaningar (Schildt & Perkmann, 2017).

Även Robertsson (2021) konstaterar i en avhandling om civilsamhällesorganisationer att organisationerna hanterar ett flertal samtidiga logiker, vilket ger ett utrymme för bredd. Det kan dock också medföra att organisationerna blir mindre sammanhängande (Robertsson, 2021).

Användning av institutionell teori i studien

Främst utgår uppsatsen från forskning om nyinstitutionell teori. Då nyinstitutionell teori med företagsekonomisk grund inte fokuserar särskilt mycket på makt eller konflikter (Johansson, 2008) blir

det också naturligt att placera föreliggande studie i ett fack som inspireras av skandinavisk institutionell teori inom människobehandlande organisationer, som tydligare sätter fokus på spänningar (Johansson, 2008).

Ulla Eriksson-Zetterquist (2009) poängterar att institutionell teori snarare ska ses som ett perspektiv eller ett ramverk, än en sammanhållen teori. Om detta råder delade meningar (till exempel Palmer, Biggart & Dick, 2008) I föreliggande studie används nyinstitutionell teori som ett sådant ramverk som beskrivs av Eriksson-Zetterquist (2009) och studiens bas utgår från ett perspektiv som betraktar organisationers agerande och utveckling som en effekt av institutioner snarare än som rationella och effektiva val som nödvändigtvis gynnar organisationens egentliga syfte och mål.

Linde och Svensson, (2013) uttrycker att studier inom människobehandlande organisationer behöver kompletteras med andra teorier för att få en tillräcklig grund för analys. Ställningstagande gällande huruvida fler teoretiska grunder behövs för föreliggande studie har tagits vid upprepade tillfällen under skrivprocessen. Dessa ställningstaganden har dock landat i att för att besvara studiens frågeställningar utgör institutionell teori en fullgod bas som genom inspiration från Scott (2014) bjuder på relativt handfasta verktyg i studiens utförande.

På ett generellt plan används i föreliggande studie teorier om institutioner som ett förhållningssätt i operationaliseringen av empiriska kategorier till teman som i sin tur kopplas till möjliga logiker. Mer specifikt har inspiration hämtats från Friedland och Alford's text *Bringing Society Back In: Symbols, Practices, and Institutional Contradictions* (1991) i arbetet med att sätta de identifierade temaområdena i relation till existerande etablerade teorier om institutionella logiker. I Sverige har enligt Johansson (2008) ett flertal institutionella studier hämtat sin grund från Friedland och Alford (1991) och då främst studier som inspireras av deras teori om att flera logiker är samtidigt förekommande inom institutioner som därmed har viss möjlighet att välja mellan olika alternativ.

Friedland och Alford (1991) beskriver hur organisationers handlande och mål styrs av institutionella logiker avseende byråkratisk stat, demokrati, kapitalistisk marknad, kärnfamiljen och kristendomen. Varje kärnområde har sin egen institutionella logik -sin egen uppsättning av överenskommelser om praktiskt utförande och symboliska konstruktioner (Friedland & Alford, 1991). Varje institution reproducerar sig själv genom sina rutiner och ritualer, som bidrar till att definiera världsordningen och organisationens eller individens plats i den, och vid studier av institutionella logiker bör det ingå såväl att undersöka den symboliska meningen med att följa rutiner och ritualer, som att undersöka vad som faktiskt görs (Friedland & Alford, 1991). För att forskningen inte bara ska bli en del av att reproducera de institutionella logiker som återfinns inom fältet menar Friedland och Alford (1991) att det är av vikt att sätta sig in i såväl historien som ligger till grund för institutionen, som särdragen som präglar logikerna. I föreliggande studie ingår därför fältets historik i analyserna av resultaten. I ett försök att få förståelse för såväl det som faktiskt görs som för den symboliska meningen inspireras studiens tolkningar av Scotts (2014) tre grundpelare som utgörs av a) regler och rekommendationer, b) legitimitetsskapande normer samt c) förgivettaganden.

Metod och material

Här beskrivs och reflekteras val och utmaningar kring frågor som rör metod och empiri. Inledningsvis ges en kort översikt i punktform som beskriver processen och därefter redovisas de olika delarna mer grundligt.

Översikt forskningsprocessen

- Idé om forskningsfråga
- Insamling av empiri och idé om teoretisk ram
- Innehållstrogen kodning av 100 annonser
- Hantera bortfall
- Kategoriseringsval utifrån 100 annonser
- Kodning av 300 annonser enligt nya kategorier
- Teoriinhämtning och kunskapsinhämtning
- Revidering av forskningsfråga
- Operationalisering av empirikategorier till teman
- Bearbetning av resultatet i statistikprogram
- Fortsatt teoriinhämtning och kunskapsinhämtning
- Tolkning av logiker utifrån identifierade teman i annonser
- Analys av möjligheter och spänningar samt eventuell påverkan på familjehemsuppdraget

Forskningsstrategi

Sociala konstruktioner

Malcolm Payne kallar sociala konstruktioner för ”teorins politik” (2015, s. 42) och avser med detta begrepp att personer med en övertygelse om fördelarna med att ett samhälle betraktar det fält de är aktiva inom med en viss teoretisk syn, försöker driva frågan om att det är just den sociala konstruktionen av fältet som blir rådande. Den rådande synen har stor betydelse för beslut och insatser såväl på makro- som mikronivå. Föreliggande studie har som ambition att sätta strålkastarljuset på vilka logiker som idag konstruerar synen på familjehemsuppdraget.

Social konstruktionism innebär ett synsätt om att verkligheten skapas socialt och därmed också befinner sig i förändring (Bryman, 2011). Berger och Luckman (1979) vars tankar beskrivs mer under avsnittet om teori, var tidiga med att uttrycka sig om social konstruktion. Då föreliggande studie vilar teoretiskt på bland annat Berger och Luckman (1979) blir det naturligt att även låta socialkonstruktionistiska idéer utgöra grund för studien. Dynamiken mellan att människor upprätthåller och fortsätter skapa det de förväntar sig och att det som är skapat (institutionen) utgör en kontrollerande faktor för återskapande passar väl in i den nyinstitutionella ram som omger studien.

En kritik mot social konstruktion som idé är att med en grundsyn om att allt är i förändring saknas en stadig och stabil bas att utgå ifrån (Payne, 2015). En kritik mot forskning som tar avstamp i sociala konstruktioner framförs av Alvesson och Skoldberg (2017, s. 49) som menar att forskningen oftast

följer en väl upptrampad stig där forskaren pekar på något som anses förgivettaget och därefter konstaterar att denna förgivettagna sanning troligtvis är felaktig på ett eller annat sätt. ”Detta ger den aha-upplevelse som är socialkonstruktionistiska texters huvudpoäng” (Alvesson och Sköldberg 2017, s. 40). Därefter kan texten i bästa fall, enligt Alvesson och Sköldberg (2017), bjuda på ett konstaterande om att det studerade fenomenet så som det fungerar har synbara brister och eventuellt presenteras också en alternativ lösning på hur världen i stället borde fungera (Alvesson och Sköldberg, 2017). Min förhoppning är att föreliggande studie inte ska uppfattas på det sättet. Textens huvudpoäng är inte att bjuda på aha-upplevelser (vilket den troligtvis inte heller gör för den som är någorlunda insatt i området). Huvudpoängen är snarare att med nyfikenhet närma mig ett komplext område och förhoppningsvis kunna bena något i den komplexiteten och att identifiera eventuella utmaningar som den för med sig.

Min uppfattning är att idén om social konstruktion ger hopp om att det som är just nu är föränderligt, att det vi tar för givet idag kan omvärderas i en ständigt pågående process och att människor såväl som organisationer som befinner sig i ett rådande system på ett generellt plan gör så gott de kan med de referensramar som för tillfället finns tillgängliga. Payne (2015, s. 41) uttrycker att socialt arbete inte är skrivet i sten och att vi som utför det sociala arbetet ständigt är medskapande i vad det sociala arbetet är. Liksom Payne (2015) menar jag att den tanken lämpar sig väl för såväl praktiskt socialt arbete som för studier i ämnet.

Abduktion

Enligt Alvesson och Sköldberg (2017) kan abduktion vara ett rimligt metodval för teoridrivna empirisk forskning där abduktionen utgår från empiri som förstås bland annat genom befintliga teorier som i sin tur kan utvecklas och omtolkas genom empirin. Alvesson och Sköldberg uttrycker följande om teorins förhållande till empiri inom abduktionen: ”Teorin måste också lyfta sig över ’fakta’ för att få räckvidd. ’Fakta’ tjänar alltså till att *föranleda* teorin, samtidigt som den hela tiden spelar rollen av kritiskt avstämningsinstrument och ny idégivare till teorin.” (Alvesson och Sköldberg, 2017, s. 14). Patel och Davidson (2011) beskriver att den abduktiva processen inleds med att ett fall från verkligheten utgör grund för preliminära teorier eller idéer om mönster. I föreliggande studie användes en generell teoretisk ram grundad i nyinstitutionalism för att få en första idé om socialtjänstens kommunikation om familjehemsuppdraget. Nästa led i den abduktiva processen är enligt Patel och Davidson (2011) att pröva idén om mönster på fler fall. I föreliggande studie fanns den generella idén om institutionella logiker närvarande i kategoriseringen av de 300 annonserna men den första tolkningen skedde utifrån mönster som upptäckts i empirin, snarare än att förhålla sig till redan etablerade specifika teorier om institutionella logiker. Enligt Alvesson och Sköldberg (2017) utvecklas såväl empirin som idén om förklarande teori under den pågående processen. Föreliggande studie följde den utveckling som beskrivs av Alvesson och Sköldberg (2017) genom att i nästa steg använda ett mer specifikt teoretiskt antagande i form av dels en artikel av Friedland och Alford (1991) om flertalet samtidiga logiker och dels en analysmodell inspirerad framför allt av Scott (2014, se mer under rubrik

”Teori”) för att vidareutveckla resultaten. Scotts (2014) uppmaningar om vad som behöver uppmärksammas i studier av institutionella logiker användes också mycket handgripligt i tolkningsarbetet som gick ut på att få förståelse för identifierade teman ur ett perspektiv som byggde på teorier om institutionella logiker. Alvesson och Sköldberg (2017) beskriver också att abduktion skiljer sig från andra förklaringsmodeller genom att den fokuserar på underliggande mönster och förståelse. Resultaten av föreliggande studie tolkades utifrån såväl redan etablerade teoretiska antaganden som utifrån nya identifierade mönster. Förståelse utgjorde en viktig faktor i analysen, vilket kan ses vara en del i den abduktiva process som författarna (Alvesson & Sköldberg, 2017) beskriver.

Metodpluralism

Studien syftar till att både förklara och förstå. Den bygger också på tillräckligt omfattande underlag för att jag ska kunna använda mig av verktyg från såväl kvantitativ som kvalitativ tradition. Även om studien har kvantitativa inslag med såväl större material som strikt kategorisering i ett första led (se nedan), så är syftet och frågeställningarna av en sådan art att de vilar på en kvalitativ grund. Enligt Alvesson och Sköldberg (2017) bygger kvalitativa metoder på öppen och mångsidig empiri där forskarens egen närvaro och tolkning är påtaglig. I föreliggande studie blir denna närvaro påtaglig i momenten där institutionella logiker tolkas utifrån teman samt i tolkningar av hur mötet mellan logiker kan påverka möjligheten att utföra familjehemsuppdraget. Kvalitativ forskning kritiseras ofta för att vara godtycklig, ostrukturerad, ha problem med generaliserbarheten och att bygga sina resultat på ett för smalt urval med för litet underlag (Watt Boolsen, 2007, s. 88). För att kunna uppnå tilltro till sina resultat är det därför viktigt med transparens och dokumentation av forskningsprocessen. Även att mixa metoder och en rättvis kodning har betydelse (Watt Boolsen, 2007, s. 89). Min förhoppning är att det relativt utförliga metodavsnittet i föreliggande studie ska bidra med såväl transparens som synliggörandet av en överskådlig struktur. För att få en bild av logiker som präglar familjehemsuppdraget i stort krävs att föreliggande studie kompletteras av studier som bidrar till ett bredare perspektiv än att enbart analysera annonser. Min förhoppning är dock att analys av annonser inte ska uppfattas som alltför smalt, utan utgöra ett bidrag bland flera. Genom att välja att analysera ett flertal texter (300 annonser) tror jag också att urvalet kan undgå kritik för att vara för litet.

Djurfeldt, Larsson och Stjärnhagen (2010) menar, liksom Alvesson och Sköldberg (2017) att motsättningar mellan de olika metoderna inte är nödvändiga, och att såväl kvalitativ som kvantitativ metod har sitt existensberättigande inom samhällsvetenskapen. Djurfeldt et al. (2010) tar avstamp i att forskningsfrågan ska vara avgörande för metodval, medan Alvesson och Sköldberg (2017) problematiserar (utan att ta avstånd från) en sådan ståndpunkt med att det inte går att välja forskningsfråga utan att grunda epistemologiska och teoretiska ställningstaganden. I den här studien har forskningsfrågan varit avgörande för metodvalet, men säkert har också personliga preferenser haft betydelse. Lika mycket som jag har en medvetenhet om att forskningsfrågan (om än i något omarbetad form) skulle kunna besvaras med lika intressanta resultat genom andra metoder och empiri än de för

studien valda, upplever jag personligen en tillfredsställelse i att kunna dra slutsatser från 300 i stället för 12 eller 20 analyserade annonser. Djurfeldt et al. (2010) använder sig av begreppet metodpluralism, och menar att det borde vara rådande inom samhällsvetenskaplig reflekterande forskning Även Cresswell och Poth (2018) uttrycker att den kvalitativa studien med fördel kan användas för att följa upp kvantitativa forskningsresultat. Denna uppfattning delar jag och ser ett stort värde i.

Pålitlighet och trovärdighet

Begreppet reliabilitet kan problematiseras i relation till kvalitativ forskning avseende replikerbarhet (Bryman, 2011). Detta då det är svårt att stanna en pågående social verklighet för att studera samma verklighet med samma perspektiv och därmed uppnå samma resultat fem år senare. Jag utgår ifrån att socialtjänsten som institution påverkas av rådande samhällsklimat, medierapportering och lagstiftning, vilket skulle kunna påverka annonsernas utformning vid en framtida studie. Transparensen gällande överväganden och vägval i forskningsprocessen har i kvalitativa studier en särskild tyngd för studiens reliabilitet (Bryman, 2011). Jag har lagt stor vikt vid denna transparens vilket bör framgå av redogörelsen för studiens metodologi. Genom en detaljrik redogörelse för tolkningsförfarandet har min ambition varit att underlätta för en möjlig replikation av studien.

I syfte att säkerställa studiens interna validitet har jag också vinnlagt mig om att klargöra hur teoretiska antaganden samspelar med empirin (Bryman, 2011). Ambitionen med detta är att studiens slutsatser ska kunna ses som trovärdiga. Att undersöka huruvida faktorer så som barnets kön eller ålder har betydelse för hur socialtjänsten kommunicerar, ger också en utökad bild av resultatens trovärdighet.

För att kunna dra slutsatser om extern validitet, det vill säga huruvida studiens resultat kan generaliseras till andra situationer eller miljöer (Bryman, 2011), har jag i studiens kvantitativa delar jämfört föreliggande studies grupp barn som ska placeras med statistik från Socialstyrelsen (2021d) gällande ålder och kön på placerade barn. I kvalitativa studier kan så kallade täta beskrivningar (Bryman, 2011) utgöra underlag för extern validitet. Jag har i studien månat om att återge en fyllig bild av annonserna och dess innehåll, liksom om annonsernas kontext.

Urval av annonser

Som grund till studien finns de annonser på en öppen webbplats som jag sedan oktober 2020 kontinuerligt skrivit ut för att senare registrera i IBM SPSS Statistics (kallat SPSS). Annonserna kräver ingen inloggning och går alltså att ta del av för alla intresserade. De specifika annonserna försvinner dock efter en tid.

Fri text

Valet av att analysera just annonser för rekrytering av familjehem har flera skäl som kan bidra till en intressant studie. Annonserna är i sig ett relativt nytt fenomen där läsaren kan ta del av ibland ingående beskrivningar om barns behov, bakgrund och intressen. Annonserna är heller inte tillrättalagda enligt statligt förankrade mallar eller dokument som handläggaren ofta följer när hen formulerar sig i andra

sammanhang (så som BBIC, Socialstyrelsen, 2018a) även om det går att anta att en del kommuner eller enskilda handläggare har egna vanor, riktlinjer eller mallar för hur annonserna ska utformas. Att annonserna är lite friare utformade kan förhoppningsvis bidra till att förväntningar på familjehemsuppdraget får komma till uttryck utan att vara tillrättalagda. Annonserna är ganska kortfattade (oftast en halv till en A4 med luftig text) vilket skulle kunna bidra till att den som utformar annonsen månar om att kommunicera det hen tycker är det allra viktigaste för att intressera det tilltänkta familjehemmet. En risk med annonserna är att de kan påverkas av varandra, då det går att se en tendens till att specifika begrepp återkommer flera gånger under en kortare tidsperiod i annonser från olika kommuner.

Ett urval gjordes också i att enbart analysera den fria texten och inte ta med information som finns i valbara rutor där annonsören kunde uttrycka önskemål om tidigare erfarenheter av till exempel neuropsykiatri, psykisk ohälsa eller självskadebeteende.

Tidsperiod

Med startdatum i oktober 2020 skrev jag ut annonser för aktuell vecka. Efter övervägande valde jag bort annonser som funnits längre i systemet (vissa så gamla som ett år) eftersom orsaken till att de låg kvar var oklar, och att de därför möjligtvis inte kunde anses representativa som aktuella annonser. Varje vecka fram till slutet av januari 2021 skrev jag sedan ut de annonser som inkommit sedan den senaste utskriften. Det finns en risk att annonser kommit in och tagits bort under dagarna mellan utskrifterna. Inte heller den typen av annonser kan ses som representativa, då annonserna vanligen ligger kvar mer än en vecka. I arbetet med att lägga in annonserna i SPSS uppdagades att det var vanligt att kommunernas annonser återkom flera gånger (med samma ID-nummer, men med nytt datum). Först var planen att avsluta utskrifterna i december 2020, men för att säkerställa ett tillräckligt underlag för analys fortsatte utskrifterna in i januari 2021.

Urvalet av annonser befann sig inom en begränsad tidsperiod. Då denna tidsperiod inföll under pågående Covidutbrott skulle detta kunna påverka socialtjänstens arbete på många sätt. Det är dock svårt att se hur dessa omständigheter skulle kunna påverka teman och möjliga logiker som präglar familjehemsuppdraget och eventuella logikers påverkan på varandra.

Andra möjliga urval hade varit att försöka hitta en så bred spridning som möjligt av kommuner som sökte familjehem eller att försöka identifiera annonser som var ungefär lika omfångsrika textmässigt. Studiens urval- att fokusera på en bestämd tidsperiod- har fördelen att det representerar den bild av familjehemsuppdraget som förmedlas på webbplatsen under just den tidsperioden och att samtliga annonsörer befinner sig i samma tidskontext avseende statliga regler, samhällspåverkan och eventuell medial rapportering om socialtjänsten generellt och familjehemsuppdraget specifikt.

Specifika kriterier i urvalet

Urvalet av annonser omfattar kommuner som söker familjehem till barn 0-17 år att samarbeta med, utan inblandning från privata aktörer (så kallade konsulentstödda familjehem). Konsulentstödda familjehem har ofta ett högre arvode och annat stöd än det som erbjuds av socialtjänsten. Olika privata

utförare inom konsulentstöd och förstärkt familjehemsvård kan också ha olika inriktning så som trauma, ensamkommande eller neuropsykiatri och denna studie fokuserar på de generella annonserna där socialtjänsten bedömer att konsulentstödda familjehem inte är aktuella. Urvalet avgränsades till att gälla endast familjehem och därför sorterades annonser avseende kontaktfamiljer och jourhem bort.

Informationen hämtades från webben och jag har inte gjort någon analys av annonserna som återfinns på Facebook.

Urval av litteratur

Studien gör inga anspråk på att vara en systematisk litteraturöversikt. Det är dock av vikt för studiens trovärdighet att använda litteratur som belyser hela fältet snarare än litteratur som plockas ut för att bekräfta studiens resultat (Bryman, 2011). Den litteratur som åskådliggör lagstiftning och familjehemsuppdraget historiskt omfattar enbart svensk text medan litteratur om teoretiska ställningstaganden representeras av internationell forskning i kombination med svensk forskning. Då studien inte gör en jämförelse mellan länder har jag gjort ett medvetet val att låta forskning avseende svenska förhållanden och det svenska välfärdssystemet vara tongivande. Litteratur och artiklar har hämtats genom såväl sökningar i databaser som genom referenslistor från funna artiklar och litteratur. Databassökningar på nyare forskning underlättades när jag fick kännedom om att begreppet ”foster parents” bytts ut mot ”foster carers”. Minst framgång har sökningar efter vetenskapliga artiklar om erfarenheter och effekter av barnannonser för specifika barn gett. Studier om rekrytering av familjehem via annonser på webb och sociala medier återfanns bland annat inom marknadsföringsforskning, vilket för mig tillfört intressanta perspektiv.

Avgränsning av forskningsfrågan

Studien fokuserar på hur eventuella identifierade spänningsfält kan påverka möjligheten att utföra familjehemsuppdraget. Huvudsaklig utgångspunkt för studien ligger i familjehemmet som utförare av uppdraget. Lika intressanta utgångspunkter vore hur eventuella spänningar påverkar placerade barn, biologföräldrar, familjehemskonsulenter, allmänhetens bild eller handläggarens egen kapacitet att göra ett professionellt arbete.

Linde (2013) beskriver svårigheten och risken med att endast formulera sin forskningsfråga kring en aktör av flera i ett fält, men menar också att avgränsningen av en kontext kan dras till oändlighet. Föreliggande studie undersöker enbart annonser utformade av aktören socialtjänsten. Urvalet är dock inte begränsat till socialtjänsten i exempelvis Bollnäs eller Göteborg, vilket skulle göra undersökningen smalare. Förhoppningen är att studien läses med medvetenhet om att socialtjänsten är en av flera aktörer och att den kontext myndigheten verkar i påverkas av många faktorer som också beskrivs i studien. Vidare är förhoppningen att studien inte ska uppfattas som ett led i en trend av att kritisera socialtjänstens arbete.

Aktörernas förhållningssätt till komplexa logiker ges inte utrymme i föreliggande studie, trots att det är ett mycket intressant område.

Ett perspektiv som inte heller ryms är den kommunala aspekten. I resultaten görs ingen skillnad mellan annonserande kommuners socioekonomiska status, individ- och familjeomsorgens personalomsättning, eller kommunstorlek. Alla dessa frågor är av intresse, men är inte avgörande för att besvara studiens forskningsfråga.

Bearbetning av empiri

Innehållsanalys som verktyg

Inledningsvis gjorde jag en kvantitativ innehållsanalys av 100+200 annonser. Innehållsanalysen har, liksom alla metoder, sina styrkor och svagheter. En styrka är enligt Bryman (2011) att det är enkelt att göra tillvägagångssättet replikerbart då innehållsanalysen är enkel att överblicka. Något som kan ses som en nackdel inom det kvantitativa fältet är att innehållsanalysen i kategoriseringsmomentet inte går att friställa från forskarens egen tolkning. Kategorierna som väljs påverkas av forskarens förutfattade meningar och förförståelse (Bryman, 2011, s. 296). För denna studie är detta på inget sätt problematiskt, då avsikten är att vara fullständigt transparent med att jag använt mig av tolkningar i såväl bearbetning som resultat och analys. För att undkomma en snedvriden kategorisering gjorde jag valet att i ett första led kategorisera 100 annonser mycket innehållstroget, där exakta formuleringar från texten följdes. Utifrån denna kategorisering gjordes tolkningar och grupperingar skapades, för att kunna användas i det fortsatta kategoriseringsarbetet. (Denna process beskrivs utförligt under nedanstående rubrik "Användning av innehållsanalys i studien"). En annan svaghet på samma tema är att innehållsanalysen blir extra sårbar när forskaren kodar latent i stället för manifest innehåll (Bryman, 2011, s. 297). I steg två och tre av kodning, där grupperingar kategoriseras i respektive teman aktualiseras detta, eftersom en tolkning där redan är genomförd.

Användning av innehållsanalys i studien

Watt Boolsen (2007) rekommenderar följande arbetsgång för en innehållsanalys:

1. Problemformulering och syfte
2. Välj data
3. Ram av möjligheter och teoretiska överväganden
4. Gör en mindre analys, sätt upp kodningsregler
5. Testa kodernas pålitlighet
6. Koda allt material och testa åter kodernas pålitlighet
7. Genomför innehållsanalysen

Föreliggande studie har i stort följt ovanstående arbetsgång, med skillnaden att den första kodningsomgången endast innehöll mycket små möjligheter till tolkningar.

För att kunna utföra statistiska beräkningar fick SPSS utgöra grund för datasetet. Om föreliggande studie påbörjats idag är det möjligt att användning av SPSS kompletterats av ett program för kvalitativ analys. En fördel med det hade varit att undvika delar av den manuella kodningen, vilket kan spara tid men troligtvis också ge en större precision i innehållsanalysen och kanske annan inspiration i

kodningsmomentet. En fördel med att hantera utskrivna sidor och koda med penna och papper, är upplevelsen av att utföra ett hantverk snarare än av att betrakta världen genom ett filter bestående av en skärm. Gällande trovärdigheten vet jag själv att det är mina, snarare än dataprogrammets, tolkningar som genomsyrar studien.

Kodningen av materialet utfördes i tre steg som samtliga innehöll såväl inslag av noggrannhet som olika grad av kreativitet. Steg 1 var att genomföra en texttrogen kategorisering av 100 annonser. Detta första dataset analyserades sedan och gav fem olika grupperingar. Steg två av kodningsprocessen var kategorisering av 300 annonser i dessa fem grupperingar med tillhörande undergrupperingar. Därefter analyserades grupperingarna till vad som blev fyra olika teman. Steg 3 av kodningsprocessen var sedan en innehållsanalys av de 300 annonserna utifrån dessa fyra teman. Varje steg beskrivs mer utförligt nedan.

Steg 1: Texttrogen kategorisering av 100 annonser

Inledningsvis kodades 100 annonser. Annonserna hanterades i SPSS genom att koda bakgrundsfakta och samtliga begrepp som användes av socialtjänsten i texten avseende barnets behov, familjehemmets önskade egenskaper, uppdragets innebörd, stöd till familjehemmet samt ekonomisk ersättning. Förhoppningen var att nå mättnad och texttrogenhet genom denna typ av kategorisering, vilket också uppfylldes. Det tolkande inslaget i detta moment innebar att formuleringar med samma innebörd slogs samman. Till exempel slogs ”viktigt att barnet får chans att vara i familjehemmet över tid” samman med formuleringar av typen ”vi ser att detta behöver få vara en placering som sträcker sig över många år” men i detta skede skapades hellre en kategori till vid osäkerhet, än att slå samman koder. Koderna antecknades med så kallade dummies- en etta om koden förekom i annonsen och en nolla om koden inte förekom.

Steg 2: Identifiera kategorier och fortsatt kategorisering

När detta texttrogna kodningsarbete var genomfört fanns ett förberedande dataset som fick utgöra grund till nästa steg i kategoriseringsarbetet. I tolkningen av dessa 100 annonser användes frekvenstabeller i SPSS för att ge en överblick av materialet. I detta skede rekommenderas att låta inlevelseförmåga, fantasi och intuition ta plats (Watt Boolsen, 2007). Det är dock av stor vikt att vara uppmärksam på så kallade tveksamma fall, ord som kan kodas in i flera olika kategorier (Watt Boolsen, 2007). De avväganden jag gjorde och vilka utmaningar jag mötte avseende tveksamma fall redovisas nedan. Efter att ha provat möjligheter och brister med olika kategorier både i SPSS och med penna och papper, identifierade jag fem olika kategorier (nedan kallade omständigheter) med i vissa fall underkategorier. Dessa omständigheter färgkodades manuellt, med färgpennor på utskrivna annonser, och användes som underlag i fortsatt kategorisering av resterande annonser för att komma upp i ett antal av 300. Arbetsgången i steg 2 innebar alltså kodning av 200 annonser, därefter omkodning av de första 100 annonserna (vilket gav ett antal dubletter) enligt samma kategorisystem samt därefter kodning det antal annonser som behövdes för att uppnå 300 kodade annonser.

De fem identifierade huvudkategorierna berörde

- Omständigheter kring familj
- Omständigheter kring uppdrag
- Omständigheter kring stöd och ersättning
- Drivkrafter för att vara familjehem
- Omständigheter kring det placerade barnet

Några av huvudkategorierna delades in i underkategorier, för att under denna del av processen lämna öppet för många olika analysmöjligheter.

Den fortsatta kategoriseringen av annonserna skedde alltså enligt dessa fem huvudkategorier med underkategorier i vissa fall. Här nedan presenteras en översikt om innehållet i huvudkategorier och underkategorier samt ställningstaganden i gränsdragningarna i kategoriseringsarbetet. En fullständig tabell för hur begreppen i texten kodades återfinns i bilaga 2 - 9. Efter beskrivningen av de fem huvudkategorierna följer beskrivningen av steg tre i kodningsprocessen.

Omständigheter avseende barnet

Under denna huvudkategori samlade jag fem olika underkategorier som bestod av "Bakgrund" (bilaga 2), "Diagnos" (bilaga 3), Fritidsintressen (bilaga 3) "Särskilda utmaningar" (bilaga 4), och "Underlättande faktorer" (bilaga 5). Under kategorin "Bakgrund" återfanns till exempel info om barnet var ensamkommande, om barnet bodde i jourhem, om barnet skulle placeras av någon anledning så som våld eller omsorgsbrist. "Diagnoser" kunde vara adhd, intellektuell funktionsnedsättning, olika autismdiagnoser eller sjukdomar och syndrom. Kategorin "Särskilda utmaningar" innefattade beskrivningar av barnet som återgav sådant som skulle kunna göra uppdraget som familjehem svårt. Exempel på sådana beskrivningar kunde vara att barnets beskrevs som utagerande, arg, försatte sig i riskmiljöer eller fick utbrott. I kategorin "Underlättande faktorer" placerades beskrivningar så som att barnet uttrycktes vara härlig, glad, ha humor, vara motiverad till skolarbete eller att hen utvecklats fint i jourhemmet. Kategorin "Fritid" beskrev barnets olika fritidsintressen.

Den största utmaningen i denna gruppering gällde gränsdragning mellan undergrupperingarna. Framför allt var det när man angav att barnet var aktivt, eller hade full fart som det var svårt att avgöra om detta framställdes som något positivt, negativt eller neutralt. Där fick meningsuppbyggnaden vara avgörande för val av underkategori. Typen "En aktiv kille med glimten i ögat" tolkades som positivt medan typen "En aktiv kille som står i kö för utredning avseende adhd" sågs som en utmaning. Om det inte gick att avgöra av meningsuppbyggnaden hamnade beskrivningen i underkategorin "Bakgrund". Det uppstod inga svårigheter i att dra gränser mot andra huvudkategorier.

Omständigheter avseende drivkrafter

Under denna kategori (bilaga 6) som inte var så vanligt förekommande, återfanns uttryck så som att myndigheten önskade att familjehemmet skulle ha ett genuint intresse och engagemang att hjälpa barn

i behov eller att de skulle ha viljan att kunna göra skillnad. Gällande denna kategori mötte jag inga utmaningar avseende gränsdragning mot andra kategorier.

Omständigheter avseende familjen

Inför den fortsatta analysen delades huvudkategorin familj i två underkategorier- emotionella (bilaga 6) och formella (bilaga 7) förväntningar. De emotionella förväntningarna handlade om att familjen skulle vara varma, stabila, kärleksfulla, visa omsorg och göra barnet till en del av sin familj. De formella förväntningarna handlade om att det skulle finnas ett eget rum för det placerade barnet, huruvida det fick förekomma andra barn i familjen och vilken ålder de i så fall skulle befinna sig i, om det fick finnas djur och var familjen geografiskt skulle bo.

Svårigheter i gränsdragningen för denna kategori fanns främst i den emotionella underkategorin, där vissa begrepp gränsade till att kunna ingå i kategorin omständigheter kring uppdraget. Begreppet ”omsorg” sorterades i familjekategorin medan ”vägledning” och ”omvårdnad” placerades i uppdragskategorin. ”Tid” och ”engagemang” var också begrepp som vägde mellan kategorierna, men som sorterades i familjekategorin då de tolkades som familjeegenskaper. ”Gemenskap” hamnade i familjekategorin medan ”delaktighet” fick sin tillhörighet i uppdragskategorin. ”Uppväxtplacering” lades efter mycket tveksamhet till familjekategorin medan ”stadigvarande vård” placerades i uppdragskategorin. I kategorin ”Formella förväntningar” placerades kommunens önskemål om till exempel specifika språkkunskaper, geografiskt läge samt om det uttrycktes att familjehemmet skulle vara tidigare utredda. Gränsdragningsproblematiken fanns gentemot kategorin ”Omständigheter kring uppdraget”. Kategorin ”Formella förväntningar” slogs inför resultat och analys samman med kategorin ”Omständigheter kring uppdraget”.

Omständigheter avseende uppdraget

Under denna kategori (bilaga 8) beskrevs dels uppdragets innebörd så som att kunna sätta gränser eller vägleda genom dialog, och dels direkta kunskaper och erfarenheter som familjehemmet skulle ha. Det kunde till exempel innebära att ha lågaffektivt förhållningssätt eller att ha tidigare erfarenhet av psykisk ohälsa eller neuropsykiatriska diagnoser. Svårigheter kring denna kategori fanns främst i gränsdragningen till familjekategorin och ställningstaganden i tolkningen beskrivs ovan under rubrik ”Omständigheter avseende familjen”.

Omständigheter avseende stöd och ersättning

I denna huvudkategori beskrevs vilket stöd (bilaga 9) familjehemmet kunde förvänta sig från den placerande kommunen samt vilken ekonomisk ersättning (bilaga 9) familjehemmet kunde få. Huvudkategorin delades in i två underkategorier – en för stöd och en för ersättning. ”Stöd” kunde innebära att familjehemmet erbjöds handledning, utbildning och träffar med andra familjehem. I en del fall uttryckte också myndigheten att stödet gavs av erfarna socionomer eller av engagerade handläggare. Till denna kategori sorterades också kommunikation om avlastning, till exempel enligt LSS.

När myndigheten beskrev omständigheter kring underkategorin ”Ersättning” så gjordes det oftast med en mening om att kommunen följer SKR:s rekommendationer om omkostnad och arvode eller att familjehemmet kunde få ersättning för förlorad inkomst om de ombeds vara hemma på heltid med det placerade barnet. I några fall förekom andra formuleringar eller formulering kring högre arvode.

Avseende stöd till familjehemmet var det i några annonser tveksamt huruvida det skulle upplevas som stöd eller som ett krav att samarbeta med socialtjänsten. Formuleringar av typen ”hos oss möts du av flexibla handläggare” sorterades som en stödjande omständighet, medan typen ”det krävs hög tillgänglighet av familjehemmet för samarbete med socialtjänsten” inte sorterades som en stödjande omständighet utan i stället som en uppdragsomständighet. Avseende ersättning var det inga oklarheter i tolkningen.

Steg 3. Från omständighet till tema

Därefter följde steg 3 i kodningsarbetet. Detta steg var mer lätthanterligt i utförandet, då den data som behövdes nu fanns enkelt tillgänglig i SPSS. Inför detta tredje steg hade jag samlat på mig mer kunskap om tidigare forskning och teori om socialtjänst och familjehemsuppdrag. Denna kunskap fick vara inspirerande men inte styrande vid utforskandet av vilka teman för familjehemsuppdraget som kunde återfinnas i datasetet. Några av de underkategorier som uppstått under kategorierna för omständighet hamnade under nya huvudkategorier när processen gick från omständighet till teman.

Innan statistiska beräkningar gjordes i SPSS kontrollerades samtliga 300 annonser igen för att säkerställa att kodningsförfarande varit stringent under hela processen, att de svårigheter gällande gränsdragningar som identifierats kodats lika, samt för undvikande av att möjliga slarvfel.

Etiska ställningstaganden

Det finns ett flertal olika forskningsetiska texter att förhålla sig. Det första etiska ställningstagandet blev alltså att göra ett val avseende hur studien skulle förhålla sig till dessa. I föreliggande studie har det statliga Vetenskapsrådets *God forskningssed* (2017) fått utgöra underlag för etiska ställningstaganden, då de forskningsetiska råd som närmast riktar sig till socialt arbete är framtagna av en facklig organisation.

De huvudsakliga reglerna som gäller för forskning enligt Vetenskapsrådet (2017) kan sammanfattas enligt följande:

- 1) Du ska tala sanning om din forskning.
- 2) Du ska medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier.
- 3) Du ska öppet redovisa metoder och resultat.
- 4) Du ska öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar.
- 5) Du ska inte stjäla forskningsresultat från andra.
- 6) Du ska hålla god ordning i din forskning, bland annat genom dokumentation och arkivering.
- 7) Du ska sträva efter att bedriva din forskning utan att skada människor, djur eller miljö.
- 8) Du ska vara rättvis i din bedömning av andras forskning.

(Vetenskapsrådet, 2017, s. 8).

Genom att vara transparent med såväl metod, metodologiska överväganden och forskningsprocess är förhoppningen att det blir synligt att punkt 1 och 3 (Vetenskapsrådet, 2017) som tar upp sanning och öppen redovisning beaktas i föreliggande studie. Särskild omsorg angående sanningsaspekten har lagts vid att framställa empirin så som den faktiskt är. I empirin återfinns en del spektakulära formuleringar, som skulle vara lätt att göra en uppseendeväckande analys av. För att besvara studiens frågeställningar är det dock inte de annonser som sticker ut som är av störst intresse, utan de allmänna annonserna.

Med tydlighet gällande forskningsfrågans hemmavarande i fältet socialt arbete samt en genomgång av kunskapsläget borde det framgå var utgångspunkterna (Vetenskapsrådet, 2017, punkt 2) för studien återfinns.

Nedanstående rubrik "Förförståelse" är ett försök att redogöra för såväl personliga bindningar och eventuella kommersiella intressen (Vetenskapsrådet, 2017, punkt 4) som skulle kunna finnas. Valet av forskningsfråga har dessutom ägnats medveten tankeverksamhet för att balansera personliga omständigheter med en frågeställning som engagerar.

Genom noggrann referenshantering och redovisning av vad som framkommer som resultat av föreliggande studie och vad som är resultat av annan forskning är förhoppningen att det framgår att inget intresse finns av att stjäla forskningsresultat eller att hantera andras forskning orättvist (Vetenskapsrådet, 2017, punkt 5 och 8).

God ordning (Vetenskapsrådet, 2017, punkt 6) kan uppnås genom användning av både dataprogram och noggrann hantering av dokument. I föreliggande studie används såväl SPSS som handgriplig kodning med penna och papper. Genom att gå igenom underlag för kodning upprepade gånger är också förhoppningen att kunna bidra till trovärdiga resultat genom noggrannhet.

Ett forskningsetiskt ställningstagande som inneburit mycket tankeverksamhet gäller strävan efter att inte skada människor, djur eller miljö (Vetenskapsrådet, 2017, punkt 7). Genom att undersöka annonser på en öppen webbplats undersöks ett tillgängligt material, dock utan vetskap av varken de som driver webbplatsen eller de som formulerar annonserna som publiceras på sidan. Även om det inte är olagligt finns det en etisk tveksamhet i att undersöka utan att informera. Orsaken till att inte informera är önskan om att samla in ofiltrerat empiriskt material som inte är påverkat av vetenskapen om att det granskas, vilken i detta fall fick väga tyngre. Att texterna på webben är formulerade av en myndighet i en pågående myndighetsroll, har också betydelse för beslutet. Om texterna formulerats av privatpersoner hade beslutet varit ett annat. Samtliga kommuner vars annonser granskas är oidentifierade i studien och vilken webbplats som utgjort underlag för empiriinsamling är heller inte relevant för att besvara frågeställningen.

Förförståelse

Mitt intresse för familjehemsuppdraget kommer ur många års egen erfarenhet av området. Jag är själv uppväxt som biologiskt barn i en familj som varit både familjehem och bedrivit HVB i det egna hemmet. Jag har föreläst och gett ut böcker om familjehemsvård, såväl ur biologbarns perspektiv som hur man som familjehem kan anpassa sitt familjeliv för att kunna ta emot placerade barn med

neuropsykiatriska funktionsnedsättning. Min pappa är i vissa kretsar en profil inom utförarområdet och jag har snubblat över hans namn när jag läst äldre rapporter (som dock inte använts i föreliggande studie).

Jag arbetar också i ett litet familjeföretag som etablerades under 1990-talet. Mina arbetsuppgifter är att utbilda och handleda familjehem som tar emot barn med neuropsykiatrisk problematik, främst autismspektrumtillstånd. Företaget jag arbetar i använder sig inte av annonsering kring specifika barn och kommer heller inte att göra det. Vi är ett litet stabilt företag som inte har några ambitioner att växa eller utöka vår målgrupp. Vi samarbetar med kommuner över hela landet, och vi deltar inte i upphandlingar. Vi är öppna med vårt arbetssätt och har vid ett flertal tillfällen föreläst utan ersättning för att dela med oss av hur vi arbetar med familjehemsvård generellt och med barn och unga med neuropsykiatrisk problematik specifikt. Jag har en ambivalent inställning till vinstsyftande företag i välfärden och ett stort engagemang för familjehemsvård och placerade barn. En fördel med mina erfarenheter av familjehemsvård kan vara att de bidrar med fördjupad kunskap i föreliggande studie. En risk med mycket förkunskap skulle kunna vara att jag redan skaffat mig föreställningar och åsikter om frågor som gäller familjehemsvård. Min ambition är att vara transparent med såväl forskningsprocessen som min egen bakgrund. Jag har också följt det råd jag fått av erfarna forskare om att enbart välja forskningsfrågor som jag inte har bestämda åsikter om och där jag är öppen för att resultatet kan bli vad som helst. Men jag har också följt rådet att skriva om ämnen som engagerar mig.

Resultat och analys

Avsnittet inleds kort med deskriptiva data över empirin. Därefter presenteras en översikt över fyra teman som identifierats i annonserna. Temana beskrivs sedan mer ingående ett i taget och dess förekomst i annonserna förklaras och analyseras. Denna första del av resultat och analys bör besvara studiens första frågeställning som handlar om att identifiera vilka förväntningar och omständigheter avseende familjehemsuppdraget som kommuniceras av socialtjänsten i annonser på webben.

Nästa rubrik ”Temans kopplingar till logiker” innehåller en tolkning av temats koppling till institutionella logiker. Logikerna undersöks i relation till Scotts (2014) tre analysområden- regler, normer och förgivettaganden. Med avsnittet finns ambitionen att besvara studiens andra frågeställning som berör hur det går att förstå de omständigheter och förväntningar på familjehemsuppdraget som identifierats i annonserna.

Avslutningsvis erbjuder avsnittet en analys av möjligheter och spänningar mellan samtidigt pågående logiker, och hur dessa kan påverka familjehemsuppdraget, vilket avser besvara studiens tredje frågeställning.

Kön, ålder och kommun

Drygt hälften av annonserna avser pojkar och nästan 40 procent avser flickor (se tabell 2). I sju procent av annonserna anges inte vilket kön barnet har. I drygt 47 procent av de fall där barnets kön inte anges befinner sig barnet i åldern 0-6 år (se bilaga 10, tabell 1). I jämförelse med könsfördelning av vilka som befann sig i familjehem den 1 november 2019 så stämmer siffran för flickor väl överens och siffran för pojkar är lägre i föreliggande studie än i de siffror som presenteras av Socialstyrelsen (2020d).

Tabell 2. Könsfördelning i annonsurvalet

		Förekomst	Procent
Kön	Anges ej	21	7,0
	Flicka	117	39,0
	Pojke	162	54,0
	Total	300	100,0

Ungefär en fjärdedel av de analyserade annonserna avser barn i åldern 0-6 år. 34 procent avser barn i låg-och mellanstadieåldern och 40 procent barn i tonåren. I 16 av annonserna anges barnets ungefärliga ålder, till exempel i termer av ”småbarnsåren”, ”tidig tonåring” eller ”lågstadieåldern” och dessa har kategoriserats i respektive åldersgrupp. I en annons anges inget som ger information om barnets ålder (tabell 3). Detta för med sig att när resultat för åldersgrupper tas fram är antalet analyserade annonser 299.

Jämfört med de barn som befann sig i familjehem 1 november 2019 ger annonserna en högre andel barn i åldersgruppen 0-6 år och barn i åldersgruppen 7-12 år. Annonserna som gäller barn i

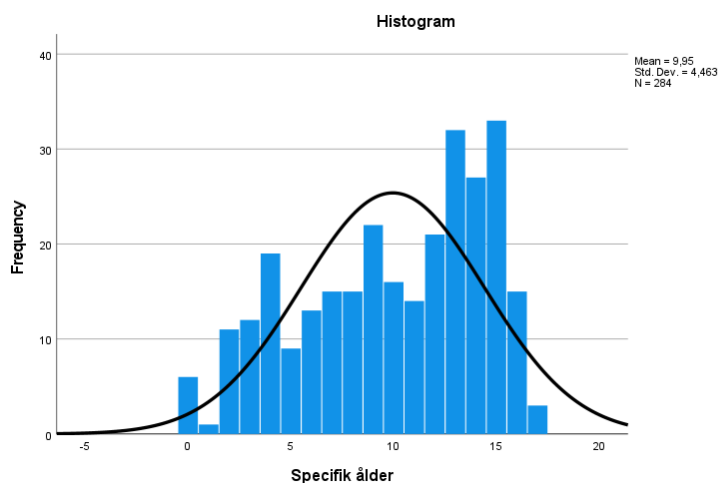
åldersgruppen 13-17 år är lägre än de barn i åldersgruppen som enligt statistik från Socialstyrelsen (2020d) var placerade i familjehem 1 november 2019.

Tabell 3. Åldersgrupper i annonsurvalet

		Antal	Procent
Ålder	0-6 år	73	24,3%
	7-12 år	106	35,3%
	13-17 år	120	40,0%
	Total	299	99,7%
	Anges ej	1	0,3%
Total		300	100%

De två största specifika ålderskategorierna (se bilaga 10, tabell 3) i materialet är 13-åringar (32 barn) och 15-åringar (33 barn). De minsta specifika ålderskategorierna är ettåringar (ett barn) och 17-åringar (tre barn). I annonserna förekommer sex barn som ännu inte fyllt ett år.

Åldersspridningen följer inte normalfördelningskurvan och det är en övervikt åt de äldre ålderskategorierna (se figur 1). Denna övervikt skulle vara ännu större i ett histogram som angav fördelningen mellan åldrar för barn som enligt Socialstyrelsen (2020d) befann sig i familjehem den 1 november 2019. I tillgänglig statistik från Socialstyrelsen (2020d) saknas barnens specifika åldrar och åldrarna anges enbart i åldersgrupper.

Figur 1. Åldersfördelning i annonsurvalet

I annonserna som avser flickor befinner sig nästan 45 procent i tonåren. Nästan 32 procent befinner sig i låg- och mellanstadieåldern och 23,3 procent av flickorna är barn under 7 år (se bilaga 10, tabell 1)

Annonserna som gäller pojkar är relativt jämnt fördelade avseende barn i åldern 7-12 år och 13-17 år där 39,5 respektive 38,3 procent befinner sig i de ålderskategorierna. 22,2 procent av annonserna gällande pojkar avser barn yngre än sju år (se bilaga 10, tabell 1).

Annonserna kommer från 61 olika kommuner och fyra olika kommunsammanslagningar. Sammanlagt representeras 87 av Sveriges 290 kommuner. 46 annonser avser syskonplaceringar av två eller flera syskon (där varje annons fått ett eget ID-nummer). Ingen analys har gjorts av huruvida det är samma eller andra kommuner som förekommer på olika webbplatser med annonser. Det är därför okänt hur många kommuner som använder sig av sådana tjänster, liksom det är okänt vilka skäl som finns till att kommuner eventuellt väljer att avstå.

Översikt över teman i annonserna

Utifrån de kategorier och underkategorier som skapats för att göra en innehållsanalys presenteras här en tolkning av sammanlagt fyra förekommande teman som identifierats i annonserna (tabell 4). Dessa teman presenteras först här överskådligt för att följas av en mer utförlig genomgång där varje tema under egen rubrik presenteras och dess förekomst i annonserna analyseras.

Tabell 4. Sammanställning över kategorier som samlas i ett tema

Familjen	Barnet	Utförandet	Ersättning och stöd
Emotionella förväntningar Förväntningar om drivkrafter	Bakgrund Särskilda utmaningar Diagnoser Underlättande faktorer Fritid Annonser på öppen webbplats som fenomen	Formella förväntningar Uppdraget, erfarenheter och kunskap	Stöd Ersättning

De teman som presenteras förekommer i olika grad i annonserna. Det vanligaste, i 98 procent av annonserna, är att det förekommer formuleringar på tema ”Utförandet” (se tabell 5). Utförandetemat kan innehålla vardagliga beskrivningar om stöd som barnet är i behov av från sitt familjehem eller mer avancerade insatser, samt erfarenhet och kunskap som familjehemmet bör ha för uppdraget.

Det är också vanligt (80% av annonserna) att det förekommer formuleringar på tema ”Familjen” där önskemål om familjens drivkrafter för att ta sig an uppdraget (ett fåtal formuleringar) eller familjens emotionella förmågor beskrivs (se tabell 5).

Formuleringar på tema ”Barnet” förekommer i 82,7 procent av annonserna (se tabell 5). Dessa formuleringar kan innehålla tidigare erfarenheter, diagnoser, föräldrars psykiska mående eller särskilda underlättande eller försvårande faktorer kring barnet.

I drygt en tredjedel av annonserna (se tabell 5) förekommer beskrivningar på tema ”Stöd och ersättning” vilket beskriver vad familjehemmet kan förvänta sig om de tar sig an uppdraget.

Tabell 5. Förekomst av kommunikation avseende olika teman i annonser

Tema	Förekomst	Förekomst procent
Familjen	240	80%
Barnet	248	82,7%
Utförandet	294	98,0%
Stöd och ersättning	106	35,3%

(N=300)

För att undersöka om förekomsten av olika teman är generellt för hela urvalet eller snarare beror på vilken individ som förekommer i annonserna redovisas förekomsten av temat för såväl olika åldersgrupper som för kön. Skillnader mellan kön och ålder tillhör inte studiens frågeställningar och statistik och över skillnaderna återfinns därför i tabellbilagorna (bilaga 10).

Tema familjen

80 procent av annonserna innehåller formuleringar på tema ”Familjen” (se tabell 5). Formuleringarna handlar om en varm, trygg och stabil familj. De få formuleringar som uttrycker drivkrafter av idealistiska skäl sorteras också in i familjetemat. Formuleringarna gällande tema ”Familjen” beskriver emotionella egenskaper som familjen förväntas ha. Temat berör omsorgsförmåga, inställning, tid, engagemang, relationer i familjer och familjehemmets egenskaper, som enligt Socialstyrelsen (SOSFS 2012:11) ska tas i beaktande vid placering av ett barn i familjehem. Familjetemat kan till exempel kommuniceras enligt följande i annonserna:

”X [*min aidentifiering*] kommun söker ett trygg och kärleksfullt familjehem till en flicka född -11.”
Flicka 9 år

”Vi söker ett tryggt och stabilt familjehem...”
Pojke, 3 år

”Är erat [*sic*] sinne öppet för denna problematik, då är detta uppdrag något för er!”
Pojke 16 år

”Ni behöver ha tid, engagemang och mycket värme i ert hem.”
Flicka 5 år

Det vanligaste, i 42 procent av annonserna, är att det uttrycks 3-5 olika formuleringar på tema ”Familjen”, följt av 1-2 formuleringar. Det är vanligare att det inte förekommer några formuleringar alls än att det förekommer sex eller fler formuleringar (se tabell 6).

Tabell 6. Antal formuleringar på tema ”Familjen”

	Antal	Procent
Inga formuleringar	60	20,0%
1-2 formuleringar	81	27,0%
3-5 formuleringar	126	42,0%
6 eller fler formuleringar	33	11,0%
Total	300	

I annonserna där barnets kön inte anges kommuniceras oftare formuleringar på familjetemat (se bilaga 10 tabell 3). I annonserna som avser en flicka som ska placeras är det något vanligare att det uttrycks formuleringar på familjetemat än i annonserna som avser en pojke som ska placeras (se bilaga 10, tabell 3).

Det är något vanligare att det kommuniceras formuleringar avseende familj i de två yngre åldersgrupperna än i tonårsgruppen (se bilaga 10, tabell 4). Det är vanligast att det förekommer formuleringar på tema ”Familjen” för barn i åldersgruppen 7-12 år (se bilaga 10, tabell 4).

Analys av förekomst

Utifrån tidigare forskning om svensk tradition av familjeorientering, och om förväntan om att vistelse i familj skulle kunna vara tillräcklig i sig självt som behandlande insats, hade det gått att förvänta sig en ännu högre förekomst av kommunikation på tema ”Familjen” i annonserna. Att en femtedel av annonserna saknar familjeorienterade formuleringar skulle kunna förklaras av olika faktorer. En möjlighet är att en god familj förutsätts vara så självklart att det inte ens behöver uttryckas. En annan möjlig tolkning är att det uppstått en glidning av förväntningarna mot en mer behandlande familjemiljö, i linje med den utveckling som återfinns inom institutionsvården (se Lundström et al., 2020).

Det är inte så stora skillnader i huruvida det förekommer formuleringar på familjetemat oavsett barnets ålder eller kön, men det är vanligast med formuleringar på familjetemat för barn i åldersgruppen 7-12 år. Annonserna förmedlar alltså inte att det är viktigare med familjeegenskaper för de yngsta barnen än för äldre barn. De okönade annonserna har en högre andel kommunikation på familjetemat än grupperna pojkar respektive flickor. Det skulle kunna tyda på att dessa annonser representerar en mer traditionell syn på vikten av en god familj där ett barn av solidariska skäl ska kunna bryta sitt sociala arv. Att det inte är så stor differens mellan grupperna i övrigt kan tyda på att förväntningar av familjekaraktär är relativt stabila hos de handläggare som formulerar annonsen, snarare än att bero på uppfattningar om skiftande behov utifrån ett barns ålder eller kön.

Tema barnet

I nästan 83 procent av annonserna förekommer formuleringar på tema ”Barnet” (som inte avser barnets kön eller ålder) (se tabell 5). I ungefär 60 procent av annonserna förekommer formuleringar som handlar om underlättande faktorer och i ungefär en tredjedel av annonserna återfinns

formuleringar om särskilda utmaningar kring barnet (exklusive diagnoser). Drygt 20 procent av annonserna beskriver att barnet har diagnoser. I nästan 41 procent av annonserna som formulerar beskrivningar av barnets särskilda utmaningar anges dessutom att barnet har en eller flera diagnoser.

Barnet presenteras för läsaren i olika stor omfattning i de analyserade annonserna. I tema ”Barnet” ingår presentationer av vad som kan uppfattas som underlättande faktorer, specifika utmaningar, diagnoser, barnets tidigare eller nuvarande omständigheter och barnets intressen. Även barnets familjeförhållanden kan beskrivas. Barnet som egen individ, med egna specifika behov och egenskaper blir synligt, i enlighet med den utveckling Bergman (2016) beskriver från 1970-talet. Argument för barnet som en viktig aktör i sitt eget liv går också att hitta i Barnkonventionen (SFS 2018:1197). Såväl beskrivningar av vad barnet varit med om i sin ursprungsfamilj och vilka personliga egenskaper och intressen barnet har återfinns i annonserna.

Exempel på formuleringar på tema barnet som återfanns i annonserna kan vara:

”Pojken bor i dagsläget i jourhem ...”

Pojke 13 år

”Pojken har vuxit upp med stora omsorgsbrister som gjort att både hans psykiska och fysiska hälsa är eftersatt.”

Pojke 14 år

”Han är glad, social och lätt att tycka om.”

Pojke 14 år

”Hon går i särskolan, diagnosticerad med lindrig utvecklingsstörning och adhd.”

Flicka 15 år

”Hon uppvisar normbrytande beteende genom ilske utbrott [*sic*], rökning och har testat hasch ...”

Flicka 14 år

”Flickan får utbrott regelbundet där hon skriker och slåss, och är svårhanterlig under dessa utbrott.

Flickan kan även vara aggressiv mot barn yngre än henne och husdjur.”

Flicka 5 år

”På fritiden tycker han om att spela dataspel och umgås med kompisar.”

Pojke 15 år

Det vanligaste, nästan 48 procent, är att annonserna innehåller sex eller fler formuleringar på tema ”Barnet” (se tabell 7). Tre till fem beskrivningar på tema ”Barnet” är den näst vanligaste gruppen. Det är vanligare att annonsen inte innehåller några formuleringar alls på tema ”Barnet” än att den innehåller en eller två formuleringar.

Tabell 7. Antal formuleringar på tema ”Barnet”

	Antal	Procent
Ingen formulering	52	17,3
1-2 formuleringar	42	14,0
3-5 formuleringar	63	21,0
6 eller fler formuleringar	143	47,7
Total	300	100

Det vanligaste är att det förekommer kommunikation på tema ”Barnet” i annonser som avser flickor som ska placeras (se bilaga 10, tabell 3). Det är nästan lika vanligt att formuleringar på tema barnet förekommer när en pojke ska placeras. I de fall när barnets kön inte anges i annonsen så förekommer formuleringar om barnet och dess omständigheter i nästan 67 procent av annonserna (se bilaga 10, tabell 3).

Det är vanligast med formuleringar på tema ”Barnet” i de fall där barnet befinner sig i åldersgruppen 13-17 år (se bilaga 10, tabell 4). För barn i åldersgruppen 0-6 år och barn i åldersgruppen 7-12 år är det ungefär lika vanligt förekommande med formuleringar på tema ”Barnet” (bilaga 10, tabell 4).

Analys av förekomst

Det är något vanligare med kommunikation på tema ”Barnet”, än kommunikation på tema ”Familjen” i de analyserade annonserna. Det är också vanligt med ett flertal formuleringar, på sex ord eller fler, avseende tema ”Barnet”. Att lämna ut information till allmänheten om klienter som behöver stöd från socialtjänsten är en i modern tid ovanlig handling. Villigheten att informera om barnet skulle kunna tolkas som ett uttryck för att det är viktigt för familjehemmet att känna till barnet och dess behov för att kunna utföra uppdraget i enlighet med det behov som uttrycks av familjehemsföräldrar (se till exempel Khoo & Skoog, 2014). De mångordiga beskrivningarna kan också vara ett uttryck för utvecklingen från 1960-70-talet av att i allt större utsträckning betrakta barn som individer (Bergman, 2016) med individuella behov, snarare än som en grupp vars utveckling enbart påverkas av sin omgivning eller som passiva mottagare av omständigheter.

En annan förklaring till de utförliga beskrivningarna av barnet och dess omständigheter kan återfinnas i det faktum att barnet blir ett objekt bland många på en marknad, där marknadsföringen av barnet ger möjlighet att konkurrera med privata utförare om att hitta en matchande familj. Under sådana förutsättningar skulle det dock kunna vara troligt att myndigheten valde att även marknadsföra sig själva med vilket stöd och vilken ersättning familjehemmet kan förvänta sig när de tar sig an uppdraget.

En tredje möjlig förklaring av att marknadsföra barnet genom utförliga beskrivningar i annonser är influenser från andra välfärdssystem, som har sin tradition djupare förankrad i marknadsorienterade

förhållningssätt snarare än i en universell statligt styrd välfärdsmodell (se till exempel AdoptUSKids.gov).

Det är en större variation av förekomst i tema ”Barnet”, jämfört med tema ”Familjen” eller ”Utförandet”. I annonser som inte anger barnets kön förekommer färre formuleringar på tema ”Barnet”. Den lägre graden av sådana formuleringar skulle kunna tyda på en ambivalens från myndigheters sida avseende att lämna ut information om barnet. Friedland och Alford (1991), liksom Schild och Perkmann (2017) uttrycker att det är vanligt med motstånd när nya logiker börjar gör sig gällande och annonser med den lägre informationsgraden skulle kunna representera en sådan typ av motstånd.

Även när det gäller barnets åldersgrupp återfinns en större variation i huruvida myndigheten formulerar sig på tema ”Barnet” eller inte. Det är vanligare med formuleringar på barn temat när barnet befinner sig i tonåren (förekomst av beskrivning i 89% av annonserna) än med formuleringar när annonserna avser barn i de lägre åldersgrupperna (ungefär 78% för respektive åldersgrupp, se bilaga10, tabell 4) En tolkning av det fenomenet skulle kunna vara att äldre barn antas ha hunnit utveckla mer utpräglade personlighetsdrag, alternativt präglats av omständigheter som omgett sina fler levnadsår. Sådana faktorer kan familjehemmet antas behöva känna till för att ta ställning till huruvida de skulle kunna utgöra en matchande familj till barnet med dess specifika egenskaper.

Tema utförandet

I 98 procent av annonserna förekommer formuleringar av förväntningar på tema ”Utförandet” (se tabell 5).

Formuleringar på tema ”Utförandet” kan innefatta uppdragets generella innebörd, kunskaper eller erfarenheter som familjehemmet ska ha, liksom specifika krav eller önskemål på geografiskt läge och familjesammansättning. Såväl den expertis som de yttre faktorer som aktualiserades i familjehemsuppdraget under 1970-talet (Bergman 2016) återfinns i formuleringarna på tema ”Utförandet”. Även det Socialstyrelsen (SOSFS 2012: 11) uttrycker avseende att socialtjänsten förväntas ta familjehemmets boende och närmiljö i beaktande ryms inom utförandetemat. Socialstyrelsen (2012:11) menar också att socialtjänsten, när ett särskilt barn är i åtanke för placering, bör ta hänsyn till familjehemmets kapacitet att ta sig an just det barnet.

Exempel på hur utförandetemat kommuniceras i de undersökta annonserna:

”Viktigt att vara engagerad i skolarbetet och i olika vårdkontakter.”

Pojke 14 år

”X [*min avidentifiering*] kommun söker er med vana av tonåringar...”

Flicka 15 år

”Den familj vi söker består av två vuxna och inga barn, alternativt äldre tonåringar.”

Pojke 11 år

”Familjehemmet måste vara beredd att samarbeta med förälder.”

Pojke, 13 år

”Familjehemmet ska finnas i närheten av tätort och inte ha många djur.”

Pojke 15 år

”Ni som familjehem behöver stötta honom i vardagen och hjälpa till med att skapa tydliga rutiner och även gärna uppmuntra till att hitta fritidsaktiviteter.”

Pojke 14 år

”Viktigt också att ni kan erbjuda dem ett lågaffektivt bemötande...”

Pojke 12 år

Det vanligaste, i nästan hälften av annonserna, är 3-5 formuleringar på tema ”Utförandet” (se tabell 8). Sex eller fler formuleringar på tema ”Utförandet” är den därefter följande vanligaste kategorin. Det är mycket ovanligt, endast två procent, att det inte kommuniceras något alls på utförandetemat i annonserna.

Tabell 8. Antal formuleringar på tema ”Utförandet”

	Antal	Procent
Inga formuleringar	6	2,0
1-2 formuleringar	44	14,7
3-5 formuleringar	149	49,7
6 eller fler formuleringar	101	33,7
Total	300	100,0

Det vanligaste är att det uttrycks formuleringar på tema ”Utförandet” när annonsen gäller en pojke, tätt följt av när annonsen gäller en flicka (se bilaga 10, tabell 3). Det är något ovanligare att det uttryckts formuleringar på utförandetemat i annonser där barnets kön inte anges. Det vanligaste är att det uttrycks formuleringar avseende tema ”Utförandet” för barn i åldersgruppen 7-12 år, tätt följt av barn i åldersgrupperna 13-17 år och 0-6 år (se bilaga 10, tabell 4).

Analys av förekomst

De mest kommunicerade förväntningarna i annonserna gäller utförandet av uppdraget. Hur ett familjehem ska vara generellt preciseras av Socialstyrelsen (2020b och 2020c). Det går i analysen av annonserna att se ett avsteg från den svenska traditionen (beskrivet av till exempel Höjer, 2001) om ett synsätt av att vistelse i en familj är behandling nog för ett placerat barn. Den höga förekomsten av utförartemat gäller samtliga grupper förutom möjligtvis den grupp barn vars kön inte anges i annonserna, men som ändå har en förekomst av kommunikation på utförandetemat på 90,5 procent (se bilaga 10, tabell 3).

Specifika familjesammansättningar, kunskaper och erfarenheter efterfrågas i majoriteten av annonserna, vilket skulle kunna tyda på en tendens till att efterfråga mer ett utförande av ett uppdrag än ett varande som familj. Denna trend återfinns tydligt i institutionsvården (se Lundström et al., 2020), men kanske också gör sig gällande i familjehemsvården.

I nästan hälften av annonserna återfinns mellan tre och fem formuleringar gällande utförandetemat och i ungefär en tredjedel av annonserna förekommer sex eller fler formuleringar. Kommunikation om utförandet är alltså såväl vanligt förekommande som ordrikt beskrivet i annonserna. I den grupp där barnets kön inte anges är formuleringarna om utförande något lägre än för grupperna flickor respektive pojkar, men utförandetemat ligger även för den ökönade gruppen över 90 procent.

Vikten av att uttrycka formuleringar på tema ”Utförandet” kan alltså antas vara väl etablerat hos socialtjänsten då varken faktorer som barnets kön eller ålder har större betydelse för förekomsten av formuleringar.

Tema stöd och ersättning

I drygt 35 procent av annonserna återfinns formuleringar avseende stöd och ersättning till familjehemmet (se tabell 5). 32,3 procent av annonserna anger vilket stöd familjehemmet kan förvänta sig, medan det i 26,7 procent av annonserna återfinns kommunikation om ersättning.

Temat om stöd och ersättning till familjehemmet innefattar formuleringar i annonserna om utbildning, handledning och annat stöd som familjehemmen kan erhålla. Temat innefattar också formuleringar om standardersättning eller, i ett fåtal annonser, ersättning utöver det vanliga. Annonserna kan utformas med en mycket kortfattad beskrivning av stöd och ersättning, eller innehålla mer ordrika beskrivningar med en mer personlig prägel.

I Socialstyrelsens handbok (2020c) påtalas vikten av stöd och utbildning till familjehem. I allmänna råd (SOSFS 2012:11) och i lagstiftning (SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§) återfinns också formuleringar om stöd till familjehem.

Här återges exempel på kommunikation om utbildning, stöd och ersättning till familjehem i annonserna:

”Familjehemsenheten erbjuder utbildning, föreläsningar och handledning.”

Pojke 14 år

”Ersättning utgår enligt rekommendationer från SKR.”

Pojke 7 år

”Vid behov fördjupad handledning av psykolog med inriktning mot barn.”

Flicka 13 år

”Uppdraget kräver en hemma på heltid vilket innebär att Arvodet [*sic*] är förhöjt.”

Flicka 4 år

”Vi erbjuder handledning både individuellt och i grupp.”

Flicka 13 år

”Vi erbjuder regelbundet fortbildning. Varje sommar erbjuds ni att vara med på familjehemsdag och omkring jul bjuder vi på julbord.”

Pojke 9 år

”Ni som familjehem kommer mötas av engagerade socialsekreterare som strävar mot ett nära och flexibelt samarbete, där ni känner att ni får det stöd ni behöver.”

Flicka 15 år

När formuleringar på temat ”Stöd och ersättning” förekommer är det vanligast att de innehåller 3-5 formuleringar om vilket stöd eller vilken ersättning som avses (se tabell 9). Näst vanligast är det att sex eller fler beskrivningar förekommer.

Tabell 9. Antal formuleringar på tema ”Stöd och ersättning”

	Antal	Procent
Ingen formulering	194	64,7
1-2 formuleringar	16	5,3
3-5 formuleringar	50	16,7
6 eller fler formuleringar	40	13,3
Total	300	

När kommunikation på tema ”Stöd och ersättning” förekommer är det vanligast att barnet som ska placeras är en flicka och näst vanligast att barnet är en pojke (se bilaga 10, tabell 3). När barnets kön inte anges, anges heller inget på tema ”Stöd och ersättning” i någon av de annonser som förekom i urvalet (se bilaga 10, tabell 3) vilket, trots att det gäller ett litet urval (N=21), kan ses som värt att uppmärksamma.

Det är något vanligare att ange något på temat stöd och ersättning när barnet befinner sig i åldersgruppen 7-12 år, tätt följt av åldersgruppen 0-6 år (se bilaga 10, tabell 4).

Analys av förekomst

Det tema som kommuniceras i minst utsträckning i annonserna behandlar vilket stöd eller vilken ersättning familjehemmet kan förvänta sig kring sitt uppdrag. Det är vanligare att det kommuniceras om stöd än om ersättning.

Avsaknad av information om ersättning skulle kunna ligga i linje med det som uttrycks i Socialstyrelsens handbok (2020c) om att uppdraget som familjehem inte ska utföras som ett yrke, samt en tradition av att det inte är rumsrent att prata om pengar i samband med familjehemsvård (se till exempel Höjer, 2001). Den ekonomiska kostnad som det skulle innebära för samhället att ersätta familjehem med ekonomiskt motsvarande en lön och den ojämlikhet det skulle innebära gentemot

barnets föräldrar (Höjer, 2001) skulle kunna vara orsaker till att formuleringar om ersättning förekommer i så liten utsträckning. Kanske finns det också ett motstånd i att annonserna skulle kunna uppfattas mer som att sälja barn, om mer fokus lades på ersättning. En tradition av att betrakta familjehemsuppdraget som välgörenhet (Höjer, 2001) kan också ha betydelse för hur mycket uppmärksamhet ersättning får i annonserna. En del formuleringar avseende ersättning är mycket kortfattade och skulle ibland kunna tolkas mer som en indikation om att det inte fanns utrymme för att förhandla ersättningsnivån än som att man från socialtjänstens håll vill uppmärksamma ersättningens varande.

En annan möjlig tolkning av den i sammanhanget låga förekomsten av formuleringar kring ersättning skulle kunna förklaras av att i ett marknadsperspektiv erbjuder socialtjänsten i många fall kanske inte lika höga arvoden att konkurrera med, som många privata utförare gör. Att uppmärksamma arvode skulle i så fall inte vara särskilt rationellt.

I både lagtext (SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§) och allmänna råd (SOSFS 2012:11, 6 kap.) förekommer formuleringar om behov av stöd för familjehemmet. Den i sammanhanget låga förekomsten av formuleringar kring utbildning och stöd skulle kunna förklaras av faktorer som att socialtjänsten i sin organisation saknar rutiner för stöd och utbildning till familjehem och att man i och med annonserna fått göra en prioritering av vad som är det akut viktiga och tvingas prioritera (se Gümüşkü et al., 2020).

En annan möjlig tolkning är att socialtjänsten känner tillit till familjehemmets egen höga kapacitet, och att man därför inte upplever att familjehemmen behöver ytterligare stöd eller utbildning. En syn på att det räcker med en vanlig familj (se Höjer, 2001). som inte behöver några särskilda kompetenser skulle också kunna förklara avsaknad av formuleringar på temat stöd och ersättning.

Det är ingen markant skillnad mellan huruvida formuleringar på tema ”Stöd och ersättning” nämns mellan de olika åldersgrupperna i datasetet (se bilaga 10, tabell 4) men i de fall där barnets kön inte anges förekommer heller inte beskrivningar på temat stöd och ersättning i något av fallen (bilaga 10, tabell 3). Det skulle kunna förstås i en anda av att annonsören har höga förväntningar på solidaritet och familjefokus där ett älskat barn i en bra familj är insats nog (se Höjer, 2001). Att den ökönade gruppen fokuserar mer på tema ”Familjen” än grupperna pojkar och flickor och mindre på tema ”Utförandet” och tema ”Barnet” än grupperna pojkar och flickor kan göra att det också är en rimligt att dessa annonser inte heller lägger stor vikt vid tema ”Stöd och ersättning”. För att av solidariska skäl vara en familj till ett utsatt barn krävs varken stöd eller ersättning. Å andra sidan skulle den ökönade gruppen kunna vara ett resultat av en handläggare under hård tidspress som snabbt försöker lösa sitt uppdrag utan att hinna ge mer information än det absolut nödvändiga.

Sammanfattning av teman och dess förekomst

Kommunikation på tema ”Utförandet” är dominerande av de fyra olika identifierade temana i annonserna (se tabell 5). Kommunikation på tema ”Barnet” och tema ”Familjen” är de två näst största

grupperna. När det gäller ersättning och stöd till familjehemmet återfinns kommunikation på temat i drygt 35 procent av annonserna (se tabell 5).

Den grupp som utmärker sig gentemot de andra grupperna är gruppen vars kön inte anges i annonserna. För den gruppen barn ligger tyngdpunkten på formuleringar avseende tema ”Familjen” och såväl formuleringar på tema ”Barnet”, formuleringar på tema ”Utförandet” samt formuleringar på tema ”Stöd och ersättning” är lägre för den gruppen än för de andra grupperna. Det skulle kunna tyda på ett motstånd mot en i modern tid ny omständighet där det ses som rimligt av socialtjänsten att lämna ut information om klienter. Det skulle också kunna tolkas som att det för den gruppen finns en syn på att familjehemsuppdraget med betoning på familj har ett lika starkt fokus som att utförandet ska ske enligt specifika önskemål.

Den typ av formuleringar som är minst förekommande i annonserna gäller familjehemmens möjligheter till stöd eller ersättning från kommunerna. Formuleringar på temat stöd och ersättning förekommer i drygt en tredjedel av annonserna (se tabell 5), vilket utgör en stor skillnad gentemot de andra tre temana där det förekommer formuleringar i som minst 80 procent av annonserna. Det går inte att hitta självklara förklaringar till att formuleringar på temat stöd och ersättning förekommer i så pass låg grad i hur lagstiftning och föreskrifter uttrycker sig gällande stöd och utbildning till familjehem (till exempel SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§). Om temat gällt enbart ersättning hade det dock gått att förstå ur ett sådant perspektiv, då ersättning specifikt är ett område som berörs och problematiseras i mycket liten utsträckning i lagstiftning och föreskrifter. I de fall det förekommer formuleringar på temat stöd och ersättning är det vanligt med tre till fem beskrivningar, följt av sex eller fler beskrivningar. Att de annonser som tar upp stöd och ersättning i hög grad gör det relativt ordrikt skulle kunna tyda på att många av de kommuner som berör dessa omständigheter också lägger stor vikt vid och ser fördelar med, att marknadsföra vad de som uppdragsgivare kan erbjuda familjehemmen i form av utbildning och stöd (och eventuellt också ersättning).

Temans kopplingar till logiker

Här presenteras varje tema i relation till vad som framträder som en gestalt av en logik som blivit institutionaliserad i familjehemsuppdraget. Utgångspunkt för tolkningar från förekommande teman till antaganden om en logik utgörs av historik, tidigare forsknings resonemang om logiker i socialtjänsten, Scotts (2014) tre analysområden (regler, normer och förgivtaganden) samt mina egna tolkningar. Avsnittet syftar till att besvara studiens andra frågeställning som berör hur förväntningar och omständigheter som omger familjehemsuppdraget kan förstås.

Familjetema-familjelogik

I tolkningar av tema ”Familjen” framkommer indikationer som tyder på en familjelogik.

Familjen ska vara varm, trygg och stabil. Den ska erbjuda tid och engagemang. Förväntningarna kring familjetemat är att det ska vara varmt och konfliktfritt. Familjehemsföräldrars drivkrafter har historiskt haft fokus på det emotionella (Börjeson, 1976; Stymne & Sandberg, 1976; Vinterhed, 1985). Tidigare i historien har familjehemsuppdraget kopplats till fosterföräldrar som inte kunde få egna barn

(Sköld, 2006) Familjehemsuppdraget kan också kopplas till förhållningssättet kring 1980-talets HVB som hade stark familjeorientering och där vistelsen i familj ansågs vara en god nog ”behandling” (Lundström et al., 2020). Denna inställning har man dock lämnat på andra håll inom socialtjänsten, och inom behandling betonas nu i stället evidens och mätbara metoder (Lundström et al., 2020) men genom att formuleringar på tema ”Familjen” är så vanligt förekommande i annonserna kan det antas att familjeegenskaper fortfarande har en stor tyngd i synen på familjehemsuppdraget.

Tidigare forskning visar att familjer som tar emot placerade barn ofta har en låg utbildningsnivå och mamman varit hemma med barn och fosterbarn i stället för att yrkesarbeta med ett lågkvalificerat arbete (Andersson, 2001). Detta skulle kunna tyda på att uppdraget framför allt handlar om att vara en familj och mindre om att göra en kvalificerad behandlande insats.

De familjelogiska indikationer som framträder ur familjetemat förhåller sig enligt följande till regler, normer och förgivettaganden:

Regler: Lagtext och offentliga handlingar som finns kring familjen beskriver en familj som tar emot barn för långvarig fostran och lägger delvis vikt vid att formulera att uppdraget inte bedrivs yrkesmässigt (Socialstyrelsen, 2020c). Familjehemmets inställning till fortsatt kontakt med barnet efter att placeringen upphört betonas också (Socialstyrelsen 2020b; Socialstyrelsen, 2020c), vilket är en tydlig skillnad mot vilka förväntningar som finns när det gäller personal på institutioner och HVB eller handläggare inom socialtjänsten. Socialtjänsten förväntas lägga vikt vid omsorgsförmåga, familjehemmets egenskaper och relationer i familjen (SOSFS, 2012:11).

Normer: Rådande normer kring familjen kan tolkas som att en varm och trygg familj med tid och engagemang kan leda ett barn eller ungdom till rätt väg i livet. Detta kan förmedla en norm om att barns utveckling är beroende av det sociala arvet mer än av en individuell problematik hos barnet, vilket också kan bekräftas av den i Sverige starka traditionen av tilltro till psykosocial stöttning i barns ursprungsfamiljer hellre än att flytta barn till säkrare förhållanden (se Lundström, et al., 2020).

Legitimitetsskäl som kan kopplas till en familjelogik är förhållningssättet att erbjuda en ny trygg familj i stället för den otrygga ursprungsfamiljen, vilket möter upp kritik som socialtjänsten fått gällande föräldrarätten som tidigare nämnts (se Lundström et al., 2021)

Förgivettaganden: Tolkningar av formuleringar avseende familjetemat kan ge indikationer om en förekommande familjelogik som vilar på förgivettaganden om att barnets bästa är att få tillbringa sin tid i en vanlig familj, vilket är en stark tradition som bekräftas i Socialstyrelsens handbok (2020c).

Barnet -marknadslogik

I tolkning av formuleringar avseende tema ”Barnet” framträder en logik som benämns som marknadslogik.

Socialtjänsten har under de senaste decennierna genomgått stora förändringar då ett mer marknadsorienterat förhållningssätt gjort intåg på fältet (Wiklund, 2011). Privata utförare tillhandahåller tjänster som traditionellt utförts av myndigheten själv.

Fenomenet att marknadsföra barn på annons är inte nytt, utan får ses som nygammalt. Dock tillhör det i modern tid inte vanligheterna att socialtjänsten relativt frikostigt delar information med allmänheten om specifika klienter och dess omständigheter. Under tema "Barnet" återfinns beskrivningar av barnets tidigare omständigheter, särskilda utmaningar och sådana faktorer som kan vara underlättande när det gäller att vara familjehem till barnet, så som att hen är pigg, frisk eller lätt att tycka om. Några få annonser är också skrivna i jag-form där barnet presenterar sig själv.

De formuleringar som återfinns under temat om barnet skulle kunna kopplas till en marknadslogik genom det Höjer och Forkby (2010) beskriver gällande att komma ifrån en tung byråkrati och ersätta den med en enklare arbetsprocess. Den anda som traditionellt återfunnits inom socialtjänsten avseende att inte dela med sig om klienter, kan här ses ersatt av att förmedla en enkelhet med annonser, där myndigheten marknadsför en vara, som i annonserna råkar vara just barn. När barnets utmaningar beskrivs skulle det kunna förstås som ett led i att ge familjehemmet en realistisk bild av barnet i en anda av "säljes i befintligt skick" som förekommer i annonser med andra varor. Mötet mellan en tidigare byråkratisk logik och en marknadslogik skulle kunna innebära spänningar mellan den vanliga förekommande starka sekretessen som ofta återfinns inom socialtjänsten och den öppenhet som genomsyrar annonserna. I detta avseende är det tänkvärt att det kan uppstå ett motstånd från vissa enheter att använda sig av annonserna. Det skulle kunna vara en förklaring till att endast 30 procent av Sveriges kommuner finns representerade på den undersökta webbplatsen⁵.

En möjlig tolkning av marknadsföring av barnet som ett uttryck för marknadslogik kan vara att socialtjänsten influerats av det icke-byråkratiska förhållningssättet som följer med NPM, men utan att ta in hela modellen. Liknande typ av tolkningar uttrycks av Höjer och Forkby (2010) avseende marknadslogiska uttryck i barnutredningar samt av Ponnert och Svensson (2013) när det gäller införande av modeller som egentligen inte är anpassade för verksamheten.

Historiskt kan marknadsföring av barnet kopplas till tidigt 1900-tal, där barnets förmåga att vara till hjälp i hemmet var en viktig faktor, även om det i dagens annonser snarare är en familjemedlem som marknadsförs. I ett sådant sammanhang väger inte förväntningar om att ta emot barn av solidariska skäl särskilt tungt, utan snarare står annonserna för ett förhållningssätt som förmedlar att barnet behöver säljas in för att få komma till en familj.

Annonserna som fenomen kan också kopplas till en marknadslogik. Beskrivningarna om barnet kan förstås ur influenser från en amerikansk kultur (webbplatser så som AdoptUSKids.gov) där marknadsinslag i flera sektorer har större inflytande än vad det historiskt haft i Sverige där vi vilat under en relativt lång period i en statligt förankrad universell välfärd.

Annonserna skulle kunna spegla den valfrihet som är en viktig faktor inom en marknadsorienterad välfärd genom att såväl socialtjänsten genom annonserna förmedlar en förhoppning om att få ett flertal

⁵ Dock har ingen kartläggning av andra liknande webbplatser gjorts i samband med föreliggande studie. En sådan kartläggning skulle kunna visa sig innehålla samma annonsörer eller andra.

familjer att välja mellan, liksom familjehemmen får en hel lista av barn att välja på. Huruvida barnet och barnets föräldrar sedan får vara delaktiga i valet av familjehem är en fråga som inte ryms inom föreliggande studie.

Regler: Det finns krav på socialtjänsten att tillgodose behovet av familjehem (SOSFS, 2012:11, 3 kap. 1§). Det är möjligt att det finns lokala regler på enskilda socialkontor att man av olika skäl i första hand ska använda sig av direktrekrytering av familjehem. Skäl för sådana riktlinjer skulle kunna vara den kritik som riktats mot socialtjänsten avseende myndigheters ansvar för vården när privata vårdgivare ofta står för utförandet (Lundström et al., 2021). Annonserna kan vara ett sätt för den enskilda handläggaren att nå ut till potentiella familjehem. I många av annonserna uttrycks också att kommunen undanber sig kontakt från privata utförare. En möjlig tolkning av den formuleringen är att socialtjänsten tidigare blivit kontaktad av företag som erbjuder ett familjehem för utannonserat barn. I en sådan situation konkurrerar alltså kommunen med privata utförare om att knyta familjehem till sig vilket kan bidra till att myndigheten upplever att de behöver marknadsföra det specifika barnet för att få familjehem intresserade.

Normer: Normer som kan förmedla en marknadslogisk förekomst avseende familjehemsuppdraget är att webben och sociala medier är en rimlig plats att bedriva socialt arbete inom familjehemsvård på. Det är där människor befinner sig, det är där varor köps och säljs och annonsering på en öppen webbsida kan vara ett rationellt och effektivt sätt att få sitt arbete utfört. Legitimitetsskäl kopplade till en marknadslogik skulle kunna vara att statliga förväntningar om att köpa och sälja välfärdstjänster gett ringar på vattnet till att också gälla individnivå, på det sätt som imitation av verksamheter med högre legitimitet är vanligt i en så kallad imiterad isomorfism (se DiMaggio & Powell, 1983/1991). Ett annat legitimitetsskäl skulle kunna vara att det blir tydligt för en bredare allmänhet att socialtjänsten faktiskt gör något för att hjälpa utsatta barn (se till exempel Höjer & Forkby, 2011).

Förgivettaganden: Grundantaganden som kan återfinnas i annonserna som kan ge indikationer om en marknadslogik kan vara att barnet, hens historia och i förekommande fall hens familj är ett samhällsligt objekt som kan visas och säljas på den öppna marknaden.

Utförandet-utförandelogik

En tolkning av kommunikationen på tema ”Utförandet”, ger indikationer om att fältet genomsyras av vad som kan förstås som en utförandelogik. En sådan logik kan delvis härledas till organisationsprofession i vilken man mer fokuserar på att följa regler än på flexibelt processororienterat samarbete (Liljegren, 2012). Inslag i en utförandelogik hämtar jag också från marknad och NPM. Med inspiration från både professionslogik och marknadslogik gör jag valet att använda ett etablerat begrepp som jag kallar utförandelogik. Valet att använda begreppet utförandelogik i stället för det mer etablerade begreppet professionslogik baserar jag delvis på att begreppet utförare blivit alltmer vanligt förekommande inom välfärden under de senaste decennierna i och med NPM. Begreppet profession sammankopplas också med akademisk utbildning, vilket inte är aktuellt för familjehemsuppdraget, varför inte heller begreppet professionslogik blir helt passande.

Under tema ”Utförandet” uttrycks hur uppdraget ska genomföras, till exempel att stötta med daglig struktur eller att sätta gränser. När det gäller utförandet kan det finnas formuleringar om krav på erfarenheter av barn och ibland mer specifikt placerade barn med särskild problematik. Det finns också formuleringar som anger önskemål om geografiska förutsättningar, huruvida familjen kan ha djur eller andra barn. Kunskaper kan efterfrågas i till exempel lågaffektivt bemötande eller pedagogisk gränssättning. Annonsernas fokus på utförande skulle gå att förstå ur det förfarande som återfinns inom NPM och upphandlingar (beskrivet av Hartman, 2011 samt Wiklund, 2011). I upphandlingsförfarandet kravs specificeras och efterfrågas organisationers särskilda kunskaper till högsta effektivitet och lägsta pris.

Det är möjligt att statens höga tilltro till evidensbaserade metoder, snarare än familjeegenskaper (se Lundström et al., 2020), ger indikationer till socialtjänsten om att detta sätt att agera är något att sträva efter och formuleringar under utförandetemat ger en bild av imitation som ska ge legitimitet. Detta i linje med hur DiMaggio och Powell (1983/1991) beskriver hur organisationer vid perioder av skakig legitimitet imiterar de som befinner sig högre upp i hierarkin.

Kopplingarna historiskt återfinns under senare delen av 1900-talet, när barn som subjekt med egna behov blev mer framträdande. Här efterfrågas alltså inte en helt vanlig hygglig familj, utan en familj utifrån specifika önskemål, med speciell sammansättning och ibland expertkunskaper.

Det finns också starka samband med trender i nutid avseende att barn och ungdomar har individuella snarare än sociala problem och att dessa problem hjälps av specifika insatser enligt en utveckling som återfinns i HVB (se Lundström et al., 2020).

Regler: Föreskrifter och regelverk som kan ge indikationer på en utförandelogik i familjehemsuppdraget är att familjen ska vara lämplig. Familjehemmet ska rekrytera enligt socialtjänstens professionella bedömningar och de ska också utföra uppdraget enligt specificerad uppdragsbeskrivning, vilket kan tolkas vara en förväntning på specifikt utförande. Lämpligheten avgörs genom att intervjua familjehem. Intervjuerna tar tid och för att i ett tidigt skede sålla ut lämpliga familjer från olämpliga kan myndigheten kravspecificera redan i annonserna. Familjehemmet ska enligt föreskrifter kunna samarbeta med barnets föräldrar och med socialtjänst och andra professionella (Socialstyrelsen, 2020c). Dessutom ska familjehemmet kunna samarbeta avseende genomförandeplanen (Socialstyrelsen, 2020c). Dessa förväntningar i statliga föreskrifter gör gällande andra kunskaper hos familjehemmet än vad som kan ses som självklara för vilken vanlig familj som helst.

Normer: Normer som avspeglas i annonserna och som kan ge indikationer om en förekommande utförandelogik avser, i samma anda som inom behandlingskretsar, expertinsatser mer än miljöterapeutiska insatser i form av en vanlig familj, trots att vi egentligen inte vet något om vad sådana insatser innebär för ett placerat barn. Vad som är ett lämpligt familjehem avgörs i arbetsgruppen eller av den enskilda handläggaren. Legitimitetsskäl som kan kopplas till normer inom

utförandelogik skulle kunna vara den ökade kontroll som blivit ett resultat av såväl generell kritik som av konstaterande av historisk vanvård (se Lundström et al., 2021).

Förgivettaganden: Förgivettaganden om att ett placerat barn behöver en expertfamilj med specifika insatser och att man som myndighet utför sitt uppdrag genom att hitta en sådan familj kan förstås som en indikation på en pågående utförandelogik. Ett annat förgivettagande som kan förmedla en utförandelogisk ansats kan vara att arbetsgruppen eller den enskilda handläggarens är i position att kravställa sina bedömningar av vad som är lämpligt utförande av familjehemsuppdraget för ett specifikt barn.

Stöd och ersättning- solidaritetslogik

Den i sammanhanget låga förekomsten av formuleringar om stöd och ersättning kan förstås som att familjehemsuppdraget präglas av en solidaritetslogik. En sådan logik kan innebära förväntningar om att uppdraget ska antas för att ett barn behöver hjälp (se Levin, 2017) och inte av orsaker som har att göra med ekonomiska eller andra aspekter som kräver särskilda insatser från myndigheten till familjehemmet. Att stöd och ersättning är något som tas upp i endast en dryg tredjedel av annonserna kan förstås ur ett historiskt perspektiv där man aktivt försökt komma ifrån det faktum att den familj som tog minst betalt var den familj som fick ta emot barnet (Sköld, 2006). Det går också att koppla till senare forskning om att det anses skamligt att få betalt för att vara familjehem (Höjer, 2001). Kopplingar till 1980-talets familjeorienterade lösning på sociala problem kan också återfinnas här, då en vanlig familj till ett vanligt barn rimligen borde få varken särskilt mycket betalt eller är i så stort behov av stöd.

Regler: Föreskrifter och regler som är styrande när det gäller temat om stöd och ersättning är SKR:s rekommendationer avseende ersättning till familjehem (Mattsson-Flink, SKR, 2020) och att uppdraget inte ska utföras yrkesmässigt (Socialstyrelsen, 2020c). Lagtexten (SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§) ger också uttryck för vikten av råd och stöd och i Socialstyrelsens handbok tas särskilt upp behovet av stöd då familjehem saknar kollegor (Socialstyrelsen, 2020c). Det regelverk som definieras i lagtext och rekommendationer när det gäller familjehems rätt till och behov av stöd och ersättning är alltså inte framträdande i annonserna, vilket kan tolkas som att en solidaritetslogik avseende uppdraget råder inom socialtjänsten.

Normer: Framträdande normer är att varken stöd eller ersättning ska utgöra en viktig faktor för att ta emot ett barn. Detta kan vara arbetsgruppens gemensamma värdering men också förmedla en samhällelig syn på hur familjehemsuppdraget borde utföras. Legitimitetsskäl som kan kopplas till en solidaritetslogik, så som den förekommer i föreliggande studie, kan återfinnas inom allmänhetens syn på att det är skamligt att få betalt. Om barnen framställts enbart i positiva ordalag eller om omdömen om barnen och deras familjer helt saknats i annonserna, hade det också gått att koppla avsaknad av formuleringar om stöd och utbildning till en generell syn på att utsatta barn som grupp behöver skydd genom en ny vanlig familj, men då detta inte är fallet i annonserna i övrigt kan inte den slutsatsen dras.

Förgivettaganden: Ett grundantagande om stöd och ersättningar som kan indikera förekomst av en solidaritetslogik kan vara att det inte behövs utbildning eller pengar för att ta hand om ett utsatt barn. I en rådande solidaritetslogik bör familjehemmen ta sig an uppdraget främst av solidariska skäl.

Sammanfattning av teman och logiker

Här presenteras en sammanfattning i tabellform över teman och deras koppling till logiker.

Tabell 10. Sammanfattning av teman och kopplingar till logiker

Tema	Familjen	Barnet	Utförandet	Stöd och ersättning
Förekomst	80,0%	82,7%	98,0%	35,3%
Empirikategorier	Emotionella förväntningar Förväntningar om drivkrafter	Bakgrund Särskilda utmaningar Diagnoser Underlättande faktorer Fritid	Formella förväntningar Uppdraget, erfarenheter och kunskap	Stöd ersättning
Logik	Familjelogik	Marknadslogik	Utförandelogik	Solidaritetslogik
Historik	En bra familj räddar	Barn som arbetskraft	Rent och fint, eget rum	Barnet går till lägstbjudande
Lagar och regler	Barn ska helst till en familj. Ej yrkesmässigt	Barnet som individ. Influenser NPM	Krävs kunskap. Krävs samverkan.	Rekommendationer från SKR. Lagstiftning om stöd (SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§)
Normer	Varma och vänliga människor ger bra barndom och god utveckling.	Barnet har specifika egenskaper. För att få jobbet gjort behöver socialtjänsten marknadsföra barnet.	Familjehemsuppdraget ska utföras enligt specifika krav. Familjehem ska vara lämpliga. Socialtjänsten anger vad som är lämpligt.	Det behövs inte pengar eller stöd.
Förgivettaganden	Barn mår bäst i en vanlig familj. Bryt det sociala arvet.	Barnet och hans familj är ett samhälleligt objekt som kan marknadsföras på webben och sociala medier.	Placerade barn behöver miljöer med kravställda kunskaper som specificeras av socialtjänsten.	Barn tas emot av familjehem av solidariska skäl där inte utbildning eller ersättning är avgörande.

Analys av spänningar och möjligheter mellan samtida logiker

De många omständigheter och förväntningar som finns inom familjehemsuppdraget återspeglas tydligt i de annonser som ingår i föreliggande studie. Socialtjänsten är en komplex organisation som genomsyras av en mängd förväntningar och institutionella logiker (till exempel Höjer & Forkby, 2011; Liljegren, 2012; Wollter 2020;). Statliga rekommendationer och formuleringar om familjehemsuppdraget visar också på socialtjänstens komplicerade uppdrag att tillgodose behovet av lämpliga familjehem (SOSFS 2012:11) och utmaningen i familjehemmens åtagande som enligt resultat från föreliggande studie och tidigare forskning (till exempel Höjer, 2001) utgörs av förväntningar och omständigheter av skiftande karaktär.

Att dessa förväntningar är samtidigt förekommande kan vara en spegling av att uppdraget är just så komplext som det framställs, men också ett resultat av inspiration från många olika traditioner, där annonserna uttrycker förväntningar av typifierad karaktär (Berger & Luckman, 1979) eller som en naturlag (Friedland & Alford, 1991) mer än att avväga utmaningen som kan finnas i att uppfylla många samtida förväntningar. Genom tillgång till flera olika logiker ges den enskilda aktören möjlighet att växla mellan logiker (Friedland & Alford, 1991) till den logik som för tillfället passar bäst för att utföra uppdraget (som när det gäller familjehemsuppdraget i de analyserade annonserna kan antas gå ut på att hitta ett lämpligt hem till ett specifikt barn). Ett flertal samtidigt förekommande logiker är snarare regel än undantag i organisationer och behöver i sig inte innebära något problematiskt (till exempel Friedland & Alford, 1991; Schildt & Perkmann, 2017). Svårigheter med att kombinera flera samtida logiker uppkommer oftast om det är en ny framträdande logik som vill ta plats (Schildt & Perkmann, 2017) eller när det uppstår konflikter eller spänningar mellan samexisterande logiker (Friedland & Alford, 1991).

Studiens tredje frågeställning berör möjligheter respektive spänningar och konflikter. Här presenteras en analys om vad som skulle kunna vara möjligheter alternativt vad som skulle kunna utgöra spänningar och konflikter mellan de olika logiker som jag genom analys av kommunikation i annonser identifierat inom familjehemsuppdraget.

Familj möter utförande

Möjligheter med mötet mellan en familjelogik och utförandelogik kan vara flera. En familj med specifika egenskaper och kunskaper som lever sitt vardagsliv på ett av socialtjänsten definierat sätt skulle kunna bidra till ett barns gynnsamma utveckling. Det finns idag inte forskning som stödjer det, men det finns heller inte andra självklara alternativ. Att barn som inte kan bo med sina föräldrar i första hand ska tillbringa sin tid i en familj utgör grund för de riktlinjer socialtjänsten har att förhålla sig till, då en trygg anknytning till vuxna enligt Socialstyrelsen (2020c) bäst antas ske i familjehem, jämfört med HVB eller stödboende.

Kravställan på familjehemmets sammansättning skulle också kunna bidra till såväl skydd av familjehemmets andra biologiska eller placerade barn från att hamna i konfliktfyllda situationer med ett nytt placerat barn. Det kan också bidra till att ett placerat barn får mycket utrymme och uppmärksamhet när hen inte behöver konkurrera med andra barn.

Historien visar också genom till exempel Vanvårdsutredningen (SOU, 2011:61) att det i vanliga familjer som fungerat som fosterhem funnits många fall av försummelse och vanvård. Nya typer av kravställande på familjehemmet skulle kunna tolkas som en förhoppning om att vanvård och försummelse kan gå att undvika i framtiden genom att säkra att familjer har efterfrågad kapacitet.

I mötet mellan en familjelogik och en utförandelogik skulle det kunna finnas en konflikt i att både efterfråga en vanlig familj med en naturlig familjemiljö och samtidigt ha förväntningar om specifika kunskaper och erfarenheter. Familjer som blir familjehem utgörs ofta av familjer med låg utbildning där framför allt familjehemsmamman är hemma med barn i stället för att arbeta med okvalificerade

yrkesuppgifter (Höjer, 2001). Alltför höga förväntningar om erfarenhet och kunskap skulle kunna vara svåra att kombinera med den bakgrunden.

Om ett barn per automatik får en mer gynnsam utveckling av att flytta från en familj till en annan finns det en motsättning i att det inte bara räcker med att vara just en vanlig, hygglig familj. Förväntningar på familjehemmen avseende utförande handlar såväl om specifika kunskaper som om mer vardagliga förväntningar så som att hjälpa barn med skoluppgifter. Medan de vardagliga förväntningarna kan uppfyllas i de flesta familjer, kan det vara en utmaning att ställa krav om särskilda metoder eller att kunna samarbeta kring barnets ibland komplicerade nätverksrelationer, särskilt med vetskap om att många familjehem också ofta har låg utbildning.

Vidare skulle det kunna finnas utmaningar i att kravställa familjemönster. De flesta familjer har i sitt system ett sätt att lösa konflikter eller hantera utmaningar. Om dessa mönster ska bli föremål för granskning, ifrågasättas eller detaljstyras av en utomstående handläggare, blir det inte längre en vanlig familj. Det kan också tänkas vara svårt att rekrytera familjer som är beredda att ändra sitt vardagliga liv och sina vanliga familjemönster efter detaljerade förväntningar.

Familj möter marknad

Möjligheter med samtidigt pågående familjelogik och marknadslogik i familjehemsuppdraget är flera. Forskning (Khoo & Skoog, 2014) konstaterar att det är viktigt för familjehemmen att få kunskap om det barn som ska placeras. I annonserna finns ibland utförlig information om barnets styrkor, intressen och utmaningar. Genom att potentiella familjehem får information om barnet hemma framför skärmen finns tid och utrymme för familjehemmet att samtala med varandra om huruvida de vill svara på annonsen. De kan i lugn och ro välja ett barn som kan passa in i deras familjemönster och själva göra en bedömning av om de tror att deras familj är lämpliga för uppdraget. Detta skulle kunna bidra till underlag för en god matchning.

Spänningar mellan en samtidig familjelogik och en marknadslogik skulle kunna vara att annonserna kan ge intryck av att marknadsföra en vara, vilken som helst, eller att de är utformade som en klassisk kontaktannons. Såväl när det gäller annonser för varor som för kontaktannonser finns det som konsument eller dejtingpartner möjlighet att klämma och känna på varan/partnern för att sedan återlämna den eller dra sig ur om den inte uppfyller ens förväntningar. Ett sådant förfarande är inte förenligt med en familjelogik där det återfinns förväntningar om ett långvarigt synsätt och en familj som håller för de utmaningar barnet kommer med (se till exempel Socialstyrelsen, 2020c).

En annan spänning mellan en samtidigt pågående familjelogik med en marknadslogik ligger i grundantagandet om att ett utsatt barn får det bra i en bra familj (Socialstyrelsen, 2020c) och att alla barn har lika värde och lika rättigheter (SFS 2018:1197). Möjligheten att för ett familjehem scrolla i en lista av barn som de kan välja ifrån kan ge ett intryck av att barn med ”rätt” egenskaper har ett högre värde.

Familj möter solidaritet

En familjelogik som är samtidigt pågående som en solidaritetslogik utgör inget spänningsfält. Sådana logiker berikar varandra genom att förväntningar på en god familj som insats för ett utsatt barn är tillräcklig behandling (Höjer, 2001) också indikerar att varken ersättning eller utbildning och stöd är av stor vikt för att kunna genomföra uppdraget. När personer i Sverige ska bli föräldrar till ett biologiskt barn erbjuds i och för sig en föräldrautbildning via regionernas barnavårdscentral. I övrigt finns inte ett stöd- eller utbildningsprogram som föräldrar förväntas ta del av för att kunna genomföra sitt föräldraskap och deltagande i föräldrautbildning är inte obligatorisk. Att inte fokusera på stöd och ersättning för familjehemsuppdraget kan tolkas som att uppdraget liknas vid att bli förälder till vilket barn som helst. Således uppträder ingen konflikt mellan en samtidigt pågående familjelogik och en solidaritetslogik.

Utförande möter marknad

Mötet mellan en utförandelogik och en marknadslogik ger utrymme för den rationalitet och effektivitet som är ett önskemål inom NPM (Johansson, 2013). Under förutsättning att familjehemmets lämplighet för ett specifikt barn går att specificera ger en bred annonsering möjlighet att nå fler familjer och därmed det potentiellt mest lämpliga hemmet. Ett önskemål inom NPM är också att komma ifrån den tunga byråkrati som präglat välfärdsinsatser (Höjer & Forkby, 2010). Annonser på öppna webben är lätt tillgängliga för den som är intresserad och ger inte intryck av byråkrati eller tröghet.

I mötet mellan en utförandelogik och en marknadslogik skulle de förväntningar som Socialstyrelsen (SOSFS 2012:11) uttrycker på socialtjänsten gällande att tillgodose behovet av lämpliga familjehem med kapacitet att ta emot specifika barn kunna ges förutsättningar att uppfyllas. För en ökad effektivitet skulle socialtjänsten behöva mer kunskap om hur man på bästa sätt använder sig av marknadsföringskanaler så som sociala medier och webbannonser. Denna kunskapsbrist konstateras också i internationell marknadsföringsforskning avseende rekrytering av familjehem (Randle et al., 2014; Stringfellow et al., 2019).

Utförande möter solidaritet

En utförandelogik så som den tolkas i föreliggande studie, handlar främst om den tjänst familjehemmet förväntas utföra. Formuleringar på temat utförande är också de mest förekommande i annonserna (98 procent, se tabell 5). Den relativt låga förekomsten av information om stöd och ersättning i annonserna kan tyda på att myndigheten har en hög förväntan på utförande av tjänst i kombination med en hög förväntan om att den ska utföras av solidariska skäl.

Om socialtjänsten av olika anledningar inte har ambitionen eller möjligheten att erbjuda särskilt mycket stöd eller ersättning är frånvaron om fokus på detta i annonserna ett ärligt uppvisande av de omständigheter som utgör grund för att ta sig an uppdraget som familjehem. Det ger också familjehemmet möjlighet till att ta ställning till om de självständigt bedömer sig kapabla till att utföra uppdraget. Om socialtjänsten söker självständiga familjehem med hög solidaritetskänsla är det också stor chans att det är dessa familjehem som svarar på annonserna vilket i sin tur borde ge en bra

möjlighet till en matchning mellan krav och kapacitet. Om utförandefokuset innehåller många detaljer om hur socialtjänsten anser att familjen bör leva sitt vardagliga liv, så finns det dock en samtidig risk att just de erfarna och självständiga familjerna avstår.

Spänningar mellan höga förväntningar på utförande i kombination med lågt fokus på stöd och ersättning kan uppkomma i relation till den tydlighet som såväl lagstiftning (SoL, 2001:453, 6 kap. 7a§), allmänna råd (SOSFS 2012:11, 6 kap.) och forskning (Khoo & Skoog, 2014; Onions, 2018) visar avseende vikten av stöd till familjehem. Det kan också uppstå spänningar gällande familjehemmens upplevelse av att ersättningen blir ett erkännande (Höjer, 2001) för den insats de gör som, i relation till höga förväntningar på utförande, kan betraktas som mer kvalificerad än att enbart vara en bra familj. Kanske kan detta bidra till att färre familjehem svarar på annonserna.

Det kan också utgöra en konflikt om de förväntningar som formuleras på familjehemsuppdraget alltmer antar en riktning som handlar om specifika kunskaper om metoder. Uppdraget kan då bli mer att likna vid ett arbete (ett ord som också används för att beskriva uppdraget i några av annonserna). Vid jämförelse av ersättningen till familjehem med vad anställda tjänar vid lönearbete (Tidningen Vision 2021-02-22 och Kommunalarbetaren, 2018) ligger arvodet som SKR rekommenderar (Mattsson-Flink, 2021) betydligt lägre än för de olika yrkesgrupperna. Familjehemsuppdraget utförs också dygnet runt, utan semester eller de pauser som återfinns som lagstadgade rättigheter i yrkeslivet.

Marknad möter solidaritet

Om ett av argumenten för marknadstänk i välfärden handlar om att få bästa möjliga resultat för minsta möjliga pris och ansträngning (Johansson, 2013) kan det finnas möjligheter i mötet mellan en marknadslogik och en solidaritetslogik. Resultatet av de två samtidiga logikerna kan bli att myndigheten via annons når just familjer som av solidariska skäl vill ta emot ett utsatt barn. Annonserna är antagligen relativt enkla att producera, de följer inte byråkratiska rutiner och handläggaren får själv ta beslut om innehållet (möjligen med lokala riktlinjer att förhålla sig till). De kan också utformas kreativt genom att till exempel låta barnets egen röst höras. Den byråkratiska tyngd som annars kan kopplas till myndigheter förmedlas inte genom annonserna.

En spänning när marknad möter solidaritet är att det finns en mottagarsida i form av familjehem som är eftertraktade på en arena fylld av andra erbjudanden. Myndigheten får hävda sig gentemot privata utförare som kan drivas i både liten skala och av stora riskkapitalbolag som har såväl andra marknadsföringskunskaper som andra resurser.

När det gäller barn som annonseras ha mycket utmaningar kan det också finnas en konflikt i att inte då också marknadsföra möjligheter till såväl stöd som ersättning.

Analys av möjlig påverkan på möjligheterna att utföra familjehemsuppdraget

I analys presenteras möjligheter och konflikter i en arbetsgång som börjar med formuleringen av annonsen och avslutas med att barnet befinner sig på plats i ett familjehem.

Användningen av annonser på en öppen webbsida ger en stor möjlighet att nå ut till dem som är myndighetens målgrupp-det vill säga relativt vanliga familjer. Annonserna är tillgängliga,

familjehemmet kan i lugn och ro diskutera igenom beskrivningen av barnet, de krav som myndigheten ställer och sina egna möjligheter att tillgodose dessa förväntningar. När eventuella familjer hör av sig ger det myndigheten i sin tur tid att sortera mellan olika möjliga familjehem, som de vet svarat på en specifik annons om ett specifikt barn. Detta skulle kunna bidra till en effektiv och rationell arbetsgång vilket gynnar såväl inblandade parter som skattebetalare. Annonserna i sig är alltså ett rationellt sätt att nå ut till målgruppen vilket kan gynna möjligheten att genomföra familjehemsuppdraget.

Annonsernas innehåll kan innebära en del konflikter i vad som är såväl regelmässigt möjligt och vad som ligger inom den yrkesmässiga etiken för socialt arbete. Genom att ge en bild av barnets utmaningar kan familjehem som inte klarar den typen av utmaningar sorteras bort, vilket kan vara effektivt och dessutom bidra till att slippa oplanerade avbrott. Det kan finnas en konflikt i att som myndighet med en stark tradition av sekretess börja öppna upp för att dela information med allmänheten om specifika klienter.

Annonsernas fokus på familjehemmets utförande kan utgöra en i konflikt med tanken om en placering i en vanlig familj. Trots att det saknas kunskap om vad som är en lämplig familj och huruvida specifika insatser eller helt vanliga familjer gynnar barn i deras pågående vardag eller i deras framtida utveckling är socialtjänsten ålagda att tillgodose behovet av familjehem och att utreda om dessa är lämpliga för att ta emot ett barn (SOSFS 2012:11; Socialstyrelsen, 2020c). Det finns också forskning som visar att socialtjänstens utförande styrs av arbetsgruppens moraliska värderingar (Höjer & Forkby, 2011; Levin, 2017). Att bedöma ett lämpligt hem kan bestå av en moralisk handling mer än av faktisk lämplighet, då det råder bristande tillgång på kunskap om lämplighet och utfall av placering i relation till barns specifika erfarenheter och behov. Att annonsera efter ett familjehem som passar in i arbetsgruppens moraliska värderingar skulle dock kunna ses gynna möjligheten att genomföra familjehemsuppdraget då det ger möjlighet till en matchning med ett familjehem som passar i kommunens kravspecifikation vilket i sin tur gynnar samarbetet kommun/familjehem. Det kan missgynna möjligheterna att genomföra uppdraget om myndigheten och barnet/barnets föräldrar inte delar uppfattning om vad som är ett lämpligt familjehem.

Vidare skulle den fokus som åläggs utförandet kunna påverka möjligheterna att utföra uppdraget, om det innebär en glidning mot att familjehem alltmer ses som en behandlande insats. Med en utförarorienterad tyngdpunkt i annonserna finns risk att vanliga familjer med god kapacitet, men utan erfarenhet eller expertkunskap, inte vågar söka sig till uppdraget som familjehem. Ett sådant utfall kan ha en negativ påverkan på socialtjänstens möjligheter att tillgodose behovet av familjehem. Även familjer med mycket erfarenhet och kunskap skulle kunna undvika annonser med alltför väl beskriven utförarfokus om de har ett motstånd av att bli detaljstyrda i sitt utförande av familjehemsuppdraget.

Att lägga ingen eller lite fokus på familjehemmets möjligheter till ersättning och stöd kan innebära att potentiella fungerande familjehem till barn som beskrivs ha stora utmaningar eller familjehem som beskrivs behöva ha mycket kompetens, backar. Detta kan missgynna möjligheterna att genomföra familjehemsuppdraget.

Om orsaken till att socialtjänsten väljer att i liten uträkning fokusera på stöd och ersättning är att familjehemmen i realiteten inte kommer att erbjudas särskilt mycket stöd eller ersättning är det å andra sidan en tydlig signal till familjehem som är i behov av mer stöd eller ersättning om att inte anmäla intresse för uppdraget. Detta kan gynna möjligheten att genomföra uppdraget då det antagligen blir solidariskt inriktade familjehem med mycket egen kompetens eller erfarenhet som söker sig till uppdragen. Dock går det i sin tur att föreställa sig en konflikt mellan dessa mycket erfarna och självständiga familjehem och en uppdragsbeskrivning som på detaljerad nivå uttrycker hur familjehemmet bäst ska genomföra sitt uppdrag.

Om barnet är på plats i familjehemmet och familjehemmet inte erbjuds individuellt anpassat stöd från socialtjänsten finns risk för fler sammanbrott (Khoo & Skoog, 2014) vilket kan missgynna möjligheten att genomföra familjehemsuppdraget.

Slutsatser

Annonserna präglas av formuleringar på tema ”Familjen”, tema ”Utförandet” och tema ”Barnet”. Ungefär en tredjedel av annonserna tar upp tema ”Stöd och ersättning”. Det mest kommunicerade temat i annonserna avser specifikationer på hur familjehemsuppdraget ska utföras av familjehemmet. En möjlig förklaring till det starka utförarfokusket skulle kunna finnas i NPM och den utförarorientering som de senaste decennierna blivit allt vanligare inom välfärden.

Barnet och barnets omständigheter presenteras i över 80 procent av annonserna med såväl generell bakgrundsinformation om barnet och barnets familj som specifik information om barnets egenskaper och särskilda utmaningar. Att öppet offentliggöra information om klienter är ett fenomen som får betraktas som relativt nytt inom den svenska socialtjänsten, medan det är betydligt mer väletablerat i länder med traditionellt högre marknadsorientering så som USA.

Förväntningar på familjehemmet som en varm och trygg familj kommuniceras i 80 procent av annonserna. Kommunikationen i annonserna följer därmed inte den utveckling som finns inom HVB där man i allt högre grad efterfrågar evidensbaserad behandling snarare än familjeorienterad miljöterapi.

Den låga förekomsten av kommunikation avseende stöd och ersättning går inte att förklara utifrån lagtext, där allt större fokus läggs på familjehemmets behov av utbildning och stöd, även om ersättning till familjehem är sparsamt behandlat i lagtext och riktlinjer.

De teman som återfinns i annonserna kan förstås utifrån teorier om institutionella logiker avseende familj, utförande, marknad och solidaritet. Sådana logiker kan i relation till varandra innebära möjligheter såväl som utmaningar. Friedland och Alford (1991) menar att genom flera samtidigt förekommande logiker ges aktörer och organisationer möjlighet att växla mellan logiker som tjänar ens syfte och att logiker blir synliga först när konflikter eller spänningar mellan logiker uppstår.

De flesta annonser som analyserades kommunicerade en förväntan om att familjehemsuppdraget ska antas av solidariska skäl. Jag grundar den slutsatsen i att formuleringar om stöd och ersättning endast förekom i drygt en tredjedel av annonserna. Möjligheten att hitta en familj som tar sig an uppdraget som familjehem just av solidariska skäl, kan öka genom användning av barnannonser. Av den anledningen kan ett marknadslogiskt möte med en solidaritetslogik antas bidra positivt till utförandet av familjehemsuppdraget.

Socialtjänstens uppdrag att tillgodose behovet av familjehem genom att brett kunna nå fler familjer som får möjlighet att i lugn och ro reflektera över ett redan i annonserna tydligt beskrivet uppdrag, kan ge fler förutsättningar för goda matchningar. Det ger också förutsättningar till valfrihet för såväl socialtjänst, som kan välja familj, och för familjehem, som kan välja barn. Detta skulle kunna ses som en önskvärd konsekvens av en marknadslogik. Det är dock oklart om valfriheten för klienten, vilket är en betydelsefull del av NPM, påverkas av förfarandet.

Att tillgodose samhällsuppdraget att hitta en lämplig familj och samtidigt annonsera barnets omständigheter på öppna webbsidor kan innebära en konflikt mellan en historiskt byråkratisk logik

och en marknadslogik. Användandet av webb och digitala kanaler i välfärden är en relativt ny företeelse (Reamer, 2013), där det fortfarande saknas en del kunskap inom såväl socionomutbildningarna som i praktiken (Fang et al., 2014). Det saknas också tidigare studier på konsekvenserna av den svenska socialtjänstens användande av webbannonser. Då kunskapsläget på området ännu är bristfälligt, och klienterna som annonserna avser befinner sig i en utsatt position, kan det vara av extra betydelse att som myndighet väga vilken information man vill och behöver dela om barnet och dess omständigheter i ett så tidigt skede av matchningsprocessen som annonseringen utgör.

Det kan finnas en konflikt mellan det familjelogiska och det utförandelogiska, som kan ha negativ påverkan på möjligheten att utföra familjehemsuppdraget. Medvetenhet om hur detaljerat man som myndighet vill precisera uppdragets utförande i relation till vilka förväntningar man har på familjehemmet när det gäller att fungera som en vanlig familj, kan vara av betydelse.

Studiens viktigaste upptäckt, och därmed bidrag till fältet, är enligt min mening synliggörandet av efterfrågan på kompetenta familjer till barn med stora behov utan att fokusera på kommunikation avseende stöd eller ersättning till familjehemmet. Jag drar slutsatsen att denna konflikt mellan en utförandelogik, en marknadslogik och en samtidig solidaritetslogik kan ha en negativ påverkan på den reella möjligheten att attrahera potentiella familjehem, liksom den skulle kunna påverka stabiliteten i placeringen. Tillgången på familjer som vill bli familjehem under de premisserna kan vara ganska begränsade, hur mycket man som myndighetsanställd än önskar det motsatta. De familjehem som ändå anmäler sitt intresse under dessa premisser, kan möta utmaningar i att tillgodose förväntningar från samtidiga logiker som innebär konflikter. För att utöka möjligheten att rekrytera och behålla fler familjehem kan det vara av värde att skapa en balans mellan vad som förväntas av familjehemmet och vad familjehemmet kan förvänta sig tillbaka. Det kan också vara betydelsefullt att i högre utsträckning tydliggöra framför allt möjligheterna till utbildning och stöd i relation till de utmaningar uppdraget beskrivs innehålla.

Diskussion och vidare forskning

Ett utförandelogiskt möte med en samtidigt pågående solidaritetslogik kan vara en av de mer intressanta frågorna som föreliggande studie synliggör. Hög fokus på utförandet i kombination med relativt lite fokus på familjehemmets möjligheter till stöd och ersättning skulle kunna påverka familjehemsuppdraget i hög grad. Enligt SBU (2017a) efterfrågar familjehem såväl kvalificerat stöd som förtroende och tillit i relationen till socialtjänsten. Socialstyrelsen (2020c) uttrycker också vikten av stöd då kollegialt stöd saknas för familjehem. Vikten av stöd till familjehem framkommer också i flera vetenskapliga studier (se till exempel Khoo & Skoog, 2014; Onions, 2018). Kommuner som medvetet gjort sådana satsningar vore intressanta att följa, liksom fördjupad forskning kring enhetschefers och handläggares syn på vikten av, samt den egna organisationens möjlighet att bidra med, stöd och utbildning till familjehem.

Det vanligaste i annonserna var att uttrycka förväntningar på utförandet av uppdraget. Eftersom det saknas kunskap om vad som egentligen är en lämplig familj och vilka faktorer som är viktiga för att ett placerat barn ska få en god tillvaro och en gynnsam utveckling (Lundström et al., 2020), hamnar socialtjänsten i en komplex situation där lämplighet i ett första led får bygga på det enskilda eller arbetsgruppens omdöme med inspiration från statliga dokument. I NPM förväntas organisationer handla resultatorienterat, vilket blir en stor utmaning för socialtjänsten när det saknas verktyg för mätbarhet. I tider av kritik och legitimitetens ifrågasättande är det vanligt att försöka öka kontrollen (Lundström et al., 2021). Kanske kan fokus på utförande i annonserna ses som ett försök från en hårt kritiserad yrkesgrupp att i den anda som Ponnert (2013) beskriver, försöka tillförsäkra sig kontroll och upplevelse av säkerhet.

Som en utveckling av att i Sverige, enligt en tradition som sträcker sig långt tillbaka i tiden, se barnet som en individ (Bergman, 2016) snarare än att vi betraktar barn som en enhetlig grupp med samma behov, kan det ses som naturligt att också det specifika barnet marknadsförs i annonserna. Socialtjänsten som annars ofta inte uttalar sig offentligt om specifika fall gör i annonserna ett undantag som möjligen även inspireras av amerikanska förhållanden (www.adoptUSkids.gov). Inom civilsamhället har vi sett marknadsföring av specifika individer under en längre period, särskilt då när det gäller att nå ut för att få ekonomiska bidrag till barn utanför Europa (se till exempel plansverige.org eller barnfonden.se). Dock inte på ett sådant sätt att man själv som bidragsgivare kan välja från en lista vilket barn man vill bli fadder till. Marknadsföring av barn i en svensk välfärdskontext väcker nyfikenhet på om socialtjänstens sätt att marknadsföra icke namngivna men specifika klienter även kommer att spridas till andra delar av socialtjänsten eller till civilsamhällesorganisationer som arbetar nationellt i Sverige. Etablering av nya logiker brukar kunna innebära en del motstånd även i organisationer som redan har tillgång till att handla mellan flertalet samtidiga logiker (Schildt & Perkmann, 2017) och marknadslogik har en tendens att stanna när den väl blivit en del av systemet, oavsett om den fungerar eller inte (Fotaki, 2007).

Huruvida en familjelogisk grundsyn och utförandelogiska övertygelser kommer att följas åt när det gäller familjehemsuppdraget, blir en framtida utveckling att följa. Kanske är det rimligt att anta att det blir ett mer dominerande fokus på utförandet i och med en yngre generation socialsekreterare som inte är lika skolade i det sociala arvet. I Dagens Nyheter (Arbman, 2021-08-03) publicerades nyligen en artikel med innebörden att ärftlighet snarare än uppväxtvillkor har avgörande betydelse för människors individuella utveckling och att endast fem procent av personligheten avgörs av hur omständigheterna varit i den närmaste familjen. De intervjuade psykologerna i artikeln (Arbman, Dagens Nyheter 2021-08-03) hävdade att vi befinner oss i ett paradigmskifte beträffande synen på vad som påverkar personlighetsutvecklingen. Om fokus för familjehemsuppdraget går alltmer mot utförande kan det vara rimligt att anta att även frågan om familjehems ersättning kommer att bli mer central i såväl praktik som i forskning, då vi i en sådan framtid kommer allt längre ifrån att efterfråga en vanlig familj till ett barn som enbart är i behov av att byta miljö. Redan idag finns, som en tidsbegränsad insats, så kallade behandlingsfamiljer, som i hemmiljö erbjuder ett alternativ till HVB. Ofta består sådana insatser av manualbaserade interventioner som utförs antingen av familjen med stöttning av ett förstärkt team eller av behandlare eller psykolog. Då insatserna är manualbaserade finns också större möjligheter till uppföljning av resultaten vilket passar väl in i en anda av såväl utförandelogik som marknadslogik.

Frågan om ersättning till familjehem går knappast att beskriva som komplex, då den tar väldigt lite utrymme i såväl det offentliga rummet som i forskning om familjehem. Det finns ett flertal intressanta studier kvar att göra på området, varav minst en skulle vara spännande att rama in i feministisk teori med fokus på hur samhället värderar traditionellt kvinnliga sysslor så som att ta hand om barn och hem.

En annan fråga för vidare forskning som inte ryms inom ramen för föreliggande studie är konsekvenserna av mötet mellan kontroll och tillit. Medan myndigheters lösning på legitimitetsförlust (Lundström et al., 2021) ofta är att tillföra kontroll, uttrycker familjehemmen önskemål om mer förtroende och tillit (SBU, 2017a). Studier om hur kommuner medvetet arbetar med tillit och förtroende i rekrytering och samarbete med av familjehem skulle berika forskningsfältet.

En ytterligare fråga för vidare forskning berör de kommuner som inte använder sig av annonser på webben. Endast en tredjedel av Sveriges kommuner återfinns i de undersökta annonserna i föreliggande studie. Om orsakerna till det handlar om ett aktivt ställningstagande, om att kommunerna har andra framgångsrika metoder för rekrytering, eller om att de inte känner till möjligheten att annonsera ligger utanför avgränsningarna för forskningsfrågan. Kunskap om området skulle berika studiens innehåll.

Referenser

- Alvesson, M. och Sköldbberg, K. (2017). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (3 uppl.). Studentlitteratur
- Andersson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. *British Journal of Social Work*, 31(2), 235-248. <https://doi.org/10.1093/bjsw/31.2.235>
- Arbman, H. (2021, 3 augusti). Arv eller miljö? Så formas vår personlighet. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/insidan/arv-eller-miljo-sa-formas-var-personlighet/>
- Bergman, A-S. (2016). In a Proper Home: Foster Children's Needs and Foster Parents' Suitability during the Twentieth Century. *Journal of Family History*, Vol. 41(2), 176-191. <https://doi.org/10.1177%2F0363199016635493>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. rev. uppl.). Liber.
- Börjeson, B., Nordin, H., Magnberg, A., & Persson, M. (1976). *I föräldrars ställe*. Almqvist och Wiksell Förlag.
- Committee of the Rights of the Child. (2009). *Concluding Observations*. <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/co/CRC-C-SWE-CO-4.pdf>
- Committee of the Rights of the Child. (2015). *Concluding Observations*. <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/concluding-observations-2015.pdf>
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. (2nd ed.). Sage Publications.
- Dellgran, P. (2015). Människobehandlande professioner. I S. Johansson, P. Dellgran & S. Höjer (red). *Människobehandlande organisationer: Villkor för ledning, styrning, och professionellt välfärdsarbete* (s. 166-193). Natur & Kultur
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983/1991). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review* 48, 147–160.
- DiMaggio, P. J., & Powell W. W. (1991). Introduction. In W. W. Powell, & P. J. DiMaggio (Eds) *The New Institutionalism in Organizational Analysis* (s. 1-38). The University of Chicago Press
- Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1: Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Eriksson-Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori - idéer, moden, förändring*. Liber.

- Fang, L., Mishna, F., Zhang, V. F., Van Wert, M., & Bogo, M. (2014). Social Media and Social Work Education: Understanding and Dealing with the New Digital World. *Social Work in Health Care*, 53(9), 800-814. <https://doi.org/10.1080/00981389.2014.943455>
- Friedland, R. & Alford, R. R. (1991). Bringing Society Back In: Symbols, Practices, and Institutional Contradictions. In W. W. Powell, & P. J. DiMaggio (Eds.): *The New Institutionalism in Organizational Analysis* (s. 232-263). The University of Chicago Press
- Gümüscü, A., Nygren L., & Khoo, E. (2020). Social work and the management of complexity in Swedish child welfare services. *Nordic Social Work Research*, 10(3), 257-269. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1542336>
- Hamreby, K. (2004). *Flickor och pojkar i den sociala barnvården: Föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet*. [Doktorsavhandling Umeå Universitet]. DiVA <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:143349/FULLTEXT01.pdf>
- Hartman, L. (2011). Inledning. I L. Hartman (red). *Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?* (s. 9-31). SNS Förlag https://sns.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/2020/02/konkurrensens_konsekvenser_pod_2.pdf
- Henschen, H., & Friman, H., (1979) *Barn i stan*. Folksam, Stockholms stadsmuseum.
- Höjer, I. (2001) *Fosterfamiljens inre liv*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. Gupea https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/15246/3/gupea_2077_15246_3.pdf
- Höjer, S., & Forkby, T. (2011). Care for Sale: The Influence of New Public Management in Child Protection in Sweden. *British Journal of Social Work*, 41(1), 93-110. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq053>
- Johansson, K. (2013). Kunskap makt och styrning. I S. Linde & K. Svensson (red). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv* (s. 90-108). Liber
- Johansson, R. (2008). Vid den institutionella analysens gränser: Institutionell organisationsteori i Sverige. *Nordiske organisasjonsstudier*, 11(3), 22-39. <http://nos.portfolio.no/download/e8c63929-bc51-45c8-a5b4-644fc1123d01>
- Khoo, E. & Skoog, V. (2014) The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social Work*, 13(2), 255-269. <https://doi.org/10.1177/1473325012474017>
- Kommunalarbetaren (2018) Lönestatistik. Hämtad 2021-08-02 från <https://ka.se/2018/05/02/medelloner-for-vardare-2018/>
- Levin, C. (2013). Socialt arbete som moralisk praktik. I S. Linde & K. Svensson (red). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv* (s. 25-41). Liber

- Levin, C. (2017). *Det sociala ansvarets organisering: Social barnavård mellan byråkrati och solidaritet*. Studentlitteratur
- Liljegren, A. (2012). Pragmatic professionalism: micro level discourse in social work. *European Journal of Social Work*, 15(3), 295–312. <https://doi.org/10.1080/13691457.2010.543888>
- Linde, S. (2013). Konkurrerande logiker- en möjlighet för institutionella entreprenörer. I S. Linde & K. Svensson (red). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv* (s. 109-126). Liber
- Linde, S., & Svensson, K. (2013). Bokens ärende. I S. Linde & K. Svensson (red). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv* (s. 8-24). Liber
- Lundström, T., Sallnäs, M., & Shanks, E. (2020). Stability and change in the field of residential care for children. On ownership structure, treatment ideas and institutional logics. *Nordic Social Work Research*, 10(1), 39-50. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1541016>
- Lundström, T., Sallnäs M., Pålsson, D., & Shanks, E. (2021). A Crisis in Child Welfare: On Risk, Control and Trust, *Social Work & Society*, 19(1), 1-15. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1556263/FULLTEXT01.pdf>
- Mattsson-Flink, M. (2021). *Cirkulär 2020 ersättningar och villkor vid familjehemsvård* (Sveriges kommuner och regioner. Cirkulärnummer 20:52, diarienummer 20/01637). https://skr.se/download/18.42336a32177c8ab158d3809b/1615134902424/Cirkular_%2020_52_%20Ersattning_familjehem_%202021slutgiltig.pdf
- Palmer, D., Biggart, N., & Dick, B. (2008). Is the New Institutionalism a Theory? I: R. Greenwood, C. Oliver, K. Sahlin & R. Suddaby (Eds.): *The Sage Handbook of Organizational Institutionalism*. Thousand Oaks, Sage Publications.
- Patel, R. & Davidson, B., (2011) *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur
- Ponnert, L. (2013). Osäkerhet- ett nödvändigt uttryck för professionalitet eller ett tecken på okunskap? I S. Linde & K. Svensson (red). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv* (s. 42-55). Liber
- Ponnert, L., & Svensson, K. (2011). När förpackade idéer möter organisatoriska villkor. *Socialvetenskaplig tidskrift* (18)3, 168-185. <https://doi.org/10.3384/SVT.2011.18.3.2510>
- Randle, M., Miller, L., Dolnicar, S., & Ciarrochi, J., (2014). The science of attracting foster carers. *Child & Family Social Work* 19(1), 65-75. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00881.x>
- Randle, M., Miller, L., Stirling, J., & Dolnicar, S. (2016) Framing Advertisements to Elicit Positive Emotions and Attract Foster Carers: An Investigation Into the Effects of Advertising On High-Cognitive-Elaboration Donations. *Journal of Advertising Research* 56(4), 456-469. <http://dx.doi.org/10.2501/JAR-2016-049>

- Reamer, F. G. (2013) Social Work in a Digital Age: Ethical and Risk Management Challenges. *Social Work* 58(2), 163–172. <https://doi.org/10.1093/sw/swt003>
- Robertsson, K. (2021). *Mellan civilsamhälle och folkrörelse: Ett aktörsperspektiv på rekrytering och organisering av medborgerligt engagemang*. [Doktorsavhandling. Ersta Sköndal Bräcke Högskola]. DiVA. <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1537624/FULLTEXT01.pdf>
- Schildt, H., & Perkmann, M. (2017). Organizational Settlements: Theorizing How Organizations Respond to Institutional Complexity. *Journal of Management Inquiry* 26(2), 139–145. <https://doi.org/10.1177%2F1056492616670756>
- Scott, W. R. (2014). *Institutions and organizations: Ideas, interests and identities*. Thousand Oaks, SAGE.
- Stringfellow, R., Keegan, B., & Rowley, J. (2019) The use of Facebook in the recruitment of foster carers: A dialogic analysis. *Journal of Public Affairs*, 19(2). <https://doi.org/10.1002/pa.1869>
- SFS 1949:381. *Föräldrabalk*.
- SFS 1980:620. *Socialtjänstlag*.
- SFS 1980:621. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*.
- SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.
- SFS 2012:663. *Lag om ersättning på grund av övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall*.
- SFS 2018:1197. *Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*.
- Sköld, J. (2006) *Fosterbarnsindustri eller människokärlek: Barn, familjer och utackorderingsbyrån i Stockholm 1890-1925*. [Doktorsavhandling. Stockholms Universitet]. DiVA. <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A189236&dswid=-3482>
- Sköld, J., & Söderlind, I., (2014). *Fosterbarn i tid och rum*. Carlsson
- Socialdepartementet (2020). *Lex Lilla hjärtat – Utredningsuppdrag för att stärka principen om barnets bästa*. Pressmeddelande. Hämtat 2021-08-21 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/04/lex-lilla-hjartat--utredningsuppdrag-for-att-starka-principen-om-barnets-basta/>
- Socialstyrelsen (2012). *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-11-28.pdf>

- Socialstyrelsen (2014). *Manual till BRA-fam: En standardiserad bedömningsmetod för rekrytering av familjehem*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2014-2-5.pdf>
- Socialstyrelsen (2017). *Ett hem att växa i*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2018a). *Grundbok i BBIC Barns behov i centrum*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-20.pdf>
- Socialstyrelsen (2018b). *Metodstöd för BBIC Barns behov i centrum*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-21.pdf>
- Socialstyrelsen (2020a). *Heldygninsatser. Antal barn och unga med pågående vård den 1 november 2019 efter typ av insats, placeringsform, ålder och kön*. (Tabellbilaga till Socialstyrelsen, 2020: Statistik om socialtjänstinsatser 2019 till barn och unga.) <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2020-8-6871-tabeller.xls>
- Socialstyrelsen (2020b). *Manual till Familjehemsvinjetter En standardiserad bedömningsmetod för utredning av familjehem*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-5-6703.pdf>
- Socialstyrelsen (2020c). *Placerade barn och unga: Handbok för socialtjänsten*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6640.pdf>
- Socialstyrelsen (2020d). *Statistik om socialtjänstinsatser 2019 till barn och unga*. (Art.nr: 2020-8-6871) <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2020-8-6871.pdf>
- Socialstyrelsen (2021a). *Att lyssna på barn i familjehem: En nationell brukarundersökning om familjehemplacerade barns upplevelser av vården*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-3-7251.pdf>
- Socialstyrelsen (2021b). *Meddelandeblad*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2021-4-7367.pdf>
- Socialstyrelsen (2021-05-24c). *Nya Kälvestenintervjun*. <https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/metodguiden/nya-kalvestenintervjun/>
- SOSFS 2012:11. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende*. <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmannarad/konsoliderade-foreskrifter/201211/>

- SOU, 2011:61. *Vanvård i social barnavård – slutrapport*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2011/09/sou-201161/>
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, (2017a). *Insatser för bättre psykisk och fysisk hälsa hos familjehemsplacerade barn: En systematisk litteraturöversikt och utvärdering av ekonomiska, samhälleliga och etiska aspekter*. (SBU Utvärderar 265). https://www.sbu.se/contentassets/890c0a078ca342ef8f3f3df817acb4f2/insatser_bättre_psykisk_fysisk_halsa_familjehemsplacerade_barn_2017.pdf
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2017-10-23b). *Kunskapslucka: Kälvestenintervjun för lämplighetsbedömning av familjehem*. (Diariernr: SBU 2017/1008). <https://www.sbu.se/sv/publikationer/kunskapsluckor/nya-kalvestenintervjun-for-lamplighetsbedomning-av-familjehem/>
- Stymne, A., & Sambergs, Å. (1976). *Fosterbarn i lantbrukarfamiljer*. Meddelande från jordbrukets utredningsinstitut.
- Tidningen Vision (2021-02-22). *Lönestatistik*. <https://vision.se/tidningenvision/arkiv/2020/nr2/lonekarta/sa-ser-lonerna-ut-inom-socialt-arbete/>
- Vinterhed, K. (1985). *De andra föräldrarna*. Skeab
- Watt Boolsen, M. (2007). *Kvalitativa analyser: Forskningsprocess, människa, samhälle*. Gleerups.
- Wiklund (2011). Individ- och familjeomsorgens välfärdstjänster. I L. Hartman (red). *Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?* (s. 111-145). SNS Förlag https://snsse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2020/02/konkurrensens_konsekvenser_pod_2.pdf
- Wollter, F (2020). *The reasoning behind social work intervention design* [Doktorsavhandling, Ersta Sköndal Bräcke Högskola]. DiVA. <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1458212/FULLTEXT02.pdf>
- Zhu, H., & Andersen S. T., (2021) Digital competence in social work practice and education: experiences from Norway. *Nordic Social Work Research*. Published online. 1-15 <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1899967>

Stadigvarande familjehem för pojke född 2007

Pojken tycker det är viktigt att gå i skolan och gillar datorer samt önskar sig en fritidsaktivitet. Han är lätt att tycka om och har ett behov av känslomässigt stöd. Pojken är placerad på HVB och besöker sin kontaktfamilj en helg i månaden.

X [*min avidentifiering*] kommun söker ett familjehem som har erfarenhet av:

- barn/ungdom som har varit utsatt för trauma (våld i nära relation)
- kan ge vardagsstruktur, skydd, omsorg och vägledning.
- har kunskap om lågeffektivt bemötande
- att tillhandahålla en omsorgsfull och förutsägbar tillvaro.
- att samarbeta med barnets närstående nätverk, socialtjänst, skola och BUP

Önskade egenskaper hos familjehemsföräldrarna är att man har ett stort tålamod och förståelse för pojkens svårigheter. Familjehemmet behöver bestå av två vuxna, helst ej barn under 13 år.

Bilaga 2. Kodning av bakgrund

Bakgrund		
Kaotiska förhållanden	Svenska som modersmål	Flytt från hemland
Har uppehållstillstånd	Försummad	Äter enligt matschema
Har hund	Saknar sin mamma	Tidigare tränat handboll
Går på tå	Rädd mot vissa vuxna	Tidigare självskadebeteende
Använder hörapparat	Övervakade umgängen	Äter gärna vegetariskt
Kommunicerar främst med teckenspråk	Mamma kan ej vägleda	Fokusera på sig själv
Omsorgsbrist	Ej behov tillgodosedda	Fokusera på sin egen utveckling
Asylsökande	Betraktar familjehemsmamma n som sin mamma	Pratar engelska
Provat antidepressiva mediciner	Van trycka undan känslor	Pratar somaliska
Kom till Sverige i oktober	Bor långt från fldr	Drömmer om att bli kock
Ensamkommande	Levt i dysfunktionell familj	Missbruksmiljö
Våld	Familj med missbruk	Modersmål arabiska
Går i skolan i X	Kan svenska	Född i Sverige
Ambulerande liv	Går i liten klass	Behöver placeras om
Upplevt svåra saker	Tidigare spelat fotboll	Ska hjärtopereras inom kort
Fysiskt våld	Till synes välfungerande	Följs upp hos logoped
Psykiskt våld	Har elevassistent	Använder hjälpmedel
Mamma psykisk ohälsa	Allergisk mot djur	Ej fläskkött
Vet inte hur jag kommer reagera på mitt bagage när jag är redo att ta tag i det	Kan pendla och åka buss	Mycket eftersatt omsorg
Olika mammor men samma pappa	Allergisk mot nötter	Medicinerar adhd
Allvarliga omsorgsbrister	Bor i jour	Regelbundna umgängen
Ansöker själv om placering	Har umgänge	Soc deltar vid umgängen
Får idag stöd av ungdomsbehandlare	Utländsk härkomst	Behöver byta skola
Fått klara sig själv	Allergisk mot katt	Inledningsvis inte aktuellt med umgänge
Umgänge med förälder vv	Från Albanien	Påverkats negativt av skilsmässa
Bott med pappa i Raqqa	Regelbundna träningar	Påverkats negativt av vårdnadsvist
Varit på hvb	Ej fått nog med gränssättning	Budbärare mellan föräldrar
Befunnit sig i kriminell miljö	Växt om sina föräldrar	Levt i lojalitetskonflikt
Ej haft närvaro i skolan förut	Bor i jourhem	Haft samtalsstöd
Bor med sin mamma	Cannabis men ej nu	Finns umgängesstöd
Mamma psykiskt sjuk	Negativt umgänge	Har psykologkontakt
Kommer ha regelbundet umgänge med föräldrar	Jobbiga händelser	Bröder viktiga för varandra men bestämt att de ska separeras
Kommer ha kontakt med habilitering	Riskbeteende	Äldre bror känner för stort ansvar
Olika varianter av omsorgssvikt	Turbulent år i skolan	Ansvar från bror påverkar båda negativt
Umgås med tre bröder	Vistas i olämpliga miljöer	Placeras pga riskbeteende
Modersmål kumanji	Saknat trygga vuxna	Behov av skydd
Från land i mellanöstern	Brottsrubricerade händelser	Placeras för att bryta negativt umgänge
Syster som ska placeras	Besvikelse på vuxenvärlden	Varit inblandad i kriminalitet i samband med umgänge
Ankom i (månad)	Behövt ta stort ansvar	Alkoholbruk i samband med umgänge
Bor nu i familjehem	Många separationer	Aktiv (neutralt)
Trivs inte i nuvarande familj	Född och uppvuxen i Sverige men annat ursprungsland	Framåt(neutralt)
Vill ha kontroll	Bor på vandrarhem	Tar ansvar för bror
Trauma	Mår psykiskt dåligt	Utvecklingsförsening
Apati	Uppväxt med hund	Process om vilket stöd hon behöver
Sen utveckling	Talar flera språk	Krävs bra matchning
Missbruk i hem	Ej landat i familj	Vill gå kvar i sin skola
Sviken	Bor i jourhem	Mamma hörde av sig till socialtjänsten
Viljestark	Bor hos morföräldrar	
Tid innan X öppnar upp	Flyttar pga morföräldrars ålder	
Bristande omsorg	Pågående BUP-kontakt	
Upplevt konflikter	BUP hjälper henne att få insikt om hur socialt nedbrytande beteende kan påverka långsiktigt	
Kan känna sig åsidosatt när yngre barn tar tid från vuxna	Övergiven	
Levt i våld	Jourhemmet ger allt stöd barnen behöver	
Bevittnat våld	Samplacerade i jourhem	
Utsatt för våld	Omfattande behov	
	Tidigare bott i familjehem	

Bilaga 2. Kodning av bakgrund

<p>Kan berätta om erfarenheter Vill inte tillbaka till hemmiljön Matchning viktigast Går i skolan på en ort bor på en annan Vill bli speltillverkare Skolbyte kommer behövas Skol-fam nyss påbörjad Har fritids Eftersatt psykisk hälsa Nu på HVB Tidigare visat apati pga omsorgsbrist Bror kommer placeras i Småland Umgänge 5 ggr per år Umgången med storebror Från Afghanistan Kom till Sverige 2015 Går första året på gymnasiet Spring i benen Rullstol Förflyttar sig med rullator Pratar inte svenska Använder enstaka ord Jag har satt mig i situationer som inte är bra för mig Medicinska behov Behov av sondmatning</p>	<p>Omständigheter i familjen Enligt LVU Våld från pappa Placerad på HVB HVB för stöd HVB för behandling Friges från SiS Råby 7 dec Bedömer familjehemsplacering Kriminellt förflutet efter frigivning Mycket försummad Ska gå klart grundskolan i höst SoL Oklart vad som är miljö Umgänge ska ske var tredje helg Behöver extra stöd i skolan nu Pratar en del svenska och lite engelska I asylprocess Mått dåligt och får då ont i magen Utredning om gluten pågår Svag begåvning Våld sedan tidig ålder Har inga syskon Tung ryggsäck Inte haft rätt förutsättningar Spelade tidigare tennis</p>	<p>Mamma klarar inte att ta hand om pojken Soc medverkar på umgängen Energisk Är identitetssökande Går i grundskola med fotbollsinriktning Talar engelska bra Mål klara grundskolan 2021 Leker som ett mindre barn Duktig på idrott Har de flesta kompisarna via datorn Misstanke om utsatt för sexuella övergrepp Fysiska umgängen en gång i månaden Skypemöten med föräldrar en gång i månaden Mönster att straffa ut sig själv Behandlingsplats på SiS Förhoppningsvis flyttar jag till familjehem Mitt umgänge har ofta blivit fel</p>
--	---	--

Bilaga 3. Kodning av diagnoser samt intressen

Diagnoser
Psykisk ohälsa
Lindrig psykisk utv. störning
Adhd
Aktivitets-och uppmärksamhetsstörning
Generell språkstörning
Hörselskada
En rad olika diagnoser
Lindrig intellektuell funktionsnedsättning
Autism
AST
Medelsvår IF
Köar för utredning
Pågående utredning
Lindrig kognitiv fn
Befinner sig på autismspektrumet
Lindrig utv. störning
Trotssyndrom
Flerfunktionshinder
Epilepsi
Sjukdom
Npf-utredning
Skattar högt på trotssyndrom
Adhd-utredning
Autistiska drag
ptsd
Pågående utredning on
särskola
CP-skada
Utredning pågår
Downs syndrom
Hjärtfel
Neuropsykiatrisk funktionsvariation
Intellektuell funktionsvariation
Anorexia
Glutenintolerans
Kromosomfel
Muskelsvaghet
Spasmer
Synfel
Astma
Misstänkt autism
Funktionsnedsättningar inom LSS personkrets

Intressen	
Vara med kompisar	Motorintresse
Mode	Medveten om stil
Verktyg	Klädintresserad
Maskiner	Youtube
Fordon	Mobilen
Snickra	Agility
Åka till badhuset	Stora hundar
Kläder	Handboll
Hårfrisyrer	Fiska
Smink	Musik
Bada	Sjunga
Åka sparkcykel	Dansa
Sport	Bilar
Spela teve-spel	Kampsport
Bada	Skateboard
Lyssna på musik	Motocross
Läsa	Gillar teknik
Skriva	Scouterna
Rita	Pingis
måla	Trummor
Hoppa studs matta	Leka med jämnåriga
Leka med djur	Datorn
Pyssla	Redigera datorspel
Dans	Spela datorspel
Ridning	Baka
Leka	Fysiska utmaningar
Lego	Gunga
Vara aktiv	Teckning
Racketsporter	Film
Gym	internet
Läsa	Vill spela fotboll
Kompisar	Cykelintresse
Mobilen	
Cheerleading	
Spela fotboll	
Simning	
Basket	
Naturen	
Klättra	
Djur	
Vara hemma	
Leka	
Kreativt uttryck	
Instrument	
Idrott	
Pingis	
Boxning	
Meka	
Andra språk	
Andra kulturer	

Bilaga 4. Kodning av särskilda utmaningar

Särskilda utmaningar			
Utbrott	Utvecklat egna svårigheter	Svårt följa ökning	Svårt hantera motgångar
Skriker	Skör	Sömn	Utagerande verbalt i skolan
Slåss	Sen i utvecklingen	Krävande	Utagerande fysiskt i skolan
Svårhanterlig	Svårigheter som påverkar vardagslivet i stor omfattning	Begränsat nätverk	Utagerande verbalt hemma
Aggressiv mot barn	utåtagerande	Omfattande behov	Utagerande verbalt i skolan
Aggressiv mot djur	Utmanande beteende	I behov av utredning	Utagerande verbalt i skolan
Gränslöst sätt	Svårt behålla vänner	Behöver byta skola	Nästan ingen skolnärvaro
Växla i humör	Svårt att fokusera	Eftersatt psykisk och fysisk hälsa	Ute och "hänger" med kompisar
Gränslös	Svårt sätta ord på känslor	Höra samma sak flera ggr	Försätter sig i riskmiljöer
Väldigt uppmärksamhetssökande	Avstängd	Svårhanterlig vid utbrott	Kastat föremål vid ilska
Tidvis utagerande	Tillbakadragen	Klarar ej allt man kan förvänta	Reagerar starkt om han känner orättvisa
Beteendestörning av sexuell karaktär	Mentalt 10 fast 15 år	Ej motiverad	Ljudkänslig
Närgången	Sen språkutveckling	Svårt att få struktur	Doftkänslig
Ibland fel i relationen till andra	Sen beteendemässig utveckling	Svårt med rutiner	Känslig för höga röster
Ångest	Temperament	Svårt att prata känslor	Talsvårigheter
Utbrott	Svårt prata om känslor	Svårt med	Behöver ständig tillsyn
Orolig	Arg	känslereglering	Egen problematik
Svårt koncentrera sig i skolan	Ligger efter i skolan	Skär sig	Osäker om flickans förhållningssätt till djur
Söker mycket bekräftelse	Svårighet med impulsivitet	Beteendestörning	Svårt med kommunikation
Söker mycket uppmärksamhet	Mycket vägledning	Destruktivt beteende	Tillbakadragen
Svårt i kontakt med jämnåriga	Svårt för vardagsfärdigheter	Tar stor plats	Litar inte på nya människor
Upplevs yngre än sin biologiska ålder	Svårt med socialt samspel	Svårt följa regler	Stort omsorgsbehov
Stora svårigheter	Normbrytande beteende	Inget konsekvenstänk	Överaktiv
Glömmer saker	llskeutbrott	Vill själv bestämma	Kräsen med mat
Vissa andra svårigheter (hör av er för info)	Hela tiden vuxenstöd	Gränslös mot barnen i familjen	Ska vara 6 år men är efter
Kramar okända	Låg språklig nivå	Inte motiverad till skolan	Ligger efter
Full av energi	Stöd i vissa områden	På väg in i tonåren och gärna betar mig som en sådan	Kan enstaviga ord
Hamnar ofta i slagsmål	Svårt för krav	Svårt ta egna initiativ	Ångestproblematik
Hamnat snett	Mycket att ta igen	Emotionell	Aningen avvikande
Skolkar nästan varje dag	Svåra föräldrar	Temperamentsfull	Hundrädd
Provat alkohol och droger	Avvisande	Bristande impuls kontroll	Ännu ej nått skolmål
Hänger på stan med äldre kompisar	Verbalt nedsättande	Svårt följa vuxnas regler	
Kan inte lämna ensam	Mkt uppmärksamhet	Flyktbeteende när hon inte får sin vilja igenom	
Slår andra	Stimmiga situationer	Omfattande omsorgsbehov	
Elak	Nya situationer	Omfattande vårdbehov	
Lättpåverkad	Dra sig undan		
Socialt samspel i skolan	Normbrytande		
Jag har lätt att bli arg	Röker		
Jag har svårt att knyta an relationer	Röker		
Det blir ofta fel	Testat hasch		
	Självs kador		
	Utagerande vid stress		
	Låg närvaro		

Bilaga 5. Kodning av underlättande faktorer

Underlättande faktorer			
Social	Höga ambitioner	Fungerande skolgång	Skolmotiverad
Trivs med sin syster	Går att resonera med	Pratar med bildstöd	Duktig på fotboll
Framåt	Tillitsfull	Söker gärna kontakt	Tillbakadragen
Söt	Drogar inte regelbundet	Positiv	Blivit bättre i skolan
Klarar det mesta av sin ADL	Sätta ord på känslor och tankar	Go kille	Fungerande samarbete med BUMM
Social	Inga allergier	Lätt att tycka om	Fungerande samarbete med BUP
Snäll	God hälsa	Kan vara rätt klok när han inte är stressad	Fungerande samarbete med skola
Go	Lätt att ha att göra med	Omhändertagande	Fin kontakt med bioförälder
Levnadsglad	Drar sig undan vid konflikter	Engagerad i elevråd	Intelligent
Fin inverkan på syskonet	Fysiskt frisk	Utvecklats	Snabbtänkt
Omsorg om syskon	Kontakt med familj	Sover	Lätt att få kompisar
Fin relation mellan syskon	bedöms bli okomplicerad	Nöjd	Inga uppgifter om diagnoser
Vill själv till familjehem	Klarar det mesta själv med påminnelser (IF)	Verbal	Utvecklas väl
Pigg	Inget utagerande	Leker bra med andra barn	Mjuk
Frisk	Fungerar bra med hund	Stillsam	Låter sig tas omhand av äldre barn
Smart	Tycker om att följa med på gemensamma aktiviteter	Tillbakadragen	Härlig
Vetgirig	God aptit	Inga egna problem	Tycker om närhet
Kramig	Sover	Självgående	Duktig på dataspel
Tycker om att sitta i knät	Inte komplicerad placering	Tillhörighetslängtan	Mycket energi
Verbal	Svarar på allt	Öppen	Ingen fortsatt oro när han är på annan ort
Pendlar själv utan problem	Åldersadekvat motorik	Lätt att tycka om	Stark vilja att bryta
Ser fram emot att börja skolan	Framåt	Stort hjälpsamt nätverk	Vill starta nytt liv
Lite försiktig	Glad	Blyg	Vill till familjehem
Vill ha professionell samtalskontakt	Sprallig	Försiktig	Frivillig placering
Trivs med andra barn	Charmig	Omtyckt	Positiv till vuxenstöd
Pratsam	Lärt sig gå	Empati	Stark motivation till skolgång
Lätt att få kontakt med	Svarat på samtal	Humor	Har tro på sig själv
När kunskapsmålen	Trivs på förskolan	Hög närvaro i skolan	Är drogfri
Gör sina läxor	Godkända betyg	Lyssnande	Trivs bra på orten
Stillsam	God	Kreativitet	Behandling funkar bra
Lillgammal	Skötsam	Funkar bra med andra barn	Har kompisar
Kommunikativ	Sällan utagerande mot andra människor	Vågar prova nytt	Tagit till sig av strategier i behandling
Försiktig	Mogen	Ganska bra i skolan	Tillmötesgående
Duktig	Har kapacitet	Glimten i ögat	Duktig på turtagning
Lättsam	Berättar roliga historier	Drogfri	Motiverad att komma in i svenska samhället
Glatt barn	Rolig	Delta i aktiviteter	Reflekterande över sina känslor
Har lätt att knyta an	Välfungerande på många sätt	Delta på möten	Kan sätta ord på känslor
Har bra kompisar	Fungerar med äldre	Trevlig	Sällan ledsen
Inga särskilda behov	Fungerar med yngre	Vill bli omhändertagen	Sällan missnöjd
Fungerande skolgång	Van att gå på fritids	Utvecklats mycket	Längtar efter att flytta till familjehem
Sätter ord på känslor	Inga inlärningssvårigheter	Fungerande syskonrelation	
Öppnar upp när hon känner sig trygg	Inga särskilda behov	Åldersadekvat	
Socialt samspel i hemmet	Lugn	Normalutvecklad	
Följer regler	Hjälpsam	Oerhört duktig på att teckna	
	Följer rutiner	Omtyckt av kompisars föräldrar	
		Inget missbruk	
		Inget utagerande	
		Inga intellektuella funktionsnedsättningar	
		God relation mellan syskonen	
		Trygga med varandra	
		Tar hand om varandra	
		Skötsamma	

Bilaga 6. Kodning av emotionella förväntningar samt idealism

Emotionella förväntningar	
Stabil	Inkännande
Trygg	Kan landa
Kärleksfull	Reflekterande
Känslomässig mognad	sinnelag
Känslomässigt närvarande	Båda fötterna på jorden
Ge utrymme att upptäcka egna behov	Ödmjuk
Varm	Inkännande
Oceaner av värme	Fysiskt tillgänglig
Känslomässigt tillgänglig	Psykiskt tillgänglig
Långvarig	Glädje
Lycklig familj	Del av familjen
Tålmodig	Utrymme
Förståelse	Familjetillhörighet
Personkemi	Långsiktig
Öppna sitt hem för flicka	Mjukt förhållningssätt
Högt i tak	Plats i hjärtat
Tålmod med barn	Bjuda in till gemenskap
Tid	Omsorgsfulla
Kärlek	Familjekärt
Bli del av familjen	Fin sammanhållning
Finns kvar över lång tid	Mjuk framtoning
Uppväxtplacering	Stort engagemang
Känna tillhörighet	Empatiskt
God förebild	förhållningssätt
Omsorg	Kärleksfull omsorg
Lugn och ro	Över tid
Varm famn	Långvarig
Tillhörighet	Närhet
Lyssna	
Bry sig	
Trygga vuxna	
Långsiktig	
Finns kvar	
Ge av sin tid	
Villig att ge kärlek	
Villig att ge trygghet	
Möjlighet att landa	
Utrymme i ert liv	
Agera förebild	
Familjetillhörighet	
Trygga i er själva	

Idealism	
Vilja lust att göra en insats	Vilja att vara familjehem åt X kommun
Rubrik: Sista viktiga åren innan vuxenlivet	Lust att vara familjehem för X kommun
Tid för större uppdrag	Vilja göra skillnad i ett barns liv
Engagemang för större uppdrag	Möjlighet att dela din vardag med ett barn!
Göra insats som familjehem	Välkomna två tonårsflickor in i familjen
Hör av er om tid, intresse och engagemang finns	Brinner ni för att göra en pojke flygfärdig!
Är ni en engagerad och trygg familj-hör av er till oss!	För er som verkligen vill göra skillnad
Genuint intresse och engagemang att hjälpa barn i behov	Viljan att kunna göra skillnad i en annan människas liv
Engagemang för barn med denna typ av svårighet (impulsivitet och IF)	
Erfaren och trygg familj som vill hjälpa ett utsatt barn att få en ny bas i livet	
Stort intresse för att stötta en individ i dennes utveckling	
Räds inte de utmaningar det innebär att ta emot ett barn med problematisk bakgrund	

Bilaga 7. Kodning av formella omständigheter

Formella omständigheter		
Ort	Ej killar i samma ålder	Placerat barn vara yngst
Andra barn	Ej barn under tio år	Direkt från kommun
Två vuxna	Ha möjlighet till att ta tjänstledigt	Eget rum
Ha djur	Två familjehem nära varandra	Ta med hamster
Inte ta jouruppsdrag	En person ok om det är rätt	Ta med hund
Erfarenhet av barn	Föredrar två eftersom två barn generellt sett tar tid	Fira svenska högtider
Språk	Man eller kvinna	Välintegrerad
Fasta tider att följa	Ej jämgamla barn	Tänka sig att skaffa katt
Flexibla arbetstider	Beredd att ta tjänstledigt ett år	Snabb inflytt
Går ner i arbetstid	Initialt hemma på heltid	Plats i hemmet
Godkända i nämnd	I förlängningen endast hemma på em	Gärna andra placerade barn
En hemma på heltid	Närheten av tätort	Kunna handikappanpassa bostaden
Bo lantligt	Djurfritt	Familj, par eller ensamstående
Kunskap särskilda behov	Djur ok	Svensk familj
Nationalitet	Thailändsk bakgrund	Ej pälsdjur
Inga andra barn	Prata thailändska	Inte för många djur
Ha häst	Prata svenska	Inte alltför stor familj
Tidigare utrett	Prata swahili	Fysiskt utrymme
Ok om ni bor på landet	Ta emot alla tre	
Ok med andra barn	Andra barn i familjen ska vara stabila	
Liten familj	Goda kunskaper i svenska språket	
Inte för mycket rörelse i familjen	I denna stad men ej denna stadsdel	
Kost	Ej nära stor stad	
Kvinna		
Andra barn i familjen ska vara jagstarka		
Inga andra krävande placeringar		
Nära kommunikationer		

Bilaga 8. Kodning av uppdraget, erfarenhet och kunskap

Praktiskt utförande och erfarenhet			
Aktiv familj	Syskonumgången	Erfaret familjehem	Förstå underliggande
Pedagogisk	Bemöta starka känslor	Möta svåra föräldrar	orsaker
Stöd i läxor	lugnt	Positiv förstärkning	Konstruktivt bemötande
Noggranna förberedelser	Förståelse i bemötande	Stötta till fritid	Erfarenhet familjehem
Hjälpa bröder att hålla kontakt	Ta er an denna pojke på heltid	Ta emot för stadigvarande vård	Erfarenhet ungdomar i riskzon
Uppmuntra kontakt med nätverk	Knyta an genom förutsägbarhet och rutin	Stadigvarande	Ge stimulans
Vägleda genom dialog	Tränas i att vara barn	Gränssättning	Tydligt vägleda utan auktoritär
Vägleda npf	Beredd på starka känslor som visar sig introvert	Hjälp med skola	Vägleda i vardagen
Upprätthålla gränser	Bemöta starka känslor lågaffektivt	Rutiner	Gränser mot andra vuxna
Delaktig	Omvårdnad	Träna på tal	Åldersadekvata krav
Stöd med sömn	Beredd på känslouttryck som kan bli utagerande	Lära sig lita på vuxna genom förutsägbarhet och rutiner	Samarbeta nätverk
Stöd med mat	Verktyg för att klara liv med psykisk ohälsa	Köra till umgängen	Samarbeta socialtjänst
Strukturerad kontext	Skapa gynnsamma kontakter med syskon och föräldrar i samarbete med soc	Tydligt lågaffektivt förhållningssätt	Stötta att ta konflikter
Stöd med medicinering	Gränser genom styrka	Förstå hans svårigheter anpassa förväntningar	Stötta i utvecklas
Erfarenhet anknytningsproblematik	Stöttning i vardagsrutiner	Motiveras fysisk aktivitet	Samarbeta andra familjehem
Gränser genom styrka	Stöd att sätta gränser	Pedagogisk gränssättning	Bemöta från förutsättningar
Stöttning i vardagsrutiner	Stöd att inte utsätta sig för risker	Köra till umgängen	Aktiv vardag
Stöd att sätta gränser	Erfarenhet utsatthet	Få honom att våga släppa ansvaret	Kunskap Adhd
Stöd att inte utsätta sig för risker	Goda erfarenheter av att vara familjehem	Ta hand om pojken	Kunskap AST
Erfarenhet utsatthet	Resursstarkt	Vuxna som visar vägen	Intresse av djur och natur
Goda erfarenheter av att vara familjehem	Säker hemmiljö	Vägleda i vardagen	Prova olika aktiviteter
Resursstarkt	Socialt gynnsamma kontexter/sammanhang	Stötta i kontakt med nätverk	Egna intressen som kan inspirera
Säker hemmiljö	Erhålla fritidsaktivitet	Kunskap hbtq	Gilla när det händer saker
Socialt gynnsamma kontexter/sammanhang	Skapa god dygnsrytm	Stöd i att utv positivt	Känslohantering
Erhålla fritidsaktivitet	Skapa nya goda vanor	Fasta rutiner	Npf
Skapa god dygnsrytm	Kontakt med öppenvården	Aktiva skolföräldrar	Förmåga till samarbete kommun
Skapa nya goda vanor	Ha mycket energi	Strukturerad vardag	Samarbete nätverk
Kontakt med öppenvården	Traumamedvetet bemötande	God känedom adhd	Teckenspråk
Ha mycket energi	Tid att hämta och lämna i skola	Möta psykisk ohälsa	Erfarenhet IF
Traumamedvetet bemötande	Tid att hämta och lämna på aktiviteter	Tydlighet	Kunskap IF
Tid att hämta och lämna i skola	Tid att hämta och lämna på aktiviteter	Få i gång skolan	Se lösningar i umgänge
Tid att hämta och lämna på aktiviteter	Traumamedveten omsorg	Stöd i integration	Delta i många möten
Traumamedveten omsorg	Uppmuntra	Erfarenhet riskbruk	Utveckla gott beteende
Uppmuntra	Positiv förstärkning	Erfarenhet begynnande kriminalitet	Bitits av autismflugan
Positiv förstärkning	Erf samverkan HAB	Erfarenhet olika kulturer	Ungdomens problematik ska förstås i ljuset av hans neuropsykiatriska funktionsvariation
Erf samverkan HAB	Erf samverkan BUP	Sunda matvanor	Hög tillgänglighet för den placerade
Erf samverkan BUP	Erf samverkan särskola	Aktivering	Hög tillgänglighet för placerads nätverk
Erf samverkan särskola	Tät uppföljning	Förutsägbarhet	Hög tillgänglighet för socialtjänsten
Tät uppföljning	Vårdutbildning	Mycket stöd i hemmet	Kontakt med anoreximottagning
Vårdutbildning	Erfarenhet diabetes	Stöd i skolan	Flexibla
Erfarenhet diabetes	Grundläggande kunskap om sjukdom	Hygien	Skjutsa till och från umgängen
Grundläggande kunskap om sjukdom	Endast direkt från kommun	Förståelse för självskador	Stöd att bli självständig inför vuxenlivet
Endast direkt från kommun	Skola som kan ge individuell anpassning	Förståelse för ångest	Förståelse för barns olika reaktioner
Skola som kan ge individuell anpassning	Stimulerande aktiviteter	Kontakt med tandvård	
Stimulerande aktiviteter	Hjälp att knyta an	Kontakt med hälsovård	
Hjälp att knyta an	Sortera i relationer	Erbjuda trygg omsorgsmiljö	
Sortera i relationer	Stöd i umgänge	Stötta i identitetsutveckling	
Stöd i umgänge	Erfarenhet trauma	Hjälp med gränssättning	
Erfarenhet trauma	Flertal sjukvårdskontakter	Hjälp med nedvarvning	
Flertal sjukvårdskontakter		Intresse av att arbeta med barn	

Bilaga 8. Kodning av uppdraget, erfarenhet och kunskap

<p>Påhittig Erfarenhet funktionshinder Erfarenhet flerfunktionshinder Träna habiliteringsprogram Kontakt med dietist Hålla kontakt med fd familjehem Hålla kontakt med föräldrar i utlandet Hållande Lågaaffektivt Se barnet Inkludera Verka motiverande Verka för integration Erfarenhet bemöta barn med psykisk ohälsa Förmåga bemöta barn med psykisk ohälsa Vägledning i känsloreglering/konflikthantering Trygg miljö Mycket erfaret Kunskap kring traumatiserade barn Ge återhämtning Fokusera helt och hållet på barnet Erfarenhet svår problematik Erfarenhet missbruk Erfarenhet psykisk ohälsa Vana att vägleda barn i grundläggande omsorg gällande mat Vana att vägleda i grundläggande omsorg gällande sömn Vana att vägleda i grundläggande omsorg gällande sysselsättning Vana att vägleda i grundläggande omsorg gällande skola</p>	<p>Fungerande skola Fungerande fritid Fokusera helt på barnen Fortsatt utv mot stabilt beteende Fortsatt utv mot god psykisk hälsa Fortsatt utv mot god fysisk hälsa Fortsatt utv mot god självkänsla Förklara samma sak flera ggr Stöd att upprätta strategier Stöd att prata känslor på ett sunt sätt i stället för att ta till våld Stöd att visa känslor på sunt sätt i stället för att ta till våld Krävs ta emot stöd från habilitering Krävs ta emot stöd från sjukvård Uppmärksamma på hur jag mår Meriterande med tidigare erfarenhet Arbete som familjehem Kompetens svår problematik Kompetens missbruk Kompetens psykisk ohälsa Kompetens att varsamt våga gränssätta Bygga relation Bygga tillit</p>	<p>Ge tid att läka Stötta att läka Intresse av att arbeta med tonåringar Stöd att sköta medicinering Kontakt med logoped Stöd att upprätthålla tro på sig själv Lång inskolning Få vara sig själv Stöd att fortsätta vara motiverad Lust att prova olika aktiviteter Ork att prova olika aktiviteter Hantera komplicerade föräldrakontakter Studiebesök för att se om det matchar Delaktighet Bli sedd av familjehemmet Ge stabilitet i vardagen Stöd i känsloreglering/konflikthantering Rutiner som skapar stabilitet Rutiner som skapar förutsägbarhet Stötta i hälsa Handfasta rutiner</p>	<p>Mycket vuxenstöd känslomässigt Mycket vuxenstöd för att skapa trygghet Samarbeta med professionella Samarbeta med familjebehandlare Syfte möjliggöra snar hemflytt Skydda från våld Skydda från kränkningar Förmåga möta känslomässigt Vara konsekvent Resurser Stimulans utifrån ålder Förståelse för grundläggande problematik Stimulans utifrån mognad Stimulans utifrån diagnos Samarbete habilitering Erfarenhet ta hand om små barn Vilja att stå kvar i uppdraget Personer som är konsekventa men ändå följsamma Nå mig genom att baka Förståelse för hur bakgrund påverkat Våga möta flickan</p>
---	---	--	---

Bilaga 9. Kodning av ersättning samt stöd

Ersättning	Stöd	
SKL Inkomstbortfall Högre ersättning än SKL Arvode förhandlingsbart Naturligtvis skäligt arvode Förlorad arbetsinkomst Ekonomisk ersättning vid tjänstledighet Möjlighet att vara hemma med löneersättning för två Förhöjt arvode	Stöd Erfarna handläggare Handledning Utbildning Extra handledning vid behov Sociala aktiviteter Avlastning Nära och konstruktivt samarbete Ev LSS Engagerade handläggare Föreläsning Utanför kontorstid Råd Individuell handledning Grupphandledning Familjehemsdag Julbord Fortbildning Flexibelt stöd Avlastning på korttids Handledning psykolog Utbildade handläggare Regelbunden handledning Psykologstöd Barnet rätt till LSS Strävar mot nära samarbete Strävar mot flexibelt samarbete Kompetenta handläggare Grundutbildning Mentors-nätverk Stöd från familjehemssekreterare Känna att ni får det stöd ni behöver Erbjuds nära samarbete Ni får regelbunden uppföljning Stöttning Familjehemssekreterare som enbart jobbar med pågående uppdrag Grupphandledning Stöd för att kunna stötta barnet	Löpande stöd Vägledning Avlastning från nätverk Marte meo Familjebehandlare Förstärkta teamet Högre tillgänglighet Nära stöd Stort stöd från engagerade familjehemssekreterare Lättillgänglig handledning Process om vilket stöd familjehemmet behöver

Bilaga 10. Tabeller

Tabell 1. Åldersgrupper i relation till kön

		Kön				
		Anges ej	Flicka	Pojke	Total	
Åldersgrupper	0-6år	Antal	10	27	36	73
		Procent av kön	47,6	23,3	22,2	24,4
	7-12år	Antal	5	37	64	106
		Procent av kön	23,8	31,9	39,5	35,5
	13-17år	Antal	6	52	62	120
		Procent av kön	26,8	44,8	38,3	40,1
Total		Antal	21	116	162	299
		Procent av kön	100	100	100	100

Tabell 2. Specifik åldersindelning

Specifik ålder	Antal	Procent	Valid procent
0 år	6	2,0	2,1
1 år	1	0,3	0,4
2 år	11	3,7	3,9
3 år	12	4,0	4,2
4 år	19	6,3	6,7
5 år	9	3,0	3,7
6 år	13	4,3	4,6
7 år	15	5,0	5,3
8 år	15	5,0	5,3
9 år	22	7,3	7,7
10 år	16	5,3	5,6
11 år	14	4,7	4,9
12 år	21	7,0	7,4
13 år	32	10,7	11,3
14 år	27	9,0	9,5
15 år	33	11,0	11,6
16 år	15	5,0	5,3
17 år	3	1,0	1,1
Total	284	94,7	100
Bortfall	16	5,3	
Total	300	100	

Bilaga 10. Tabeller

Tabell 3. Förekomst av teman i relation till barnets kön

		Kön		
		Anges ej	Flicka	Pojke
Familjen	Procent	90,5%	82,1%	77,2%
Barnet	Procent	66,7%	86,3%	82,1%
Utförandet	Procent	90,5%	97,4%	99,4%
Stöd och ersättning	Procent	0,0%	41,0%	35,8%

(N= 300)

Tabell 4. Förekomst av teman i relation till barnets ålder

		Ålder		
		0-6 år	7-12 år	13-17 år
Familjen	Procent	82,2%	84,9%	75,0%
Barnet	Procent	78,1%	78,3%	89,2%
Utförandet	Procent	97,3%	99,1%	97,5%
Stöd och ersättning	Procent	35,6	38,7	32,5

(N= 299)